

planinski

V E S T N I

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

114. LETO / FEBRUAR 2009 / 3,2 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

2

Športno plezanje

Intervjuji: *Maja Vidmar, Klemen*

Bečan, Mina Markovič, Natalija Gros

ALPE *Kot jih vidijo ptice*

V zadnjih 150 letih smo izgubili več kot polovico ledenikov.

Grandes Jorasses, Mt. Blanc du Tacul

»ALPE-kot jih vidijo ptice« je **mednarodni projekt**, s katerim predstavljamo celotno verigo Alp, kot izjemni in enkratni geološki, geografski, biotski, kulturni ter gospodarski prostor. Projekt pokriva celotne Alpe in vključuje države: **Monako, Francijo, Italijo, Švico, Liechtenstein, Nemčijo, Avstrijo** in **Slovenijo**.

Besedilo za monografijo so napisali **Janez Bizjak** in 15 vrhunskih strokovnjakov iz vseh alpskih držav.

Uvod v knjigo so prispevali:

Sir Christian Bonington, svetovna alpinistična legenda,
Koïchiro Matsuura, generalni direktor UNESCO,
Marco Onida, generalni direktor Alpske konvencije.

Matevž Lenarčič je posnel 100 000 novih fotografij Alp z zraka.

V knjigi velikega formata (512 strani, 27 x 37 cm) je **250 najboljših fotografij**.

Monografija izide **aprila 2009** v slovenskem in angleškem jeziku.

www.panalp.net

Under the Patronage
of UNESCO

Za naročnike Planinskega vestnika je prednaročniška cena le **42,41 €**.

Naročilnica za prednaročilo je vložena v revijo.

Težave tiskanih medijev

Pred kratkim je spletišče Gore-ljudje.net praznovalo desetletnico obstoja. Lepa obletnica, a dokaj kratka doba, če upoštevamo pomembno vlogo, ki jo ima portal v medijskem prostoru danes. Med sodelavci portala je tudi Vestnik. Zdi se mi, da zgledno sodelujemo in da nismo konkurenti. Dejstvo je namreč, da je internet pomemben krivec težav časnikov po svetu. Trend je zgovoren – bralci in oglaševalci bežijo k internetu. Po podatkih Ameriškega združenja časnikov (NAA) povprečna skupna naklada ameriških dnevnikov pada vse od leta 1993, v zadnjih treh letih za več kot 11 odstotkov. V ZDA sicer oglaševalci oglašujejo manj kot 10 % na internetu, vendar delež vsako leto narašča. Prihodki časnikov so leta 2007 padli za 9,4 %. V zadnjem času odmeva novica o stečajnem postopku podjetja Tribune, ki ima v lasti 22 televizijskih postaj in 13 časnikov, med njimi Chicago Tribune in Los Angeles Times, ki sodita med deset največjih ameriških dnevnikov. Seveda razlogov za težave ne bi smeli iskati zgolj v internetu, pač pa jim botruje tudi dejstvo, da je večina najuglednejših časnikov podvržena zakonitostim trga in trenutni finančni krizi. Tako kot večina (slabih) stvari z zahoda pride tudi k nam, bo po vsej verjetnosti kaj od omenjenega doletelo tudi nas ...

Spremembe in razvoj na področju tiska in medijev so nepredvidljivi. Ni še dolgo (npr. v časih urednika Tineta Orla), ko so vse pisali z roko ali tipkali na pisalni stroj in si dopisovali z navadno pošto, kar je vzelo za današnje razmere nenormalno veliko časa. Leta 2001 smo uvedli elektronski naslov Vestnika in danes so rokopisi in tipkopisi zgolj izjema. Včasih je bilo dobiti fotografijo kar zapleteno, danes, v času digitalne fotografije, pa prideš do slike »en, dva, tri«! Nekdaj je bil tisk revije prava tehnična »znanost«, danes tiskarne stiskajo sto tisoč izvodov večdesetstranskega časopisa v pičlih dveh urah. Danes se sprehajaš po mestu, si postrežeš z brezplačnim dnevnikom in si na tekočem z dogajanjem. Danes lahko mnoge vsebine časopisov prebereš kar po internetu in si nanje lahko tudi naročen. Če zamudiš TV-dnevnik, se kadarkoli preprosto usedeš pred računalnik, celo izbiraš med več izvajalci spletnih dnevnikov in si ogledaš zadnja poročila v filmu, ne zgolj v besedi. Za vsem tem seveda stoji na stotine profesionalcev, razvijalcev, novinarjev ...

Kje smo mi, kakšni bosta usoda in prihodnost Vestnika? Neznank je veliko: nesluteni tehnični in medijski razvoj, gospodarska kriza, ne nazadnje lastne zmožnosti delovanja. Naj slednje nazorno podkrepim kar s svojim primerom: rok oddaje revije elektrogospodarstva Naš stik, pri kateri sem novinar, se mi prekriva z rokom oddaje gradiva za Vestnik, vendar je razlika med izidoma revij cela dva tedna! To je razlika med profesionalizmom in »profesionalizmom na amaterski način«. V prihodnje se bomo gotovo morali spopasti z novimi, neznanimi ovirami. Imamo pa tudi rezerve, a o tem kdaj drugič.

Raziskava nacionalne branosti, ki jo opravlja Slovenska oglaševalska zbornica, prav tako ugotavlja, da se število bralcev tiskanih medijev še vedno zmanjšuje. V poročilu pa tudi piše, da se izjave izpred desetih let, da je tisk mrtev, niso potrdile in se tudi ne bodo. Zanimiv je še tale sklep: tudi če bi tisk res izumrl, ne bodo izumrle blagovne znamke. Komur bo to uspelo prenesti v nova okolja, v nove tehnologije, se nima česa bati.

Planinski vestnik, najstarejša slovenska revija (blagovna znamka!), je že »previharil viharje«, zato smo optimisti. Nadaljnji obstoj pa po mojem zagotavlja le kakovost.

Vladimir Habjan

FOTO: OTON NAGLOST

1 UVODNIK

- 1 **Težave tiskanih medijev**
Vladimir Habjan

4 TEMA MESECA

- 4 **Za uvod**
Mateja Pate
- 5 **Zgodovina športnega plezanja v Sloveniji**
Andrej Kokalj
- 12 **Intervjuji: Maja Vidmar, Klemen Bečan, Mina Markovič, Natalija Gros**
Martina Čufar
- 23 **Prerez sezone 2008 mladinske reprezentance v športnem plezanju**
Borut Kavzar

24 PLANINSTVO

- 24 **Kam vodijo naše poti?**
Tone Tomše
- 30 **125 let organiziranega italijanskega planinstva v Gorici**
Tone Wraber
- 32 **Izmerili rekordni mraz na Komni**
Andrej Trošt
- 35 **Ožarjeni kamen**
Franček Knez
- 39 **Megleno popraznično jutro**
Milka Bokal
- 40 **Avantura se začenja**
Polona Špacapan
- 44 **Varno na pot**
Arnold Lešnik
- 48 **Ko prijazna gora nad Sočo pokaže zobe**
Spela Recer

52 VARNO V GORE

- 52 **Na meji zdrsa**
Marjan Bradeško

56 NA TURO

- 56 **Monte Cridola, 2581 m**
Andrej Mašera
- 61 **Hochalm spitze, 3360 m**
Andrej Trošt
- 63 **Hochalm spitze – info**
Andrej Trošt
- 64 **Strasskopf (2401 m), skupina Schober**
Tomaž Hrovat

66 VARSTVO NARAVE

- 66 **Negativni vpliv rastlinskih in živalskih vrst**
Božo Frajman
- 70 **Zvončki in krončice**
Dušan Klenovšek

72 ALPINIZEM

- 72 **Veni, vidi, vici**
Riccardo Cassin – 100 let
Andrej Mašera
- 78 **V odličnem granitu Pakistana**
Nejc Cesen
- 83 **V iskanju devic**
Nebeškega gorovja
Bor Šumrada

86 NAŠA SMER

- 86 **Ledno kraljestvo Koroške**
Marta Krejan

89 NOVICE IZ VERTIKALE

90 PISMA BRALCEV

91 LITERATURA

92 IZ DEJAVNOSTI PZS

93–95 NOVICE IN OBVESTILA

- 96 **Kako poznamo naše gore?**

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

109. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjan Bradeško, Andrej Mašera,

Mateja Pate, Irena Mušič,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Slavica Tovšak

GRAFIČNA PRIPRAVA: Repro studio

Schwarz, d.o.o.

TISK: Schwarz, d.o.o.

NAKLADA: 5100 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 32 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,2 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Plezanje v prelezišču Vipava FOTO: Oton Naglost

Vsebine vseh Planinskih vestnikov od leta 1895 do danes na www.pvkazalo.si; od 1986 do lanskega letnika v formatu pdf.

Za uvod

✍ Mateja Pate

»Tekmovalna sezona svetovnega pokala je že krepko v drugi polovici, a v Planinskem vestniku ni bilo še skoraj nič napisanega o njej. Res da planine nimajo veliko skupnega z umetnimi stenami in živčnim ozračjem v izolacijski coni, a mislim, da uspehi naših tekmovalcev ne bi smeli iti tako neopazno mimo,« je v lanski novembrski številki zapisala Martina Čufar, nekdanja tudi sama odlična tekmovalka v športnem plezanju. S tem je potrkala na našo vest in rezultat tega trkanja je tokratna tema meseca, ki nam jo je pomagala ustvarjati prav Martina. Med drugim se je pogovarjala s trenutno najbolj »vročimi« osebnostmi našega tekmovalnega športnega plezanja; kako razmišljajo o plezanju, kako gledajo na svoje uspehe, kakšna je pot do njih in kaj jih žene dalje, si lahko preberete na naslednjih straneh. Za prihodnost športnega plezanja se nam, sodeč po kratkem poročilu selektorja mladinske reprezentance Boruta Kavzarja, res ni bati, saj so tudi »mladinci« uspešno zaključili lansko sezono. Ob uspehih današnjih generacij pa je prav, da se zavemo tudi korenin; tako se bomo ozrli v preteklost in se ob pisanju Andreja Kokalja spomnili pionirjev prostega plezanja pri nas. Upam, da se bomo tako vsaj malo odkupili za mačehovski odnos, ki ga nehote gojimo do športnega plezanja. Kje škripa? »Ne bom iskala krivca, kdo bi moral pisati, saj sama vem, da je najlepše in najlažje le plezati in se pritoževati, če je kaj narobe,« je tudi zapisala Martina. In tu je kleč! Kronično nam primanjkuje piscev, poznavalcev razmer v slovenskem športnem plezanju, ki bi ažurno spremljali dogajanje na tem področju! Zato naj bo tokratna tema meseca spodbuda in vabilo tistim, ki bi želeli sodelovati z nami. Z vašo pomočjo bomo v reviji z veseljem uvrstili tudi do sedaj prevečkrat zapostavljene zgodbe iz sveta športnega plezanja. ◦

Zgodovina športnega plezanja v Sloveniji

Trideset let uspehov

✍ Andrej Kokalj

»P o številnih zmagah naših vrazjih Slovenk je na finalu svetovnega pokala 2008 v nabito polni kranjski dvorani Klemen Bečan postavil nov mejnik. Za Slovenijo je bila to prva moška zmaga na tekmah svetovnega pokala,« je zapisal Tomo Česen, načelnik Komisije za športno plezanje. Oktobra 2008 je Natalija Gros na evropskem prvenstvu v Parizu osvojila dve zlati kolajni, v balvanih in kombinaciji. Septembra 2008 si je mlada Mina Markovič v Imstu priplezala svojo prvo zmago v svetovnem pokalu. Marca je Nataliji Gros z vzponom v smeri Histerija v Mišji peči uspelo premakniti mejo ženskega skalnega plezanja na 8c+. Decembra 2007 je Urh Čehovin uspel v najtežjem balvanskem problemu pri nas, *The end*, z oceno fb 8c, kar je tudi najvišja balvanska ocena na svetu. Finale svetovnega pokala 2007 se je končal fantastično. Zadnje tekmo svetovnega pokala pred domačim občinstvom (v Kranju je leta 2001 zmagala že Martina Čufar) je dobila Maja Vidmar in s tem prepričljivo zmagala v svetovnem pokalu. Res izjemen dosežek za slovensko plezanje. Še manjši skok v leto 2001: ob drugem mestu v skupni uvrstitvi svetovnega pokala je Martina Čufar v švicarskem Winterthuru postala svetovna prvakinja.

Za uvod sem naštel le nekaj najbolj odmevnih dosežkov naših športnih plezalcev v tem mladem športu, ki v tekmovalnem smislu šteje samo dobrih dvajset let. Njegovi začetki segajo v konec sedemdesetih in začetek osemdesetih let, zato pionirji že počasi prehajajo v zgodovino, kljub temu da so vsaj nekateri še zelo aktivni.

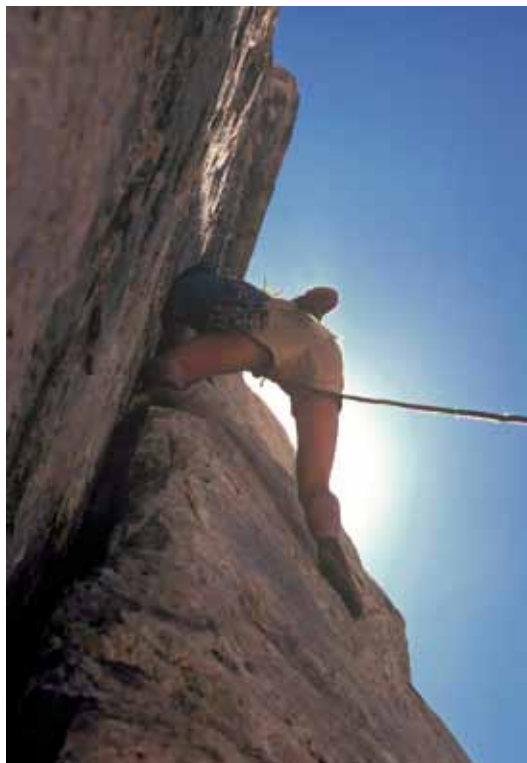
Pionirji

Glasnik in avtor prvih prostih ponovitev pri nas je bil Iztok Tomazin, ki je z Borutom Bergantom leta 1978 obiskal ZDA, kjer sta se seznanila s prostim plezanjem v Ameriki, spoznala plezalsko etiko ter ne nazadnje tudi razliko med prostim plezanjem in klasičnim alpinizmom. Tomazin je svoja spoznanja popisal v Planinskem vestniku, še podrobneje pa deset let kasneje v knjigi *Korak do sanj*. Leta 1978 je prosto ponovil smer *Brid za mali čekič* v Paklenici (danes ocenjeno z VIII–), ki jo lahko štejemo za najtežjo prosto ponovitev takrat. V tistem času so alpinisti, ki so bili dobri v skali, najprej prosto ponavljali stare tehnične smeri z ocenami A0, A1, A2 v Vežici, Koglu, Logarski dolini, na Jezerskem, v Julijcih ... Plezalnih vrtcev oz. plezališč še ni bilo, vsaj ne veliko. Uveljavljati sta se začela predvsem Osp in Črni Kal, odlična skala in dalmatinsko sonce pa sta vabila naše plezalce v Paklenico. Na pobudo PZS sta leta 1979 prišla k nam ameriška plezalca Ajax Green in Earl Wiggins, ki sta prosto ponovila nekatere klasične smeri v Julijcih (*Helba VII*, *JLA VII–*), v Dovžanovi soteski pa *Levo smer* (VIII–, danes VII) in *Ta težko* (VII+). Krog plezalcev, ki so se v začetku osemdesetih let ukvarjali s prostim plezanjem, se je vedno bolj širil. S številnimi prostimi ponovitvami doma (npr. *Perčičev steber*, VIII–) in v Dolomitih, Angliji, Franciji se je izkazal zlasti Rok Kovač. Pravi preskok po lestvici navzgor je pomenil vzpon Silva Kara in Janeza Jegliča v *McCartney west face* z oceno 5.12– na odpravi v Devil's Tower leta 1982.

Leta 1983 sva se Tadej Slabe in Andrej Kokalj na povabilo ženevskega alpinističnega kluba udeležila mednarodnega srečanja prostih plezalcev v Ženevi. V Salevi sva plezala smeri s kompleksno oceno ED+ (med VII. in VIII. stopnjo) in takrat sem prvič videl navrtane športne smeri. Leta 1984 sta na podobno srečanje odšla Rok Kovač in Tadej Slabe. Najtežja smer, ki sta jo splezala, je bila *Arc en ciel* z

Andrej Kokalj na ljubljanskih Šancah
FOTO: IZ ARHIVA ANDREJA KOKALJA

Iztok Tomazin: ena prvih slovenskih sedmic – *Cryogenics* v Koloradu, 1978 FOTO: IZ ARHIVA IZTOKA TOMAZINA

Earl Wiggins: prva prosta ponovitev *Ta težke* v Dolžanovi soteski, 1979 FOTO: IZ ARHIVA IZTOKA TOMAZINA

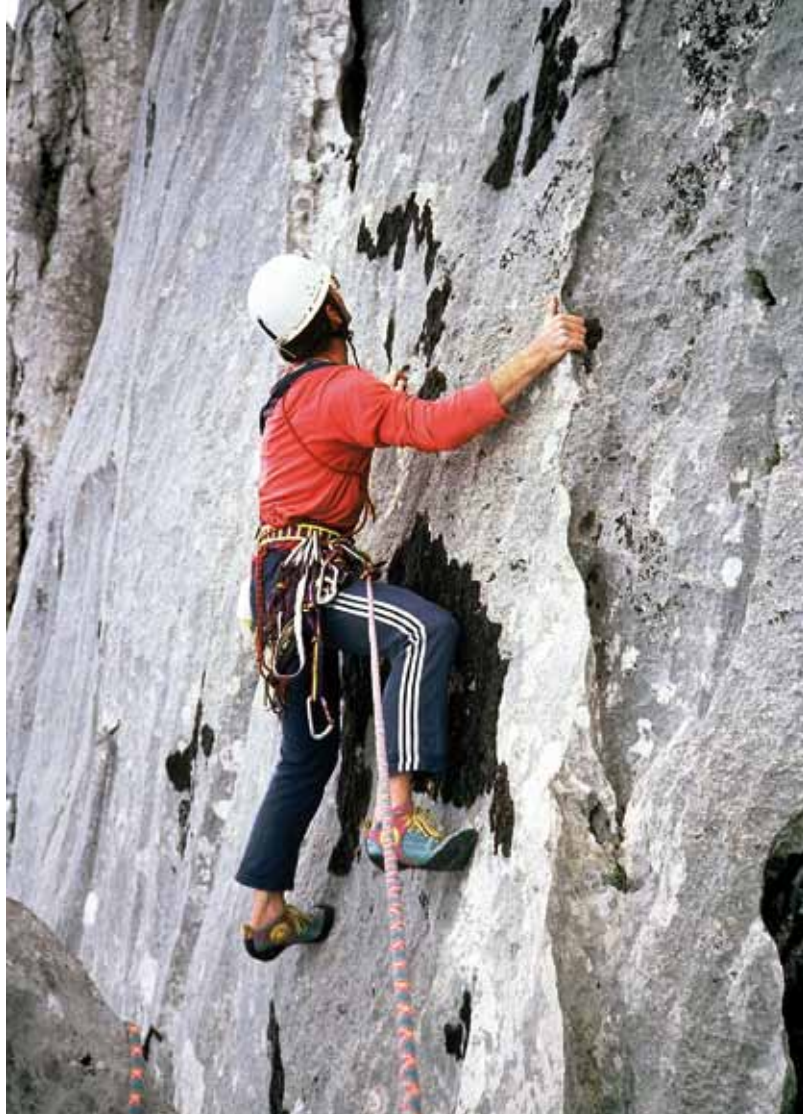
oceno VIII+. Tadej Slabe se je prvi posvetil izključno prostemu, kasneje pa športnemu plezanju. Njegova odločitev se je zdela za tisti čas kar malo preveč specialistična, pa vendar se je kmalu pokazalo, da je to edina pot do napredka v športnem plezanju. Podobno velja tudi za Sreča Rehbergerja. Oba sta bila glavna protagonist na naši športnoplezalni sceni v tistem času. Leta 1985 je Tadej Slabe kot prvi Slovenec in Jugoslovan splezal smer težavnosti X- (kasneje IX+; *Zombie* v nemškem plezališču Altmühlthal). Jeseni istega leta sta Slabe in Rehberger obiskala Mount Arapiles v Avstraliji in uspela v smeri *Masada* z avstralsko oceno 30. Leta 1986 je Rehberger opremil in splezal prve smeri v Dovžanovi soteski, ki so kasneje postale preizkusni kamen za skoraj vse športne plezalce v Sloveniji: *Bogovi so padli na glavo* (IX), *Solea*, *Živček*, *Mozartove kroglice* (VIII+), *Tri srca* (VIII+) itd.

Rehberger je naslednje leto splezal smer *Preobrazba* (IX+) v Mišji peči, v Dovžanovi soteski smer *dr. Hoffman* (IX/IX+), Slabe pa v Buouxu *L'elixir de violence* (8a) in *Gatopardo* (8a) v Finale Liguro. Srečo je obiskal tudi Ameriko in splezal

French connection (5.13b). Leta 1988 je bil Tadej Slabe ponovno v Avstraliji, kjer je splezal smer *Lord of the rings* (30 oz. X-), katere oceno so pozneje dvignili na 8b. Težave 8a je splezal tudi Vili Guček s smerjo *Focus* na Obalni cesti, tej stopnji pa sta se približala še Igor Jamnikar in Marko Lukič s smerjo *Santa Esmeralda*.

Neposredni TV-prenos iz Ospa z naslovom *Pajek pod previsom*, ki se je zgodil sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja ob vzponu Tadeja Slabeta in Sreča Rehbergerja v smeri *Goba* (IX), je bil po splošni oceni eden najodmevnejših medijskih dogodkov na plezalni sceni. Celoten projekt je bil gotovo edinstven, ne samo pri nas, pač pa tudi v svetu. Vzpon je z veliko entuziazma komentiral in organiziral Miha Lamprecht.

Prvo potrjeno čisto desetko (*Sortileges*, 8b, Cimai) je uspelo splezati Sreču Rehbergerju. Sledila je še smer *Futura* (8b) v Arcu. Januarja 1988 je Rehberger odprl novo plezališče v Ospu s smermi *Jonagold*, *Miklavž* itd. V Paklenici je legendarni Manolo splezal smer *Maratoneta* (8b+), prvo te težavnosti v bivši Jugoslaviji.

Iztok Tomazin: prva prosta ponovitev v Tulovih gredah, Velebit FOTO: IZ ARHIVA IZTOKA TOMAZINA

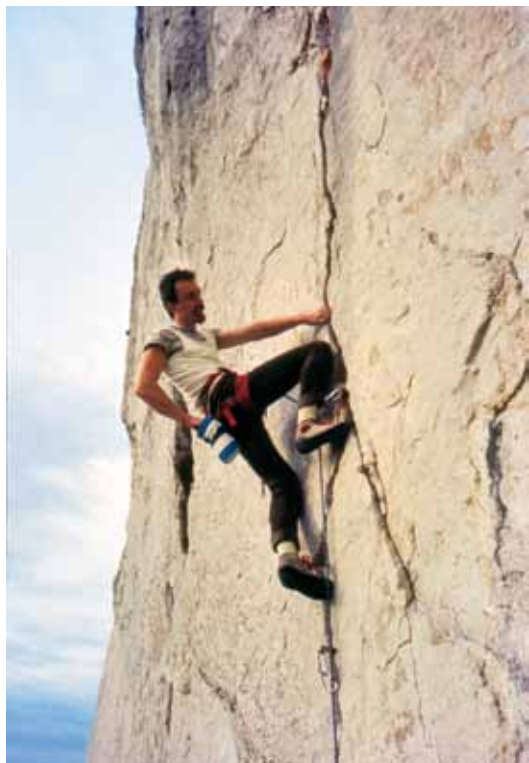
Devetdeseta leta

Leto 1989 lahko začnemo z vzponom Rehbergerja v smeri *White wedding* (5.14a) v Smith Rock (ZDA). Marko Lukič je v tej sezoni opravil odlične vzpone: *Sandler Koenig* (X-), *Big Time* (X), *Zigeunerbaron* (X), *Kanal im Ruecken* (X), v Verdonu pa še tri smeri z oceno 7c+ na pogled. Rehberger je v Mišji peči splezal smer *Kaj ti je deklica* (X+). Naslednje leto (1990) je Tadej Slabe splezal prvo slovensko 8a na pogled v avstrijskem Warmbadu in še nekaj izredno težkih smeri, npr. *Hči naslade* (8b), *Karies* (8b), *Povodni mož* (8b+). Dve leti pozneje (1992) je uspel v svoji smeri *Za staro kolo in majhnega psa* (8c+), v tistem času eni najtežjih smeri na svetu, ki je bila dolgo brez ponovitve. Leta 1998 jo je ponovil Španec Pedro Pons in potrdil oceno. Prva slovenska in tretja ponovitev smeri je uspela Urhu Čehovinu.

Smeri z oceno 8b imajo v začetku devetdesetih v žepu še Tomo Česen, Stanko Židan, Matej Mejovšek, Vili Guček in Dorijan Šuc. Na pogled imata najboljše vzpone Marko Lukič in Tadej Slabe, in sicer z oceno 8a. Izredno uspešen je bil spomladi 1992 Marko Lukič v Avstraliji, kjer je splezal najtežje tamkajšnje smeri, tudi *Punks in the Gym* (8b+). Matej Mejovšek je v letih 1992/93 splezal tri težke smeri, in sicer *Masacre* (8b), *Butnskala* (8b+) in *Nostalgija dolgih senc* (8b+).

Ob starejših plezalcih so se začeli pojavljati vedno mlajši; krog kakovostnih plezalcev se je širil predvsem po zaslugi tekmovanj za mlajše kategorije. Leta 1993 je za pravi bum poskrbel devetletni Blaž Rant, ki je splezal smer *San Pedro* z oceno 8a (danes 7c+).

Sredi devetdesetih so se zgodili tudi solo vzponi v športnih smereh. Tomo Česen je brez varovanja

Tadej Slabe v Škrablovi poči v Črnem Kalu FOTO: NUŠA ROMIH MASNOGLAV

Srečo Rehberger in Nuša Romih v smeri Goba v Ospu FOTO: IZ ARHIVA NUŠE ROMIH MASNOGLAV

splezal *Žensko za nagrado* (8a), Aljoša Grom pa *Brdavska* (8a/8a+). Leto pozneje (1996) je soliral še *Sonce v očeh* (8a+). V severni triglavski steni je bila v istem obdobju prosto preplezana ena najslavnejših slovenskih smeri, *Obraz sfinge*. Prva sta jo leta 1966 preplezala Ante Mahkota in Peter Ščetinin, prosto pa sta jo ponovila Miha Kajzelj in Grega Kresal (1995). Istega leta se je rodila prva številka slikovno in vsebinsko zelo kakovostne plezalske revije Grif, ki je po sedmih letih žal prenehala izhajati.

Druga polovica devetdesetih je prinesla vzpon Albina Simoniča in Matica Jošta v *Švicarski smeri* (IX-) v Zahodni Cini. Simonič je kasneje nanizal še več alpskih prostih ponovitev, med drugim *7c/c+* v Rätikonu (1999). Mejo plezanja na pogled je na 8a+ dvignil Matej Mejovšek z vzponom *Specialist za življenje* v Kotečniku, pridružil pa se mu je Stanko Židan z vzponom na Tajskem (1996). Istega leta je mladi Uroš Perko uspel v projektu *Talk is cheap* (8c), ki ga je prvi ponovil Stanko Židan, leta 1998 pa takrat šestnajstletni Primož Žitnik, s tem najmlajši v Evropi s preplezano smerjo take težavnosti. Tržičanu Mauru Bole-Bubuju je v enem dnevu uspelo

preplezati *Gobo*, *Črno burjo* in *Supernovo* v Ospu. Odličen vzpon je opravil Igor Kalan s prvo prosto ponovitvijo *Vražjega Roberta* (8b) s precej negotovim varovanjem. Sami vražji fantje, od avtorjev smeri Janeza Sabolka in Milana Romiha do vrazjega Igorja. Leta 1997 je izjemen vzpon uspel Marku Lukiču – *Just do it* (8c+) v Smith Rock (ZDA). Postal je peti plezalec na svetu, ki je uspel v tej smeri, in prvi Slovenec s potrjeno 8c+. Slovenski primat v 8c+ vsekakor ostaja Tadeju Slabetu, zlasti po uspešni Ponsovi ponovitvi in potrditvi ocene smeri *Za staro kolo*. Matej Sova je prvi splezal smeri *Popolni mrk* in *Konec mira* (8c/c+), na hitro je opravil še s smerjo *Strelovod* (8c).

Novo tisočletje, nove zmage

Jure Golob je kot prvi splezal težak projekt v »Hladilniku« in ga poimenoval *Martin Krpan*. Marca 2002 je Mateju Sovi uspela ponovitev te smeri, ki ima sedaj oceno 9a. Februarja leta 2003 je Urošu Perku uspelo podaljšati večletni Slabetov projekt *Sanjski par*; ocenil ga je prav tako z 9a. Matjaž Jeran in Miha Valič sta v steni El Capitana opravila osmo

Tomo Česen v smeri *Adria*,
7c/c+, Bohinjska Bela
FOTO: JANEZ SKOK

ponovitev smeri *Free Rider* (5.12d/5.13a), dolgo 1200 m. Smer sta v celoti splezala prosto, zanjo pa sta potrebovala pet dni. Klemen Bečan je septembra leta 2006 pokazal fantastično formo, saj je v avstrijskem plezališču Gülterschach na pogled splezal smer *Me shomee* (8b). Svoj najboljši rezultat je dosegel v plezališču Ombleza s smerjo *On spete la ruche* (8b+, na pogled). Kasneje je dodal še smer *La reserve* (8b, na pogled) v St. Legerju.

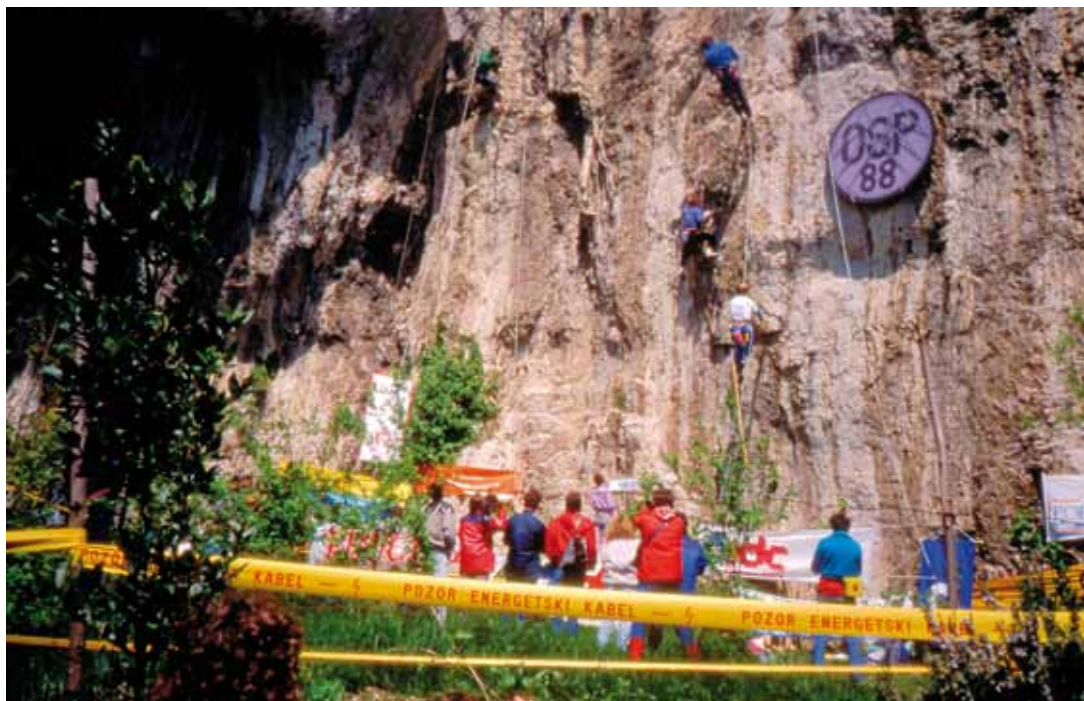
Edina, ki je v letu 2005 premaknila meje pri plezanju težkih smeri, je bila Martina Čufar z *Vizijo* (8c) v Mišji peči. Omeniti velja tudi vrhunski dosežek, plezalski supermaraton Marka Lukiča in Andreja Grmovška, ki sta v enem dnevu preplezala tri težke smeri čez steno Aniča Kuka v Paklenici: *Alan Fjord* (IX, 350 m), *Mjesečina* (IX+, 350 m) in *Zlatne godine* (IX, 350 m). Lukič je vse smeri preplezal prosto.

Kaj pa dekleta?

Tudi prve športne plezalke so v ta šport »zašle« prek alpinizma: Lidija Painkiher, Ines Božič, Nuša Romih, Marija Štremfelj, Jelka Tajnik, Ela Leskovšek ... Do leta 1985 so premagovale smeri šeste stopnje, izjema je bila le Lidija Painkiher, ki je leta 1983 odpotovala v Ameriko in tam že leta 1984 plezala smeri do 5.12 (7a), torej je bila korak pred vsemi našimi, a vseeno daleč za najboljšimi ženskami na svetu. Lynn Hill je recimo že leta 1978 preplezala 7a, leta 1982 7c, leta 1984 pa 7c+ (*Vandals*). Toda v naslednjih letih so Slovenke vse bolj dvigovale težavnostno stopnjo in se počasi, a vztrajno približevale najboljšim na svetu. Plezalke so se tudi

vse bolj specializirale in se posvetile le športnemu plezanju: Nuša Romih, Damjana Klemenčič, Metka Lukančič, Simona Škarja ... Dosežki so postajali vse boljši, težavnostna stopnja smeri se je hitro dvigovala in leta 1997 se je naš najboljši dosežek (Martina Čufar, *Kaj ti je deklica*, 8b+) izenačil s tistim, ki ga je Lynn Hill dosegla že leta 1990. Dekleta (Miranda Ortar, Sabina Sovinc, Marija Štremfelj, Metka Lukančič, Nevenka Osredkar, Mojca Oblak) so do leta 1992 plezala smeri do težavnosti 7c oz. 7c+. Leta 1993 je zelo napredovala Metka Lukančič, ki je ponovila smeri *Guernica* (8a), *Brdavs* (8a/a+) in *Sonce v očeh* (8a+).

Primat v skalnem plezanju je nato prevzela mlada Mojstrančanka Martina Čufar, ko je v Bohinjski Beli splezala smer *Moški za naslado* (8b). V letu 1997 je v Mišji peči najprej splezala smer *Chiquita* (8b) in nato še *Kaj ti je deklica* (prva slovenska ženska 8b+). Leta 2000 je preplezala 8a na pogled. Že junija 2002 je Martini uspel prvi vzpon 8a+ na pogled (*Chemin du croix*, plezališče Les Auberts). Spomladi 2004 ji je uspel četrti (prvi ženski) vzpon v smeri *Vražji Robert*. S ponovitvami *Agricantusa* (8a, 300 m) v Aniča Kuku v Paklenici in *Hotela Supramonte* (do 8b, 350 m) na Sardiniji je pokazala, da se odlično znajde tudi v daljših smereh. V letu 2005 je Martina Čufar ponovno prestavila mejo ženskega športnega plezanja na 8c z *Vizijo* v Mišji peči. To je bila njena 150. smer s težavami nad 8a. Martini sta sledili Natalija Gros in Maja Vidmar. Oktobra 2003 je Nataliji uspelo splezati njeno prvo 8b (*Vepr lady* v Ospu), mesec pred tem pa je Maja uspela v dveh 8a, *Urbanovi*

Državno prvenstvo v Ospu leta 1988 FOTO: MOJCA ROMIH

in *Oktoberfestu*. Marca 2004 je Natalija Gros na *flash* opravila s *Soncem v očeh* (8a+), dva meseca pozneje na pogled z *JSFK*, nato pa še z *Mrtvaškim plesom* (8b, z rdečo piko). Obe plezalki sta že splezali smeri z oceno 8c, Nataliji pa je leta 2008 uspelo premakniti mejo ženskega skalnega plezanja na 8c+ s smerjo *Histerija* v Mišji peči.

Še nekaj besed o prvih tekmovanjih

V bivši Jugoslaviji so prvo tekmovanje po vzoru Italijanov pripravili na Marjanu v Splitu. Čeprav je bilo še nekaj podobnih tekmovanj, pa za prvo »pravo« tekmovanje štejemo državno prvenstvo v Ospu leta 1988, na katerem sta zmagala Vili Guček in Simona Škarja. Tekmovanje, ki je trajalo kar tri dni, je bilo organizirano po pravilih UIAA. Istega leta je bilo še tekmovanje v Vipavski Beli, kjer je bil med fanti najboljši Marco Sterni, med dekleti pa Mojca Oblak. Jugoslovanski pokal v športnem plezanju se je začel leta 1989. Na sporedu so bile tekme Art Rock v Zagrebu, Lokvah, Bohinju, Ajdovščini, Idriji in na Bolu. Skupna zmagovalca sta postala Marko Lukič in Damjana Klemenčič. V letu 1990 pokal ni bil organiziran, leta 1991 pa sta prvi mesti osvojila Tadej Slabe in Miranda Ortar. Po osamosvojitvi Slovenije so tekmovanja za državno prvenstvo

postajala organizacijsko vse kakovostnejša, prav tako pa se je dvignila raven tekmovalcev. Državni prvaki v težavnosti so bili Aljoša Grom (šestkrat), Tomaž Valjavec (prvič že s petnajstimi leti), Matej Mejovšek, Matej Sova in Klemen Bečan, državne prvakinje v težavnosti pa Martina Čufar, Natalija Gros in Maja Vidmar.

Tekme *Rock Master* v Kranju, ki jih je organiziral Tomo Česen vse do leta 1995, so postale zelo zanimive predvsem zaradi odličnih tujih gostov. Leta 1996 je pod njegovim vodstvom potekala tudi prva tekma za svetovni pokal v novi športni dvorani v Kranju. Kranj je tako postal tradicionalno prizorišče finalnih tekem za svetovni pokal.

Naj za konec spomnim *ta mlade*, da že od leta 1990 nihče ni ponovil smeri *Boj za užitek* (8b+) v Bohinjski Beli, avtorja Sreča Rehbergerja, mojstra plezanja plošč. Od manj prijetnih stvari pa se moramo spomniti na zaprtje prelepega plezališča nad vasjo Podpeč, kjer so se domačini odločili, da bodo na vsak način pregnali plezalce, pa četudi s sekirami, kar se je dogajalo spomladi 1998. Na srečo pa imamo kar nekaj entuziastov (Betka Galičič, Vili Guček, Albin Simonič ...), ki pridno nadelujejo nove smeri in ustvarjajo nova plezališča, tudi za vse večje število rekreativnih in družinskih plezalcev. ◉

Martina Čufar na svetovnem prvenstvu v švicarskem Winterthuru, ko je leta 2001 osvojila naslov svetovne prvakinje
 FOTO: JURE GOLOB

Ocena	Smer	Plezališče	Leto	Plezalka
6c+	Santana	Paklenica	1986	Simona Škarja
7a+	Mozartove kroglice	Dolžanova soteska	1988	Nuša Romih
7a+/b	Almost nothing	Smith Rock	1988	Petra Vencelj
7b+	Paris–Dakar	Osp	1989	Jelka Tajnik
7c	Brezmadežna	Pod Sušo	1990	Damjana Hudolin
7c+/8a	Ekosistem	Bohinjska Bela	1992	Nevenka Osredkar
8a	Guernica	Kotečnik	1993	Metka Lukančič
8a/a+	Brdavs	Retovje	1993	Metka Lukančič
8a+	Sonce v očeh	Mišja peč	1993	Metka Lukančič
8a+/b	Love story	Bohinjska Bela	1995	Martina Čufar
8b	Moški za naslodo	Bohinjska Bela	1996	Martina Čufar
8b+	Kaj ti je deklica	Mišja peč	1997	Martina Čufar
8c	Vizija	Mišja peč	2005	Martina Čufar
8c+	Histerija	Mišja peč	2008	Natalija Gros

Kratka kronologija slovenskih ženskih vzponov

FOTO: MAURO BINELLI

Maja Vidmar (Slovenska vojska, Top 30, Scarpa, Camp, 31gorillas, Nihil climbing), 23-letna Škofjeločanka, je najuspešnejša slovenska tekmovalka v težavnostnem plezanju do sedaj. Tridesetkrat je bila na stopničkah največjih tekmovanj, od tega je kar desetkrat zmagala na tekmah svetovnega pokala, bila tretja na svetovnem prvenstvu v Avilesu 2007 in druga lani na evropskem prvenstvu v Parizu. Veliko zaslug za to ima gotovo Roman Krajnik, ki je njen trener od vsega začetka. V Maji je takoj prepoznal velik potencial in se ji še posebej posvetil. Ure in ure treningov so se kmalu obrestovale, saj je že v mladinski konkurenci osvajala kolajne. Maja je neverjetno vzdržljiva in z jeklenimi prsti stisne najmanjše oprimke in si na njih lahko tudi odpočije. Postavljalci smeri pogosto pod vrh namesto oprimkov pritrdijo kar stopke¹, češ, Maja bo to gotovo lahko držala. A

¹ Stop je oprimek, ponavadi premajhen, da bi ga lahko prijeli, in je namenjen za stopanje.

Maja Vidmar: Našla sem pravi pristop

✍ Pogovarjala se je Martina Čufar

mislim, da še bolj kot močni prsti Majo odlikujeta neizmerna motivacija in volja do treninga, do trdega dela. Če je še tako naporno, je navdušena in reče: »To je zakon!« Njena sanjska sezona je bila leta 2007, ko je po prvi zmagi julija v Chamonixu nihče ni več ustavil in je zmagala šestkrat zapored! Leta 2008 ji je nadaljevanje zmagovitega niza preprečila poškodba prsta. Mnogi so že dvomili, da se bo vrnila, a je dokazala, da je z močno voljo vse mogoče.

Začniva s poškodbo, ki te je doletela v začetku leta in ti zagrenila kar nekaj mesecev. Kaj točno se je zgodilo in kako si preživljala obdobje brez plezanja?

»Normalno sem trenirala in nekega jutra me je bolel prstanec na desni roki. Tega nisem vzela resno, saj me je podobno bolel že vso prejšnjo sezono in sem se naučila prijemati tako, da me med plezanjem ni bolelo. Vso sezono sem plezala s takim prstom, vedno sem si rekla: »Ah, saj me je lani tudi vedno bolel, pa kaj. Plezala bom naprej, na polno!« A nekega dne je bila katastrofa. Niti po šalcah² nisem mogla več plezati. Takoj sem šla na fizioterapijo. Vse je bilo vneto in natrgano, a bila sem optimistka, da bom po dveh tednih lahko spet plezala. Fizioterapevtka me je opozorila, da bo trajalo dlje. Na koncu se je zavleklo na tri mesece. Po treh mesecih ni bilo lahko začeti, a ko sem plezala brez bolečine, sem bila tako vesela in motivirana, da sem komaj čakala na trening. Z Romanom sva naredila načrt, da poskusiva natrezirati za jesenske tekme, kolikor se le da. Na vse ali nič. Treningi so bili res težki, saj sem v mesecu in pol naredila tisto, kar bi sicer v treh mesecih. Kdaj sem domov prišla prava razvalina, a mi je bilo zakon, ker

² Šalce rečemo oprimkom, ki so zelo dobri.

sem vedela, da sem dobro trenirala in da se bom za naslednji dan sestavila skupaj za nov težak trening. Volja je naredila vse. Iz tedna v teden se mi je forma strmo vzpenjala in še zdaj ne morem verjeti, da sem toliko natrenirala! Prej sem pa dva meseca obupavala nad življenjem.«

Največ treniraš na Podnu³. Kako to, da se po enajstih letih še nisi naveličala iste stence?

»Ja, kaj pa vem, sploh ne razmišljam. Tako sem navajena. Trening = Poden. Ne naveličam se!«

Kaj pa, če ne bi tekmovala?

»Če ne bi tekmovala, mi na misel ne pride, da bi šla vsak dan na Poden. Šla bi v skalo, ker mi je res zakon! Zdaj v Španiji je bilo res super! A najboljši trening za tekme je umetna stena in takrat ne pomislim na skalo. V glavi se pripravim na težke smeri, ne razmišljam, kje je trening, čeprav je res, da je to največkrat na Podnu. Stena tam mi je všeč, Roman mi sestavi dobre smeri in uživam! Sicer bi rada v skali še več plezala. Glede na letošnji tekmovalni koledar, ko se tekme začnejo kasneje, upam, da mi bo

to uspelo. Rada bi šla nazaj v Španijo, v Siurano, kjer mi stil plezanja zelo odgovarja. Sicer bo pa še dovolj časa za skalo, ko bom nehala tekmovali, in s tem se tolažim. Sploh me ne skrbi, da bi mi bilo v življenju dolgčas, toliko imam še idej za plezanje v skali!«

Od leta 2007 treniraš po sistemu 7-1⁴. Mislim, da na svetu ni veliko plezalcev, kaj šele plezalk, ki bi zmogle tak ritem. Kdaj si začutila, da zmoreš tak tempo? Misliš, da je to tisto, s čimer si naredila tak kvalitativni preskok, da si nanizala kar šest zaporednih zmag?

»Ta trening mi res paše. Dobro je, ker lahko v en teden vključim toliko plezanja. Prej sem imela pet plezalnih dni oz. na začetku leta, ko je še fitness, so bili le trije. Zato nisem mogla trenirati toliko različnih dolžin smeri. Res je veliko treninga, a jaz čutim, da zmorem. Po sedmih dneh ni tako, da bi komaj čakala pavzo, ampak si rečem: »Aja, jutri bo pavza, bom pa kaj drugega počela ali kam šla.«

Trening 7-1 je velik, a ne edini dejavnik mojega napredka. Predvsem sem se našla na tekmah, se znala zbrati in dobila samozavest oz. zaupanje vase, da sem sposobna zmagovati. Ko so se leta 2007 začele zmage, se mi je odprlo. Tudi če mi na treningih ni

³ V škofoješki dvorani Poden ima plezalni klub balvansko steno, kjer trenirajo vsi škofoješki plezalci.

⁴ Sistem 7-1 pomeni sedem dni plezanja in dan počitka.

šlo, sem si rekla, da se bom na tekmi že znala zbrati in bom »zgrizla na mrtvo«. Našla sem pravi pristop.«

Lansko sezono si začela šele septembra v Arcu, in to zelo uspešno, z drugim mestom. Boljša je bila le 15-letna Avstrijka Johanna Ernst, s katero sta se potem ves čas borili za vrh. Meni se ta punca zdi fenomen. Kako gledaš nanjo?

»Johanna je res v redu punca, zelo dobro se razumem z njo! Je ena boljših prijateljic med tekmicami. Zelo rada pleza. Zdi se mi super, da je prišla nova močna konkurentka. Upam, da jih bo še več, da bodo tekme bolj napete. Lani se je Angela Eiter⁵ poškodovala in ni več tekmovala, in če ne bi bilo Johanne, tekme ne bi bile tak izziv. Mina je bila sicer zelo blizu.«

Zakaj z Mino ne trenirata skupaj?

»Ne vem, Roman pravi, da je tako najbolje, da ne bi že med treningi »psihirale«. Kdaj pa kdaj bi bilo dobro, da bi skupaj trenirali, ker je dobro imeti tudi na treningu pritisk. Sicer sem pa lani skoraj vedno trenirala z Anžetom (Štremfljem – njen fant, op. p.).«

Velikokrat na dinamičnih gibih in »musavcih«⁶ okle-vaš in spravljáš ob živce vse, ki navijamo zate. Moraš imeti res močno psiho, da te to ne vrže s tira. Na srečo imaš tudi toliko rezerve, da se toliko časa obdržiš v steni. A to »motoviljenje« te je že stalo žlahtnejše kolajne, ker ti je zmanjkalo časa, da bi prišla do vrha. Sta z Romanom začela kaj delati v tej smeri? Mogoče trening balvanov, kjer moraš velikokrat brezkompromisno skočiti?

»Ja, to že delava. Na začetku treninga vedno splezam nekaj balvanov od Katje⁶, za tehniko in dinamiko gibanja. Tudi na bulah mi gre že precej bolje, napredovala sem, ne bojim se jih več tako kot včasih. Se pa še vedno zgodi, da na določenih mestih, ko je treba iti dinamično, »mutim«. Tekma je drugo kot trening balvanov. Na tekmi hočem najti stoodstotno zanesljivo rešitev, hočem ugotoviti, kako bi lahko gib naredila drugače. Ko me enkrat začne navijati, in vidim, da ni druge rešitve, se dinamično poženem naprej. A prej zgubim preveč časa, energije in tudi živcev. Vem, da bom na tem morala še delati, ker me je že večkrat stalo boljše uvrstitve.«

⁵ Angela Eiter se je v prejšnjih sezonah z Majo izmenjevala na prvem mestu.

⁶ Katja je Majina sestra, ki zelo uspešno nastopa v svetovnem pokalu v balvanskem plezanju. Lani je bila dvakrat na stopničkah.

Sodeluješ s psihologom?

»Zdaj ne več, v sezoni 2005 pa sem z dr. Matejem Tušakom. Bilo mi je res všeč, saj sem dobila veliko informacij in smernic glede psihične priprave na tekmo. A potem moraš naprej veliko delati sam. Našla sem način, ki mi najbolj ustreza. Ni univerzalne metode, ki bi pomagala vsem. Jaz rabim en svoj svet. Ko gremo z reprezentanco na tekmo, grem mogoče komu na živce, ker nisem družabna. Ne vem. A jaz sem takrat v svojem svetu. Vem, da grem tja po rezultat. Če mi ne paše biti v družbi, grem raje spat. Ko je konec tekme, sem spet družabna in uživam v reprezentančni družbi.«

Kakšne imaš načrte za letos?

»Zdaj, januarja, imam še pavzo, tako da bom malo razmislila o sezoni. Cilje imam še vedno visoke, glavna tekma bo svetovno prvenstvo na Kitajskem, trenirala bom isto, 7-1. A želim si tudi več potovanj, več plezanja v skali. Ugotovila sem namreč, da mi po toliko zmagah te pomenijo manj kot na primer dan, ko sva z Anžetom splezala Gobo v Ospu. Spoznala sem, da je v plezanju še mnogo več kot le tekme.«

V skali si na hitro opravila s tremi 8c. Imaš cilje še kaj višje?

»Ne maram študirati kot nekateri, ki v eni smeri »pustijo življenje«. Če v prvo ocenim, da kakšnega giba ne morem narediti, ne grem več vanjo. Vem, da če bom hotela kaj res težkega splezati, se bom morala smeri bolj posvetiti. A zaenkrat raje plezam smeri, s katerimi hitro opravim.«

Kaj misliš o medijski pokritosti plezanja?

»Mislim, da gre na bolje. A če ne bi bile punce tako dobre, ne bi dobili take pozornosti. Kljub vsemu se glede na uspehe premalo piše o nas. Če se samo spomnim letošnjega Puursa, kjer sva bili z Mino prva in druga in ni bilo nikjer niti najmanjšega članka! To je res slabo. Ampak meni po eni strani to čisto ustreza, ker ne maram biti preveč znana, ker potem ni miru pred novinarji.«

Si v svetovni špici. Se od plezanja da živeti?

»Od plezanja trenutno lahko živim, sploh sedaj, ko sem dobila zaposlitev v Športni enoti Slovenske vojske. Ampak mislim, da je nemogoče toliko prihraniti, da bi tudi po končani tekmovalni karieri lahko živela od tega. To je delno povezano tudi z mediji. Dokler se ne bo več pisalo o nas, tudi za sponzorje ne bomo zanimivi.« ○

Klemen Bečan: Take it easy¹

☞ Pogovarjala se je Martina Čufar

☞ Urban Golob

Klemen Bečan (Slovenska vojska, Evolv, Prana, Edelrid) je že od začetka ukvarjanja s športnim plezanjem navajen stopničk. S skoraj vseh mladinskih tekmovanj se je vračal s kolajnami, leta 1997 pa je postal tudi mladinski svetovni prvak. V članski konkurenci je začel blesteti leta 2004, ko se je štirikrat uvrstil v finale svetovnega pokala. Veliko plezanja v skali je Klemenov recept za uspeh. Dobri rezultati in težki vzponi v plezališčih so krepili njegovo samozavest, ki je na tekmah odločilnega pomena. Klemen je zelo preprost in vse počne spontano, a odločno. Nekaj, kar se nekomu zdi nemogoče ali prezapleteno, je njemu normalno. In verjetno ga je prav to pripeljalo v svetovni vrh, saj se ne obremenjuje z omejitvami, ki jih je večina sprejela za normalne in jim preprečujejo napredek. Tako je preplezal prvo slovensko 8b+ na pogled, na *Petzl Roc Tripih*² dvakrat premagal vse svetovne skalne ase, lani zmagal na tekmi svetovnega pokala v Kranju in, ne nazadnje, v dveh tednih naznanil in spjeljal poroko z Anjo Davidovo. Zdaj s prstanom na roki na prvi pogled deluje resno, a je še vedno dobri stari Bečko s skuštranimi lasmi in »take it easy« življenjsko filozofijo.

V lanskem letu ti je šlo vse kot po maslu. Na tekmah si blestel, bil tretji v Chamonixu, zmagal v Kranju, dobil službo v Športni enoti Slovenske vojske in se za povrh dan pred božičem poročil z Anjo ...

»Hm, ne vem, kaj naj rečem. Kul mi je bilo v lajfu!«

Kaj je glavni vzrok, da se ti je naenkrat tako odprlo? Si spremenil trening?

»Treninga nisem nič spreminjal, delal sem tako kot prej, le da se mi je res vse poklopilo. Moj trening

je tak, da plezam tisto, kar mi paše takrat, ko mi paše. Zgleda, da mi pašejo prave stvari, da sem se lahko toliko natreniral. Se mi pa zdi, da je treba čim več plezati v skali! Tudi »ta malim« to vedno pravim, in so me že malo siti. Umetna stena je le za zraven.

Bistveno se mi zdi, da čim več plezaš. S tem se navadiš na reševanje problemov v smeri hitreje in ne porabiš odvečne moči. Fitnesa ne maram, ker se mi zdi, da mi preveč zbija motivacijo. Ne maram biti predolgo zaprt v nekem prostoru. Raje grem na zrak, v naravo, namesto vaj v fitnesu pa lahko vse naredim doma z elastiko ali pa na plezalni steni. Pa še bolj zabavno je.«

Kdaj si začutil, da lahko premagaš vse in prideš na vrh tudi v članski konkurenci?

»To sem vedel od vedno, le postopoma se je bilo treba prebiti do tja. Se mi pa zdi, da je bila prelomna moja zmaga na Petzl Roc Tripu v Cantobru, kjer sem »nabil« Chrisa Sharmo in Dava Grahama. Takrat je bilo res zakon. Takrat sem vedel, da se da prav vsakogar premagati.«

¹ Na lahko.

² Petzl Roc tripi so srečanja najboljših skalnih plezalcev, ki se med seboj pomerijo v na novo narejenih smereh v skali.

Pred letom si štiri mesece preživel v Španiji in plezal z Danijem Andrado, Davom Grahamom in Chrisom Sharmo. Si se od njih kaj naučil? Kako trenirajo, da so tako dobri?

»Oni trenirajo na podoben način kot jaz. Najprej se dobro naspijo (*to poudari, ker tudi sam rad dolgo spi, op. p.*), potem pogledajo, kje so dobri pogoji za plezanje, ker je okoli Lleride veliko plezališč za vse letne čase in vremenske razmere, potem plezajo do teme, zvečer se dobro najejo (*spet poudarek*) in gredo spat. Naslednje dni pa isto. Plezajo vsak dan, razen če je vreme res slabo. Skoraj nikoli na umetnih stenah. Nimajo nobenega sistema. Tako kot jaz, ker mislim, da mi sistem omejuje napredek. Z njimi sem se res dobro ujel.«

Deluješ tako, da vse v življenju jemlješ »na izi«, da se za nič ne sekiraš preveč in da verjameš, da se bo vse v redu izšlo. Ali si sploh kaj živčen pred tekmo? Punce (tekmovalke) ti kdaj zavidamo tak sproščen »kar bo, pa bo« pristop. Je to le navidezno ali si v resnici tak?

»Punce ste pač take, da bolj komplicirate. Pona-vadi res nimam treme. Se pa zgodi, da začnem kdaj preveč razmišljati o nastopu. Takrat me potem boli glava in slabo plezam (*smeh*).«

Mislil, da odgovor že poznam, a vseeno vprašam: imaš pred tekmami kakšno posebno psihično pripravo? Si kdaj sodeloval s psihologom?

»Ne, nič posebnega ne delam. Enkrat sem nekaj poskušal z vizualizacijo, avtogenim treningom in sproščanjem in sem imel vso sezono uničeno. Na prvi tekmi sem padel na začetku, potem pa začel preveč razmišljati in je trajalo dve leti, da sem začel normalno plezati. Tem stvarim se sedaj raje izogibam in se sproščam s pogovori z ostalimi tekmovalci.«

Lani si zelo dobro nastopal tudi na balvanskih tekmah, kjer si bil na zadnji tekmi celo v finalu. Si kaj posebej treniral za to?

»Želel sem biti dober v obeh disciplinah. (*To mu je uspelo dokazati na evropskem prvenstvu v Parizu, kjer je bil v kombinaciji obeh disciplin tretji, op. p.*) Treninga pa nisem bistveno spreminjal. Mogoče sem imel kakšen trening balvanov več kot ponavadi. Tako mi je pač pasalo (*smeh*).«

Če malo podoživiš zadnjo tekmo za SP v Kranju ...

»Super je bilo. Od tekme nisem nič pričakoval, tja sem se šel le zabavat. V četrtfinalu sem začutil, da mi gre dobro, v polfinalu se je to samo potrdilo. V finalu sem bil popolnoma sproščen in že ko sem

odplezal, sem bil vesel in navdušen, ker sem dal vse od sebe. Ko so vsi popadali prej, najprej kar nisem mogel verjeti, saj nisem priplezal niti do zadnje *plate*. Nikoli pa ne bom pozabil vzdušja v dvorani in publike, ki mi je pomagala priti do tja gor. Brez njih bi bilo gotovo težje.«

Kakšne imaš cilje za letos?

»Biti na stopničkah v balvanih in težavnosti, drugo leto mogoče še v hitrosti, če se mi bo dalo trenirati za to. V skali pa na pogled splezati 8c, z rdečo piko pa 9a, smer Halupce, ki sem jo navrtal v Pajkovi strehi v Ospu in sem ji bil zelo blizu, potem pa sem si poškodoval koleno in sem jo moral malo pustiti, pa še preveč tekem je bilo in nisem imel časa. Bolj sem se posvetil umetni steni.«

Nekateri se zelo kregajo, če kdo drug pred njimi prepleza smer, ki so jo navrtali, ti pa iz tega ne delaš nobenih problemov. Jeseni je bil v »tvoji« smeri uspešen Matej Sova.

»Meni je bilo fajn, da je smer preplezana. Zato sem jo navrtal. Čisto moj problem je, da je nisem šel večkrat poskusit preplezat. Bolj bi me motilo, če bi smer navrtal in je nihče ne bi plezal. Nikoli mi ne bo jasno, zakaj se kregajo. Smer, ki je navrtana, je za to, da se pleza. V luknji imam ogledanih še nekaj linij.

Res, da je vrtanje tam naporno, a je hkrati zabavno in če nastane dobra smer, se res dobro počutim!«

Kaj praviš na to, da so punce že toliko časa v svetovnem vrhu, fantom pa se ni uspelo prebiti? Sedaj je uspelo tebi, a ostali so še kar daleč ...

»Ostali še pridejo.« Ta mali« (Jure Bečan) bo prišel letos, zadaj je še Izi (Izidor Zupan). Iz teh dveh nekaj bo. Pri puncah je bilo tako, da si jih ti potegnila in so vedele, da lahko tudi one pridejo v vrh. Pri nas je bilo pa tako, da sta Valjavec in Sova rekla: »U, zakon, v polfinalu sva!« in s tem sta bila zadovoljna. Nobeden ni imel višjih ciljev.«

Punce smo imele trenerje, pri fantih je pa to redko. Misliš, da bi se s pomočjo trenerja hitreje prebili na vrh?

»Mi smo bili že od nekdaj navajeni plezati brez trenerja. Meni verjetno ne bi bilo vseč, da mi nekdo »soli pamet«, če sploh ne ve, kaj mi paše in kaj ne. Preizkusil sem že veliko različnih treningov in zato vem, kaj mi bolj paše in kaj manj. Seveda pa z veseljem poslušam kakšne nasvete in jih potem preizkusim, če mi to odgovarja.«

Si tudi trener skupine tržiških plezalcev. Obiskal si seminar za trenerje, kjer si dobil nekaj »znanstvenega« znanja o treningu. Jih treniraš tako kot sebe, po občutku, ali imaš vsaj zanje kak sistem?

»Trenirajo malo bolj sistematično kot jaz, a še vedno ne točno tako, kot so nas učili (smeh). Zdi se mi, da morajo najprej začeti plezati z veseljem. Če pa jim že takoj začneš težiti z nekimi programi, se lahko kmalu naveličajo, ker je za moje pojme tak trening dosti bolj dolgočasen. Nekaterim to paše, nekaterim ne.«

Anja te je zvabila tudi v alpinizem. Kako ti je všeč?

»Dokler so na varovališčih »svedri«, je super. Tisto v Val di Mellu, ko je bilo treba viseti na zarjavelih klinih, ki so se premikali, mi ni bilo pa prav nič všeč. »Frendom« še ne zaupam najbolj. Ne bi padel nanje. Zgledajo pa lepo, tako da so za okras dobri (smeh).«

Kaj ti pomeni zaposlitev v Športni enoti Slovenske vojske?

»U, zdaj bo vse veliko lažje! Prej sem imel bolj malo denarja in sem počel razne dodatne stvari. Nekaj sem zaslužil s treningom »ta malih«, s postavljanjem smeri za tekme in treninge, mami sem pomagal pri prodaji knjig ... Zdaj se bom lahko še bolj posvetil plezanju! Mislim, da bom sedaj veliko lažje treniral.« ◊

Mina Markovič: Moja prednost je velika moč

✍ Pogovarjala se je Martina Čufar

📍 Mauro Binelli

Enaindvajsetletna Ptujčanka se s plezanjem ukvarja že deset let. Čeprav prihaja iz predelov, kjer na zemljevidu plezališč Slovenije vlada praznina, in bi se lažje kot nad plezanjem navdušila nad vinogradništvom, ji je z močno voljo in odločnostjo uspel preboj med najboljše. Od leta 2001 je bila članica mladinske reprezentance; vrhunec je dosegla leta 2005 v Pekingu, ko se je okitila z naslovom mladinske svetovne prvakinja in zmagala v skupnem seštevku evropskega mladinskega pokala. Dokazala je, da je volja pomembnejša od pogojev za trening. Kar dve umetni steni, kjer je trenirala, so namreč podrla in tako se je morala na trening velikokrat voziti daleč. Ko jo je študij pripeljal v Ljubljano, je začela trenirati na umetni steni v Škofji Loki in od takrat se je njena forma bliskovito dvigovala. Že v svoji prvi pravi sezoni v članski konkurenci, leta 2006, se je zavihtela na stopničke svetovnega pokala in si utrdila mesto v prvi deseterici. Največji skok naprej je naredila v lanski sezoni, ko je dosegla tudi prvi zmagi in bila na evropskem prvenstvu v Parizu tretja. Mina (Rock pillars, Ocun, Red orbit) o sebi ne pove dosti. Najpogostejši odgovor je bil: »Ne vem, mogoče ...« A na tekmah, ko pride pod steno, s svojimi očmi pove največ. Iz njih žari odločnost, da hoče do vrha. Zraven je čutiti tudi samozavest, da je tega res sposobna.

V lanski sezoni si resno začela sodelovati z Romanom Krajnikom in napredek je bil očiten. Kaj je na Romanu takega, da je tako uspešen trener?

»Saj meni na začetku tudi ni bilo čisto jasno, nisem stoočtotočno verjela vanj. Ko pa sem videla, da je šla forma res zelo navzgor, sem mu začela res zaupati. V lanskem letu sem napredovala še bolj, kot se je pokazalo na rezultatih.«

Kaj je bil glavni vzrok za napredek?

»Najbolj to, da sem trenirala po naprej sestavljenem načrtu. Prej kaj takega nisem imela, plezala sem, kot je nanesla priložnost. Romanova glavna vloga je v tem, da mi sestavlja smeri in me popravlja pri tehniki. Dobro zna tudi prilagoditi trening glede na trenutno počutje in ne rine z glavo skozi zid. Včasih mi je rekel: »Zdaj imaš pa tri dni počitka.« In sem si mislila: »Zakaj, če nisem utrujena?« A se je izkazalo, da je imel prav.«

Katera tekma ti je ostala v najlepšem spominu?

»Master tekma v Serre Chevalieru. Moja prva zmaga! Predvsem zaradi dobrega plezanja v superfinalu, ko sem res dala vse od sebe. Res je bila super smer in super publika, ki me je spodbujala od prvega kompleta dalje.«

Na zadnji tekmi v Kranju si plezala nesproščeno in končala na osmem mestu. Je bil vzrok za to dvoboj z Majo Vidmar za drugo mesto v skupnem seštevku svetovnega pokala?

»O tem res nisem razmišljala. Kot bi bila to tekma sredi leta. Sem pač naredila napako. Včasih začnem smer slabo, a se potem sprostim, v Kranju pa žal ni šlo. Saj ni bila edina taka tekma. Na Kitajskem mi je v finalu spodrsnilo pri tretjem kompletu in sem po vodstvu v polfinalu končala na zadnjem mestu med finalistkami.«

Presenečena sem bila, ko sem slišala, da z Majo sploh ne trenirata skupaj. Človek bi mislil, da bi tako lahko obe postali še boljši.

»Ja, za mnoge je to presenetljivo, a Roman pravi, da je tako najbolje za naju. Ona ima tudi drugačen plan treningov. Jaz sem plezala 3-1-2-1, ona pa 7-1¹. Ona večinoma pleza dopoldne, jaz pa popoldne po faksu.«

Večino treningov opraviš na Podnu. Kaj pa skala? Misliš, da ti ne bi pomagala pri tehniki, za katero praviš, da je tvoja šibka točka in jo prevečkrat kompenziraš z močjo?

»Ja, vem, da bi bilo dobro, če bi šla večkrat v skalo, a ponavadi imam tako smolo, da ko imam čas, je grdo vreme, ko je pa lepo, imam pa veliko dela na faksu, ki ga hočem opraviti sproti.«

¹ 3-1-2-1 pomeni, da tri dni plezaš, en dan počivaš, potem dva dni plezaš in en dan počivaš, 7-1 pa pomeni sedem dni treninga in en dan počitka.

Sicer uživaš v skali?

»Takole je: prvi dan, ko grem v skalo, ne. Prav grozno je, sploh se ne znajdem. Potem pa, če gremo za več dni, mi čez nekaj dni postane »ful« v redu. Lani sem bila deset dni na Sardiniji in pri tem mi je bilo vseč predvsem to, da sem se čisto odklopila. Vse je bilo »na izi«, spali smo v avtu, kjer koli, se umivali v potokih, posodo pomivali s peskom. Zadnji dan sem si umila lase v potoku, da bi domov prišla spodobna, pa se mi je ogromna zelena alga obesila nanje (smeh). Plezali smo sicer veliko, a je bila prava sprostitev.«

Si poskusila tudi kakšno težko smer? Glede na tvojo moč bi se morala sprehoditi čez 8c.

»To sem poskusila v Baratru (v bližini Trsta). V eni 8c sem takoj naredila vse gibe, jo splezala po delih, a potem med tekmami ni bilo več časa, da bi jo šla splezat. Menim, da je za tekme treba trenirati na umetni steni. V skali izgubim moč, ki jo potrebujem za tekme, in tisti nek poseben »občutek za plastiko« in »zategovanje« gibov. Način plezanja v

skali se mi zdi drugačen od načina plezanja na plastiki. Skala ponavadi ni tako previsna, smeri plezaš dolgo, veliko lahko počivaš. Saj te »navije«, a to ni isto, kot npr. smer na treningu, ko imamo 60 gibov v velikem previsu, ko nimaš časa niti pomočiti roke v magnezij. In na tekmah je vedno bolj tako.«

Kaj pa poškodbe?

»S tem imam srečo. Kaj hujšega še nisem imela, le take banalne, ko sem si priščipnila prst med vrata, padla po stopnicah in si na roko vrgla uteži (smeh).«

Kaj bi izpostavila kot tvojo šibko in močno točko v plezalnem smislu?

»Moja prednost je velika moč, zato se lahko tudi na najmanjših oprimkih spočijem. Najraje imam poličke. Šibka točka je tehnika. Ne vem, kako se postaviti, kdaj zatakiniti pete, prste. Rešitve, ki se vsem zdi »normalna«, ne vidim in grem čez tisti del smeri na moč, kar se pozna v nadaljevanju. Velikokrat tudi prehitro odreagiram in si kljub temu, da imam dovolj vzdržljivosti, ne vzamem časa za premislek.«

Tekme in treninge uspešno usklajuješ s študijem psihologije. Si od tam kaj odnesla za lastno psihično pripravo?

»Ne, študij psihologije mi ni dal nič za pripravo na tekmo, ker obravnavamo za to nerelevantne vsebine (pa ne rečem, da niso zanimive!). Zaenkrat poskušam stvari sama »poštimiti«, vem pa, da bi bilo dobro sodelovati s športnim psihologom, ker nikoli ni tako dobro, da ne bi moglo biti še bolje.«

Tudi ti si lahka kot pero. Misliš, da je za osvajanje kolajn potrebno biti tako lahek?

»Lahek že, a ko prideš do neke meje, si naprej le še škodiš. Lani na koncu leta me je res pobralo. Vsi treningi in tekme me tako potegnejo vase, da če mi kdo ne reče, da moram kaj več jesti, enostavno pozabim. Tudi nisem taka, da bi se hitro zredila. Verjetno imam tudi srečo, da ne maram čokolade.«

Ali se od plezanja da živeti?

»Trenutno živim od štipendije, podpore sponzorjev, staršev in nagrad. Ni mi hudega, kakšnega dohodka več pa se tudi ne bi branila. A ko bom nehala tekmovati, gotovo ne bom mogla živeti na račun preteklih zaslužkov.«

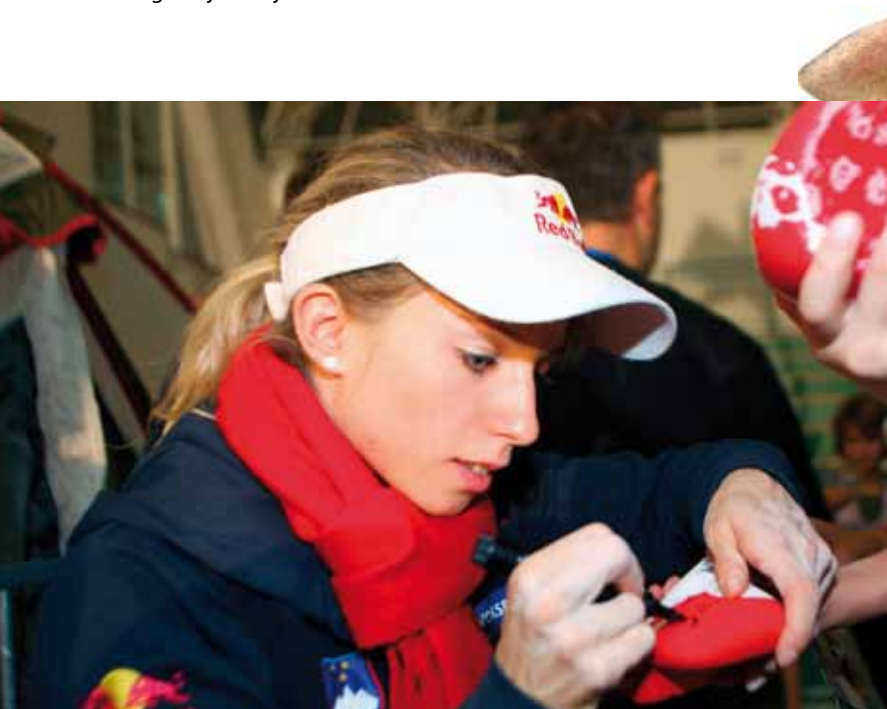
Kakšne imaš cilje za naslednjo sezono?

»Poskusiti se želim tudi v balvanih, v težavnosti pa dosegati bolj konstantne rezultate kot lani.« ●

Natalija Gros: Chalk & Chocolate¹

✂ Pogovarjala se je Martina Čufar 📷 Urban Golob

V kratkem intervjuju je težko predstaviti vse dimenzije Natalije Gros (Red Bull, Volksbank, avtohiša Sawal, La Sportiva, The North Face, Trekking šport), ki je mnogo več, kot govorijo naslednje številke. Plezati je začela pri šestih letih, bila trikratna svetovna mladinska prvakinja, članske konkurence se ni ustrašila, saj se je že na svoji prvi tekmi za svetovni pokal leta 2001 uvrstila v finale, leta 2002 že dvakrat stopila na oder za zmagovalke, po enoletnem premoru se je leta 2004 vrnila zmagovito, saj je v Puursu premagala vso svetovno elito in v Leccu postala evropska podprvakinja v težavnostnem plezanju. Leto pozneje je dobila še srebrno medaljo na svetovnih igrah v Duisburgu. Leta 2006 je kolajnam v težavnostnem plezanju začela dodajati še tiste v balvanskem. In to brez specifičnega treninga za to disciplino. Ko sva še skupaj trenirali, sem imela priložnost videti, kako nenormalno močna je, še posebej, ko se odloči, da nekaj hoče. Takrat noben oprimek ni predaleč. Leta 2007 je postala skupna zmagovalka svetovnega po-

kala v kombinaciji, letos pa je s sanjskim plezanjem navdušila polno dvorano pariškega Bercyja, kjer je dobesedno letela z oprimka na oprimek in postala evropska prvakinja v balvanskem plezanju, kar ji je s četrtem mestom v težavnosti prineslo tudi zmago v kombinaciji. Dve zlati kolajni sta prišli v pravem trenutku, saj je bilo za njo težko obdobje, ko ji ni ni šlo in je že skoraj vrgla puško v koruzo.

Kaj se je dogajalo med sezono?

»Na začetku sezone sem si postavila zelo visoke cilje, in sicer da bi v obeh disciplinah prišla med prve tri v skupnem seštevku. To so res visoki cilji, a jaz verjamem, da je to mogoče. Med sezono potem ni šlo tako, kot sem hotela. Sicer sem bila dvakrat na stopničkah, enkrat v balvanih in enkrat v težavnosti, a nihanja so bila prevelika in so me čisto psihično izmozgala. Vzrok je bil v tem, da sem se obremenjevala z drugimi stvarmi, samo s plezanjem ne. Ko sem padla res nizko, mi ni preostalo nič drugega, kot da sem se sprostila in si rekla, kar bo, pa bo, in samo plezala. Takrat se mi je odprlo.«

¹ Magnezij in čokolada

Glede na to, da si zelo tekmovalna, si imela dolgo časa težave s tem, če je bila katera Slovenka boljša od tebe. Kako je s tem sedaj? Sta bili dodatna obremenitev tudi Maja in Mina?

»Ta problem, ki je seveda le v moji glavi, sem po večini rešila že prejšnja leta. Negativne misli so še prisotne, a mnogo manj. Letos je šlo bolj za pritisk, ki sem si ga sama ustvarila. V smislu, da če ne bom dobro plezala, bo konec sveta. Vse prevečkrat svojo vrednost enačim z rezultatom.«

Ali ne bi bilo dobro, če bi lahko šla na tekmo tako sproščeno kot npr. Klemen? Da ne bi nič premlevala in razmišljala, »kaj če«?

»Že po naravi sem taka, da vse preveč analiziram in si jemljem k srcu. To velikokrat ni dobro, še posebej na tekmah. Klemen je glede tega razred zase. Že po naravi je manj obremenjen, tak, da mu je vseeno in si reče, kakor bo, pa bo. Jaz sem do te točke šele morala priti. Očitno sem morala tako nizko pasti, da mi je postalo vseeno, in le tako sem v Parizu lahko zablestela v takem sijaju. Za nekoga

uvrstitve okoli desetega mesta niso slabe, a glede na moja pričakovanja in glede na to, za kar treniram, je bilo slabo.«

Praviš, da naključij ni, vse pride ob pravem času. To se je v Parizu več kot potrdilo! Vsi, ki smo spremljali tekmo, smo občutili posebno energijo, ki je vrela iz tebe. Kako si vse skupaj občutila?

»Tekma septembra v Imstu je bila moj najnižji padec. Takrat sem razmišljala, da ne grem na nobeno tekmo več. Tudi Alešu sem rekla: »Jaz ne morem več.« Pa je rekel: »Ne, na vse tekme boš še šla. To sva se zmenila na začetku sezone in moraš jo speljati do konca, tudi če je še težje.« Ko mi je to rekel, bi ga najraje kar klofnila, res me je razjezil, tako sem bila na tleh. A neke v sebi sem vedela, da ima prav. Ko zdaj pomislim nazaj, sem mu najbolj hvaležna za to, ker če me ne bi postavil na realna tla, bi vse pustila in priložnosti bi splavale po vodi, mogoče sploh ne bi več tekmovala. Potem sem si rekla, da res ne morem nič več zgubiti. V Pariz sem šla plezat zase. Sotekmovalke sem odmisli, rekla sem si, da so tako ali tako »ful« dobre, še posebej Maja, Mina in Katja, ter da na njih ne morem vplivati, niti ne na tekmovalke v balvanskem plezanju. S tem sem se toliko razbremenila, da sem res samo plezala, letela po steni, in upam si trditi, da ne vem, če sem že kdaj tako »samo plezala«, kot sem v Parizu, mogoče na kakšnih mladinskih tekmah pred leti. Tu imam v mislih predvsem finale.«

V spletnem dnevniku si zapisala citat iz knjige Dana Millmana Pot miroljubnega bojavnika. »Naj ti zdaj povem nekaj o satoriju. To je zamisel iz zena. Satori je stanje bojavnika. Nastane v trenutku, ko je um brez misli, čista zavest. Telo je aktivno, budno, sproščeno, čustva pa odprta in prosta. Satori si doživel, ko je nož letel proti tebi.« Si v Parizu doživela svoj »satori«?

»Ja, lahko bi temu tako rekla. Po prvem splezanem balvanu, ko sem prišla nazaj za oder, je bila v meni tako močna energija, da bi se, če bi bilo v tistem trenutku konec tekme, tako zjokala, da bi me vsi samo čudno gledali. Čutila sem, da se je nekaj v meni spremenilo. Malo pred to tekmo sem bila tako na tleh, da sem že mislila nehati, potem sem pa začutila, da kar letim! A takrat so bili pred mano še trije problemi in si joka še nisem smela privoščiti, morala sem se skoncentrirati na tekmo. Iz balvana v balvan je šlo bolje. Pred zadnjim je med tekmovalkami začela naraščati napetost, šlo je za kolajne! »Natalija, umiri se, samo plezaj, kakor bo, pa bo,« sem si rekla. In uspela sem! Ko gledam posnetek,

mi ni jasno, kako sem dosegla zadnji gib. Na ogledu je izgledal blizu, ko sem prišla tja gor in zagledala, kje je, sem si rekla: »To je pa »ful« daleč!« Zelo me je že »navijalo«, a se nisem zmedla. Poskušala sem, iskala rešitve, na koncu pa se mi je prikazala sama od sebe; »zakajlala« sem peto in kar naenkrat sem bila na vrhu.«

Aleš Jensterle je tvoj trener že od malih nog, če odštejem nekajletni premor. Njegova načela so »gibalna popolnost, duhovno bogastvo in moralna čistost«. Do tebe je zahteven ne samo glede izvedbe treninga, temveč tudi glede tega, da celostno napreduješ oz. se izboljšaš kot oseba. Kakšen je vajin odnos?

»Aleš me gotovo od vseh ljudi najbolj pozna. Pozna me že od malih nog in pozna moje ozadje. Pred njim ne morem nič skriti. Od mene zahteva, da se celostno razvijam. To, da bi prišel na trening in mi kazal smeri, sem že zdavnaj prerasla. Prerasla sem strogo fizični trening. Če bi bil trening le to, bi se že zdavnaj naveličala. Ker ne bi imela motiva.

Od mene zahteva, da pišem analize, da delam na sebi in hkrati napredujem tudi na drugih področjih, saj je vse povezano med seboj. Zraven moram razreševati družinske in osebne stvari, partnerstvo, prijateljstvo, ... Plezanje je zame v tem trenutku najboljši trening za osebno rast in samouresničevanje. Zdi se mi, da sem postala bolj odprta in čustveno bolj stabilna.«

Občudujem te, da vse leto treniraš na umetni steni, največ nad bazenom v Kranju. Še Aleš je rekel, da bi ti na začetku leta priporočal dva tedna skale, a ti si prišla na bazen. Kako to, da skale ne maraš?

»Res me veliko plezalcev ne razume. A do skale mi trenutno res ni. Ne morem se tako dobro zmotivirati. Dokler imam v ospredju tekme, bo skala odrinjena. Sploh zdaj, ko imam dve disciplini. Sploh mi ne pride na pamet, ker imam tako natrpan urnik. Če grem plezat na bazen, mi to vzame štiri ure, če grem v skalo, mi gre pa cel dan. Bolj me razbremeni, če grem na bazen. V skali bom od srca uživala šele, ko bom nehala tekmovati.«

A vendar si lani kot peta ženska na svetu in prva Slovenka preplezala smer z oceno 8c+, Histerijo v Mišji peči.

»Za Histerijo sem se motivirala predvsem zaradi filma. Od 26. marca sem bila potem le še dvakrat v skali, ko smo snemali.«

Film z naslovom Chalk & Chocolate ne bo le zgodba o Histeriji. Snemali ste ga zelo dolgo. Kaj bomo lahko videli v njem?

»To bo dokumentarec o meni oz. o vrhunskem športu. Večina ljudi vidi le tisto, kar se dogaja na tekmi. Snemali smo treninge, testiranja, moj prosti čas, ozadje. Histerija je le rdeča nit zgodbe. To ne bo tipični plezalni film, kot jih vidite v Dosage ali King lines. Tega sploh ne bi hotela. Vesela sem, da sva se z Juretom Brecljnikom res ujela v tem, da nihče od naju noče tipičnega plezalnega filma. To bo film o meni. Že od zmeraj sem si želela nekaj pustiti. Nekateri pišejo knjige, mi smo posneli film. Sicer imam tudi željo enkrat napisati knjigo, a to bom naredila kasneje.«

Misliš, da v težavnostnem plezanju teža res toliko odloča, da bi morala biti tako suha kot sta Maja in Mina, da bi ju prehitela?

»Ne, ne verjamem v to. Johanna Ernst je to dokazala. Ona ni tipična suhica. Hvala bogu, da je normalna, ker se mi zdi to ena izmed najslabših stvari v plezanju, da so nekateri res tako shirani. Tudi fantje. To sploh niso več fantje, ampak eni piščanci. Nič na njih ne vidim, kar bi me privlačilo. Če ne bi imeli tako širokih hlač, bi bili hujši kot punce.

Glede hrane bi rekla le to. Zase vem, da bi lahko kdaj kaj manj pojedla, a pač rada jem. Ni pa tako, da če bom imela pol kile več, potem ne bi mogla zmagati. Smeri so zdaj take, da to ne odloča več. To je bilo včasih, ko so bile res dolge, vzdržljivostne, brez kakšnih izrazito težjih gibov, kjer bi se bilo treba odločiti, iti dinamično, skočiti, najti trik. Zdaj so smeri drugačne, bolj zapletene. Ne rabiš le vzdržljivosti, temveč tudi odločnost, eksplozivnost, zato pa moč in energijo, ki jo s hujšanjem izgubiš.«

Po sezoni si si vzela kar mesec in pol premora. Kako je bilo ponovno začeti? Kaj te vleče naprej?

»Prve tri dni je bila res kriza, »ful« me je vleklo dol. A zaradi tega, ker sem tako dolgo počivala, čutim da sem se res dobro spočila. Bilo je ravno prav. En dan manj bi bilo premalo, en dan več preveč. Ker sem si potem že res želela plezati. Vleče me to, da še eno leto poskusim v obeh disciplinah, to je že tretje leto. In da v čim večji meri dosežem cilje, ki sem si jih zadala že lani. Da dokažem, da se ni treba specializirati le za eno disciplino, da si v vrhu lahko tudi v obeh. Predvsem si želim, da bi na čim več tekmah plezala tako neobremenjeno kot v Parizu in da bi spremenila pristop do rezultatov.« ◉

Ko z nekaj časovne distance pišem prerez lanske sezone, sem kot vodja mladinskih sekcij z njo lahko kar zadovoljen. Seveda nikoli ni tako dobro, da naslednje leto ne bi moglo biti še bolje. Fantje in dekleta so se udeležili petih tekem evropske mladinske serije (Praga, Wuppertal, Imst, Annecy, Kranj) in svetovnega prvenstva, ki ga je gostil avstralski Sydney. V primerjavi s fenomenalnimi dosežki članic in Klemena Bečana, mlajši ne posegajo po res najvišjih mestih, vendar velja izpostaviti 20 uvrstitev med najboljših šest na posamičnih tekmah.

Stopničke je na svoji zadnji mladinski tekmi v domačem Kranju zasedel le mlajši izmed bratov Bečan (Jure), ki je bil tudi naš najboljši tekmovalac v minuli sezoni. Jure bo s svojim delom in željo po dosežkih brez dvoma sledil Klemenu. Tudi nasploh so fantje s svojimi rezultati bistveno boljši od deklet, tako da oblikujejo močno zaledje za člansko reprezentanco. Najboljši mladinci in mladinke v pretekli sezoni so bili Jure Raztresen (5. mesto EYS skupno – starejši dečki), Gašper Pintar (6. mesto EYS skupno – starejši dečki), Izidor Zupan (5. mesto EYS skupno – kadeti), Urban Primožič (7. mesto EYS skupno – kadeti), Jure Bečan (4. mesto EYS skupno – mladinci), Leja Kos (7. mesto EYS skupno – mladinke) in Patricija Levstek (8. mesto EYS skupno – mladinke).

Omenjeni tekmovalci in tudi ostali člani reprezentance se skupaj s svojimi klubskimi trenerji trudijo slediti nivoju mladcev iz nam bližnje Avstrije. Prav na njihovi tekmi v Imstu smo imeli med vsemi reprezentancami največ (kar enajst) finalistov. V primerjavi z lansko sezono smo bili bistveno boljši tudi na najpomembnejši tekmi, svetovnem mladinskem prvenstvu v Sydneyu, kjer so se štirje plezalci uvrstili med osem najboljših (finale) na svetu v svoji kategoriji: Gašper Pintar (6. mesto), Jure Bečan (6. mesto), Patricija Levstek (7. mesto) in Neža Meglič (8. mesto).

Postavljeno je močno in plezalsko motivirano jedro reprezentance, ki si seveda želi dosežati vrhunске rezultate. Večina plezalcev, ki tvorijo jedro, uživa tudi pri plezanju v naravnih smereh. Tako sta Zupan in Bečan lani preplezala svojo prvo 8c, Izidor je uspel tudi v svoji prvi 8a+ na pogled. Vsi člani in članice reprezentance pozimi pridno trenirajo in se pripravljajo na prve tekme, ki se začinjajo konec maja. ●

Prerez sezone 2008 mladinske reprezentance v športnem plezanju

Tudi za mladinci je uspešno leto

✍ Borut Kavzar¹

Slovenska mladinska reprezentanca na mladinskem svetovnem prvenstvu, Sydney, 2008 FOTO: BORUT KAVZAR

¹ Borut Kavzar je selektor mladinske reprezentance.

Kam vodijo naše poti?

O problemih naše planinske infrastrukture

✍ Tone Tomše

Označene poti dobivajo vse večji pomen tako pri nas kot v ostalih evropskih državah, kajti prosti čas, ki nam je na voljo, preživljamo vse bolj aktivno. Hoja in gibanje v naravnem okolju imata zato vse več privrženecv. Prav urejene in označene poti nam zagotavljajo, da se lahko tudi na terenu, ki nam ni poznan, znajdemo in tako dosežemo cilj, ki smo si ga zastavili doma. Zato je poleg planinskih poti čedalje več najrazličnejših turističnih in tematskih.

Planinskih poti v našem gorskem svetu je vsekakor dovolj, da lahko obiščemo praktično vse zanimive vrhove, koče, gorske predele in razne naravne zanimivosti. Tudi za tiste z nekoliko več adrenalina je poskrbljeno, saj PZS preko planinskih društev upravlja tudi 135 zavarovanih poti.

Čas dela svoje ...

Marsikatera pot je v odličnem stanju. Pozna se, da za njo stojijo zagnani vzdrževalci. In vsa ta desetletja smo res dokaj vzorno skrbeli za poti, ki so nam zaupane. A časi se spreminjajo in tudi na tem področju prihaja do sprememb. V zadnjem obdobju posamezna društva zamirajo ali pa imajo vsaj precejšnje težave pri delovanju, tako kadrovske kot

finančne. In tako se že pojavlja problem skrbništva in vzdrževanja posameznih poti, kajti še tako lepa, zanimiva in vzorno označena pot z leti postane zanemarjena, zaraščena ali drugače težko prehodna, če nima skrbnika. Pri planinskih društvih so to odseki za planinske poti oziroma njihovi markacisti, ki pa v današnji gospodarski ureditvi le še s težavo najdejo čas za delovanje.

Material in stroški za vzdrževanje poti so vse dražji. Status planinskih poti kot javnih poti nam še ne zagotavlja systemskega financiranja države, čeprav bi to moralo biti že zdavnaj urejeno. Občine in zavodi za turizem se sicer vse bolj zavedajo pomena poti za razvoj turizma v kraju, a stvari se le počasi premikajo na bolje.

Pri tem se moramo upravičeno vprašati, ali smo tudi sami naredili dovolj, da bi se stanje izboljšalo. Pri večini javnih državnih razpisov namreč lahko kandidirajo le panožne zveze. Te so seveda dolžne pripraviti vso potrebno dokumentacijo, ki jo zahteva tak razpis. Enako je s pripravo skupnih projektov v okviru posameznih območij oz. regij. A če želimo vse to pripraviti, seveda potrebujemo podatke s terena, to je od planinskih društev. In prav tu se

FOTO: ZVONE KOSOVELJ

nam največkrat zataknje. Postavljanje zgolj lokalnih (društvenih) interesov nad skupne, ki je v določenih skupinah vedno bolj prisotno, žal ne vodi v razvoj. Zato bomo morali čim prej spoznati, da bomo lahko le skupaj prišli do boljših rezultatov in dodatnih finančnih sredstev.

Vzdrževanje poti je zaradi vse večjega obiska in samega pomena poti dobilo nove kriterije, za zagotavljanje katerih je potrebno še dodatno znanje. Komisija za planinske poti z enotnim izobraževanjem markacistov v okviru PZS skrbi, da se predvsem v planinskih društvih, ki imajo poti, planinci dodatno izobražujejo tudi za to dejavnost. Namen izobraževanja je predvsem čim enotnejši način označevanja na vseh planinskih poteh.

Zakon o planinskih poteh

Zakon o planinskih poteh, ki je bil sprejet leta 2007, je uzakonil stvari, ki smo jih planinci izvajali na planinskih poteh že v preteklih desetletjih. Vsekakor ni lahko vse problematike, ki je nastala v stoletju in več, kar obstaja organizirano planinstvo, na hitro urediti z zakonom. Država se vedno bolj zaveda pomena planinstva tako z rekreacijskega kot s turističnega vidika in zato je že v pripravo osnutka zakona vključila vsa za to pristojna ministrstva. Seveda pričakujemo, da nam bo stala ob strani tudi v bodoče, ko bomo ta zakon morali izvajati.

Največ težav še vedno povzroča legalizacija planinskih poti glede na to, da moramo upoštevati pravice lastnikov, a da hkrati tudi nadalje uporabnikom poti zagotovimo nemoten prehod. Čeprav nam ustava dovoljuje nemoteno gibanje po naravi, s tem da lastniku ne povzročamo škode, je prav Zakon o planinskih poteh to še jasneje opredelil. S prodajo posameznih zemljišč na podeželju se spreminja tudi odnos do planinstva. Če so prvotni prebivalci, domačini, planince nekako vzeli za svoje stalne obiskovalce, danes žal povsod ni več tako. Seveda so poleg lastnikov potrebne tudi uskladitve interesov ostalih uporabnikov prostora, kot so gozdarji, lovci, pašne in agrarne skupnosti.

Zakon o planinskih poteh nam nalaga tudi določena administrativna opravila. Čeprav kdo misli, da je to razrast birokracije, lahko trdim, da smo vse to izvajali že do sedaj, le da smo to predpisovali in urejali z internimi pravilniki in akti. Tak način dela in zbiranja podatkov bo nujen, če bomo hoteli dobro pripraviti skupne projekte za kandidiranje na različnih javnih razpisih. Društva pri takih kandidaturah žal nimajo več nobenih posebnih ugodnosti glede na ostale pravne subjekte.

Prenos opreme in izdelava stopnic FOTO: TONE TOMŠE

Popis planinskih poti

Evidenco planinskih poti je uvedlo že SPD, a je po drugi svetovni vojni postala nepopolna. Komisija za planinske poti je leta 1970 začela s popisom poti, ki ga je zaključila leta 1973. Vse obstoječe poti so bile vnesene na posebne kartice, ki jih je uvedel takratni načelnik Stanko Kos. Obenem je bilo izvedeno tudi prvo številčenje poti, in sicer po sistemu vrstnega reda nastanka. Leta 1988 je bila narejena računalniška verzija tega popisa z dodatnim vnosom novonastalih poti. Na tej podlagi se je leta 2006 pričel vnos planinskih poti v geografski informacijski sistem QUO, ki je izdelek firme Globalvision iz Ljubljane. Po dveh letih skupnega dela je planinski modul v QUO postal glavni vir informacij za delo markacistov in za nove izdaje zemljevidov Planinske založbe. V delo na tem projektu je bilo do sedaj vključenih preko tristo markacistov. Prikaz planinskih poti je na voljo

Namestitev žične vrvi FOTO: JOŽE ROVAN

tudi na strežniku PZS. Seveda bomo z meritvami na terenu in vnosom novih podatkov nadaljevali tudi v naslednjih letih.

Delo markacistov

Markacisti, združeni v odsekih v planinskih društvih in odborih za planinske poti v okviru meddruštvenih odborov, si po svojih časovnih zmožnostih in v okviru finančnih sredstev, ki jih pridobijo društva, prizadevajo čim bolj vzdrževati poti. V veliki večini jim to še nekako uspeva. Seveda imamo tudi društva, ki svojih poti zaradi takih in drugačnih vzrokov ne zmorejo tekoče vzdrževati, zato jim ponavadi priskočijo na pomoč sosednja planinska društva. Najbolj problematične poti skušamo urediti tudi v okviru tečajev za markaciste, srečanj odborov za planinske poti in licenčnih izpopolnjevanj. Seveda je to lahko le občasna rešitev.

Da pa zadeve na terenu niso takšne, kot si jih vsi želimo, se odraža tudi v odnosu družbe in države do prostovoljnega dela. Prostovoljstvo žal ni več vrednota in vsakodnevno pehanje za materialnimi dobrinami v tržno naravnem svetu nas od tega še bolj oddaljuje. Markacistov, ki so pripravljene vzdrževati poti na prostovoljni način, je vse manj. Zato se ni čuditi, da vse večkrat naletimo na slabo urejene in vzdrževane poti.

Poenotenje oznak

Enotne žige za vrhove in planinske postojanke smo uvedli že leta 1982, enotne skrinjice za vrhove pa leta 1991, ko je bil v Obvestilih PZS št. 1 objavljen tudi načrt skrinjic, ki je aktualen še danes. Enotne usmerjevalne table smo na podlagi posveta v Bormiu leta 1992 in priporočila CAA uvedli tudi pri nas. Zaradi najrazličnejših problemov smo jih šele leta 1996 s

pomočjo sponzorskih sredstev Telekoma Slovenije začeli nameščati na terenu. Planinska društva zaradi varčevanja s sredstvi iščejo najrazličnejše rešitve, kar seveda opažamo tudi na terenu. Upam, da nam bo v letošnjem letu uspelo dopolniti 20. člen zakona, s čimer bi dosegli večji priliv državnih sredstev. To bo predvsem pomembno, če želimo nadaljevati z ekološkimi sanacijami planinskih poti in s postavljanjem enotnih oznak.

Slovenska planinska pot

Slovenska planinska pot je glede na popularnost in nastanek neke vrsta blagovna znamka slovenskega pohodništva. Res je, da je v zadnjem času bistveno premalo propagirana, kar bo seveda treba popraviti. Podobno se dogaja tudi z evropskima pešpotema E6 in E7 in Vio Alpino, ki v večini poteka po naši Slovenski planinski poti. A zadnje tri imajo svoje spletne strani, na katerih je mogoče dobiti osnovne informacije. Enako je s številnimi lokalnimi obhodnicami.

A pri tem ne smemo mimo dejstva, ki se tiče vseh veznih in tematskih poti po Evropi, namreč da se danes v turizmu prodajajo doživetja in ne samo infrastruktura. Brez vključitve značilne slovenske kulinarčne in etnološke ponudbe, kmetijstva v najrazličnejših oblikah in lokalnega prebivalstva take poti ne bodo mogle preživeti. Zato upamo, da bosta novo Združenje za pohodništvo, ki je bilo ustanovljeno v začetku leta 2008, in Slovenska turistična organizacija uresničili svoji poslanstvi predvsem na področju propagiranja.

Problemov okoli planinskih poti, ki jih bo treba reševati v prihodnje, je precej, od zakonodajnih in finančnih do naravovarstvenih in še kakšnih. S strpnostjo, iskanjem skupnih poti in predvsem z novimi

idejami in pristopi jih bomo precej rešili, nekaj pa jih bo kljub temu ostalo tudi našim zanamcem.

150 let Alojza Knafelca

Leto 2009 bo v znamenju 150. obletnice rojstva Alojza Knafelca, avtorja naše, slovenske markacije. Kljub pomislekom, da je praznovanj v zadnjih letih morda preveč, se je Komisija za planinske poti odločila, da ta jubilej obeleži, a predvsem delovno. V okviru programa komisije bomo izvedli deset akcij popravil zavarovanih poti, realizirali programe usposabljanja za markaciste, nadaljevali z evidentiranjem planinskih poti, organizirali skupne akcije pri urejanju in označevanju poti in skušali bistveno več narediti na propagandnem področju.

Zavedamo se namreč, da je Knafelčeva markacija skozi desetletja postala ne samo oznaka za označevanje planinskih poti, pač pa neke vrste simbol slovenskega alpskega prostora. Prizadevali si bomo, da tako ostane tudi v bodoče. Da pa bomo vse to dosegli, je naloga tako skrbnikov kot uporabnikov planinskih poti. ◦

Zavarovana pot na Mali Triglav FOTO: ISKRA JOVANOVIĆ

125 let organiziranega italijanskega planinstva v Gorici

✍ Tone Wraber

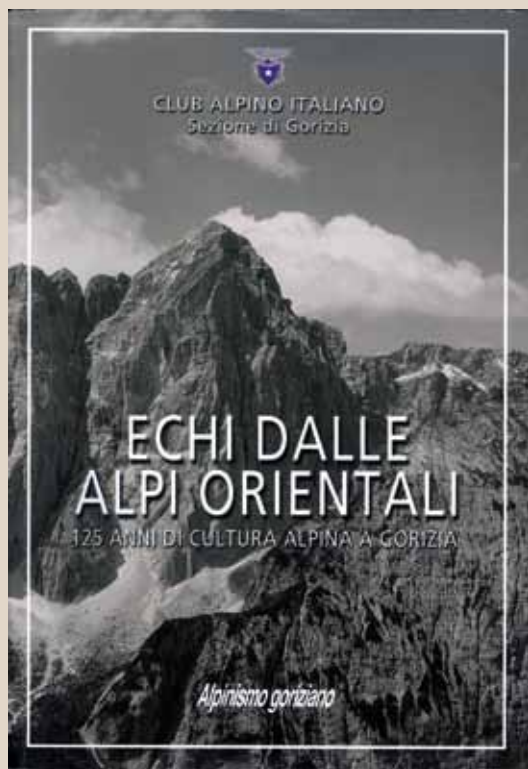
Leta 1883 je bila ustanovljena, najprej še kot del tržaškega društva »Società Alpina delle Giulie«, od 1919 pa od te neodvisna Goriška podružnica Italijanskega alpskega kluba (CAI). V počastitev te obletnice je na začetku poletja 2008 izšel zbornik »Echi dalle Alpi Orientali: 125 anni di cultura alpina a Gorizia« (Odmevi iz Vzhodnih Alp: 125 let alpske kulture v Gorici). Na 359 straneh prinaša 119 besedil, ki so bila natisnjena med leti 1891 in 2007 v raznih glasilih, sprva še v videmskem glasilu Furlanskega planinskega društva (SAF) »In Alto«, od 1922 v različnih presledkih izhajajoči periodiki sekcije: »Bolletino Bimestrale«, »Comunicato Mensile« in »Notiziario Sociale«, od 1975 pa v štirikrat letno izhajajočem časniku »Alpinismo Goriziano«, nekatera pa tudi v drugih virih ali so v zborniku natisnjena prvič.

Antologijo goriškega planinskega pisanja uvaja Sergio Tavano s spisom »Alpska kultura v Gorici med 19. in 20. stoletjem«, ki je vreden širšega prikaza. To kulturo so pisno gojili tako italijansko kot tudi nemško in slovensko pišoči, prvi v italijanski in furlanski, drugi v nemško-avstrijski, tretji pa v slovenski periodiki. Tavano omenja, kako je (pred prvo svetovno vojno) italijanski tisk sistematično zamolčeval slovensko, v manjši meri pa tudi nemško planinstvo na Goriškem, do podobnega ravnanja pa je prihajalo tudi v obratni smeri. Tavano ubira drugačno pot in opozarja na živahno, pogosto tudi nesložno pluralnost tedanjega goriškega planinstva. Čeprav je italijansko prevladovalo, saj je bilo nemško usmerjeno planinstvo kmalu (ob propadu avstroogrske monarhije) razpuščeno, slovensko pa je utrpelo mnogo praznin in presledkov, Tavani opozarja na goriške dosežke Staniča, Tume in Juga.

Tudi v času tržaškega obdobja Goriške podružnice so tržaški in goriški planinci mnogo obiskovali kraje v današnji Sloveniji ali s Slovenci naseljene v današnji Italiji. O tem prča prvi spis v antologiji, naslovljen »Nanos« (avtor Antonio Seppenhofer), ki je leta 1981 izšel v furlanskem glasilu »In Alto«. Ko so se tržaški in goriški planinci leta 1887 sestali v Gorici, so po zborovanju eni odšli na Mangart, drugi na Kaninski ledenik, tretji na Triglav, nekateri pa so se zadovoljili z izletom na Modrasovec v Trnovskem gozdu. Leta 1910 so se sestali na Koradi in 1913 spet v Gorici z izletom čez Panovec na Veliki Rob. V glasilu »In Alto« je 1893 izšel tudi opis izleta čez Krn in Triglav v Bohinj in čez Predel na Nevejo. Še več kot s tržaškimi so se goriški planinci sestajali s Furlani. Tavani omenja »iredentistični duh« tržaškega društva, ki naj bi mu služile tudi razgledovalnice na Krasu, kot zadnja med njimi, še iz leta 1939, zdaj komaj znani spomenik mavzolej na Vodica (Sveta Gora).

Goriška sekcija Nemško-Avstrijskega planinskega društva je 1894 odprla kočjo na Kaninu, tedaj imenovano Caninhütte ali tudi Görzerhütte, od 1924 Rifugio R. F. Timeus, po drugi svetovni vojni pa Koča Petra Skalarja. Goriška sekcija Italijanskega planinskega društva je svojo prvo kočjo zgradila 1924 na Kriških podih (Rifugio Antonio Seppenhofer), ki je stala nekoliko niže od Pogačnikovega doma.

Zgodovina slovenskega organiziranega planinstva nam je seveda znana, na kratko v splošnem in posebej za Primorsko o njej piše tudi Tavano in navaja ustanovitev podružnic v Tolminu, Ajdovščini, Cerknem, Ilirski Bistrici, Gorici, Vipavi, Trstu in Pazinu ter slovenske avtorje, ki obravnavajo to tematiko. Naj pripomnimo, da Ilirska Bistrica in Vipava pred

prvo svetovno vojno nista bili del Primorske in da je takšna uvrstitev posledica ozemeljske pripadnosti, nastale zaradi rapalske pogodbe.

Po prvi svetovni vojni je zalet v nove čase kmalu ugasnil, saj je bila Gorici vzeta tista avtonomija, ki jo je uživala mnogo stoletij. (Na danes državno slovenski strani se takšno stanje ob pripravah na pokrajine celo še nadaljuje, op. pisca). Tavano omenja pismo Henrika Tume iz leta 1924, s katerim je ta zaradi odklonitve vloge za sprejem v italijansko državljanstvo prisiljen izstopiti iz Goriške podružnice, kar nadvse obžaluje in CAI vzklika »Vivat, crescat, floreat« (lat. naj živi, raste in cveti) ter sporoča, naj mu podružnično glasilo pošiljajo na novi naslov (Ljubljana, Dunajska 17). Je pa leta 1922 italijansko goriško planinstvo končno dobilo svoje glasilo, ki danes izhaja pod imenom »Alpinismo Goriziano«. Toliko iz Tavanovega uvodnega spisa.

V Antologiji objavljeni sestavki ilustrirajo zgodovinski prerez goriškega planinstva, doživljajskega in

idejnega. K prvemu spadajo opisi gorniških doživetij in akcij, v bližnjih Julijskih in Karnijskih Alpah ter Trnovskem gozdu in vse do Andov in Himalaje. Kot me je v tržaškem zborniku »Antologia di Alpe Giulie« (1983), izdanem ob stoletnici tržaške podružnice, pritegnil opis pozabljene pastirske poti (Sè mide dei Agnèi) iz Dunje v Reklanico Daria Marinija, podobne utrinke gorjanske starožitnosti v furlanskih Julijcih in v Karnijcih berem v zapisih Carla Tavagnuttija. Marsikateri sestavek opisuje slovenski gorski svet, med avtorji so tudi slovenski pisci (M. Potočnik, V. Klemše, H. Tuma). Pomembni so zapisi o ljudeh, ki so pomembno sooblikovali goriško in kulturno podobo na območju delovanja goriškega planinstva (V. Stanič, N. Paternolli, E. Pocar, C. Macor). V tem izseku je vredno opozoriti na zapis Daria Marinija o »pozabljenem Kugyjevem učencu« Vladimirju Douganu, sinu slovenskih staršev iz Rojana, ki je spremljal Kugyja v Julijcih še pred prvo vojno, bil član Kugyjevega vojaškega moštva med prvo vojno, po tej pa največ plezal v območju Montaža in se ob tem družil z gorjanci iz Dunje in Reklanice. Zahajal je tudi v Centralne in Zahodne Alpe. Leta 1929 je stal na vrhu Elbrusa, tri leta pozneje hodil po Visokem Atlasu in naslednje leto s kanujem prečil Laponsko od Belega morja do Baltika. Potem o njem ni bilo več slišati, po mnenju Marinija zato, ker mu je tedanji fašistični režim zameril sodelovanje s sovražnikom v prvi vojni in druženje s slovenskimi plezalci. Znana je le ena njegova fotografija, v družbi s Kugyjem in še nekaterimi leta 1917 na Višu.

Večino fotografij je prispeval odlični »hišni fotograf« goriške sekcije CAI Carlo Tavagnutti. Njegov Jalovec je najbolj izklesana podoba te gore, kar sem jo doslej videl.

S predstavljenim zbornikom so goriški planinci nadvse dostojno počastili 125-letnico organiziranega italijanskega planinstva. V njem je manj preprostih doživljajskih opisov, pa toliko več pogledov v zgodovino goriškega gorniškega delovanja, zapisov o ljudeh, ki so ga sooblikovali, razmišljanj o v tem ali onem času aktualnih vprašanjih, tudi takšnih o umiranju nekdanjega življenja v gorskem svetu, čezmejnem sodelovanju, varovanju narave ali čisto organizacijskih zadevah planinske organizacije in še marsičem. Vsekakor vsebina, zanimiva tudi za »ljubljansko« perspektivo. ◉

Izmerili rekordni mraz na Komni

Najnižja temperatura v Sloveniji doslej

✍ in 📷 Andrej Trošt

Na hudem mrazu

Po kristalno jasni noči in soju Lunine mesečine se je začelo nad zimsko pravljico Komno svitati. Jutro je bilo čarobno in zelo mrzlo. Šest članov Slovenskega meteorološkega foruma, »mraziščarjev«, nas je v zgodnjih jutranjih urah hitelo proti Lepi Komni. Po napovedih meteorologa Gregorja Vertačnika smo to jutro pričakovali najnižje temperature, odkar potekajo meritve v mraziščih na Komni. Ugodne vremenske razmere in pogoji za intenzivno ohlajanje zraka v mraziščih so obetali rekordne vrednosti. Zaradi tega sta bila naša vnema in pričakovanje še toliko večja. Med hojo sem poslušal glasno škripanje snega pod

nogami in občudoval zasneženo pokrajino, ki se je odela v jutranje barve. Pri vzpenjanju na Turska vratca nad Planino na Kraju smo začutili precej izrazit leden veter, ki nam je kremžil obraze. To je bil znak, da je na višje ležeči Lepi Komni še hladneje, saj se je ta mrzli zrak z večjo specifično gostoto spuščal preko Vratc na Spodnjo Komno. To dejstvo nas je še bolj vznemirilo. Pospešili smo korak in na Lepi Komni zaznali, da že nekoliko težje gledamo in postajamo vse bolj odeli v ledene kristale.

Približali smo se mrazišču Mrzla Komna, kot smo ga mraziščarji poimenovali, saj so bile do se-

daj tu izmerjene najnižje temperature (2. 3. 2005 $-41,1\text{ }^{\circ}\text{C}$, 25. 1. 2006 $-41,7\text{ }^{\circ}\text{C}$). Nad mraziščem, približno 20 metrov nad dnem, je bila temperatura $-35,7\text{ }^{\circ}\text{C}$. To nam je že dalo vedeti, da je na dnu manj kot $-40\text{ }^{\circ}\text{C}$. Z občutkom negotovosti, kakšen mraz me čaka spodaj, in velikim pričakovanjem sem se spustil v mrazišče. Trepalnice so se mi lepile skupaj in ob dihanju je okoli mene nastajal velik bel oblak. Mraz sem občutil kot drobne iglice, ki me zbadajo po obrazu. Bilo je prav neverjetno. Približal sem se

Vremenska hiška v mrazišču Luknja

merilnim inštrumentom, hitro odstranil zaščitno folijo in pogledal na minimalni termometer. Ko sem zagledal plovec merilnega inštrumenta globoko pod lediščem, sem zavpil: »Rekord!« Temperatura v tistem trenutku (ob 8.12 na višini 1,8 metra nad tlemi) je bila $-43,3\text{ }^{\circ}\text{C}$, rekord tistega jutra pa je bil $-49,1\text{ }^{\circ}\text{C}$. Rekordni minimum je bil zabeležen nekaj ur pred našim prihodom v mrazišče, in sicer v drugi polovici noči 9. 1. 2009. Ta vrednost velja za do sedaj neuradno najnižjo izmerjeno temperaturo v Sloveniji. Ko se je o rekordu na lastne oči prepričalo še pet članov odprave, smo fotografirali

rekordni minimum, drug drugega in bili presrečni. Z minimalnim termometrom, ki smo ga prinesli s seboj, smo izmerili še temperaturo pri tleh, kjer je bilo $-45,0\text{ }^{\circ}\text{C}$. Nekaterim prisotnim so fotoaparati odpovedali in zmrznili. Elektronika ni prenesla takšnega mraza. Kasneje smo baterijske vložke greli ob telesu in ko smo zapustili pol mraza, so fotoaparati ponovno zaživel. Vzdušje je bilo zmagoslavno in nasmehi na obrazih so izkazovali, da je bil tokratni lov na najnižje temperature zelo uspešen.

Kaj je mrazišče?

Mrazišča so območja, kjer se v jasnih in mirnih nočeh temperatura zraka spusti precej nižje kot v okolici na podobni nadmorski višini. Večina mrazišč v Sloveniji se nahaja na območju kraškega sveta, kjer so številne kraške depresije (vrtače, udornice, konte, kraška polja). Kamninska sestava, razčlenjena izoblikovanost površja in podnebne značilnosti so glavni vzroki, zakaj imamo pri nas veliko mrazišč. Raziskovalci slovenskih mrazišč smo do sedaj evidentirana mrazišča (50) razdelili po naravnogeografskih pokrajinah, v katerih se nahajajo: v alpskih pokrajinah (Julijske Alpe, Kamniško-Savinjske Alpe, Karavanke), v predalpskih pokrajinah (predalpski svet), v dinarsko-kraških pokrajinah (od Trnovskega gozda preko Krimskega višavja do Notranjsko-kraških polj in Snežnika), v obsredozemskih pokrajinah (jugozahodno od Kraškega roba). Treba je poudariti, da je mnogo mrazišč še neraziskanih.

Na območju Komne segajo začetki meritev temperature zraka v mraziščih v leto 2004. S predhodnimi terenskimi meritvami smo člani Slovenskega meteorološkega foruma izvedeli, katera mrazišča so bolj in katera manj primerna z vidika ohlajanja zraka. Sprva smo merili temperaturo v sedmih mraziščih, vendar smo meritve v štirih mraziščih zaradi slabših pogojev ohlajanja ali drugih vzrokov opustili. Od poletja 2008 naprej merimo v treh mraziščih: planina Govnjač, Luknja in Mrzla Komna. Izpeljanih je bilo že preko 30 delovnih in raziskovalnih akcij, kjer smo člani Slovenskega meteorološkega foruma postavljali, obnavljali merilne naprave ali pobirali podatke digitalnih registratorjev in minimalnih termometrov.

Metode dela

Za merjenje temperature zraka v mraziščih uporabljamo dva merilna inštrumenta.

Prvi je digitalni registrator »i-button« ameriškega proizvajalca Dallas Semiconductor. Omenjena naprava začne beležiti temperaturo ob nastavljenem času in

Desna stran plovca minimalnega termometra prikazuje izmerjeni rekord

potem meri v enakih časovnih presledkih, pri naših meritvah običajno 15 minut. Prednost je vpogled v dinamiko (potek) ohlajanja zraka v mraziščih, kar je za razumevanje temperaturnih razmer izrednega pomena. Interval napake pri temperaturi -40°C je od $-0,9$ do $+1,6^{\circ}\text{C}$, pri višjih temperaturah pa še manjši.

Drugi inštrument, ki ga uporabljamo, je analogni alkoholni minimalni termometer znamke Thermo Schneider. Merilno območje sega od -60 do $+30^{\circ}\text{C}$. Njegovi prednosti sta večji razpon merilnega območja pri nižjih temperaturah in boljša natančnost, saj je napaka kvečjemu $\pm 0,3^{\circ}\text{C}$. Slabost tega inštrumenta pa je, da ne zabeleži datuma (časa) temperaturnega minimuma in ne nudi vpogleda v potek ohlajanja.

Hkratna uporaba obeh merilnih inštrumentov se je izkazala kot zelo dobra, saj tako s pomočjo minimalnih termometrov dobimo dovolj natančne vrednosti najnižje temperature v določenem obdobju, časovni potek temperature pa nam dajo digitalni registratorji.

Potrebni pogoji za izrazito ohlajanje zraka v mraziščih

Nad širšim območjem mrazišča mora prevladovati visok zračni pritisk oziroma anticiklonalni tip vremena, torej jasno vreme. Poleg tega mora biti prisotna mrzla in suha zračna masa. Večja prisotnost vlage v zraku vpliva na sevalno ravnovesje in poveča količino dolgovalovnega sevanja z neba proti dnu mrazišča. Zaradi tega je ohlajanje zraka v takšnih

razmerah manj intenzivno. Poglavitna dejavnika močnega ohlajanja sta torej suh zrak oziroma nizka temperatura rosišča ter jasno in ne vetrovno vreme. Na ugodne razmere vpliva tudi nadmorska višina, kajti višje je temperatura običajno nižja, ker je nad mraziščem tanjša plast ozračja, kar pomeni v splošnem manjšo stopnjo sevanja. Tudi reliefno zaprta oblika mrazišča je pomembna lastnost, kajti s tem je hladni zrak ujet v mrazišče in se lahko ohlaja vso noč do jutra. V zimskih dneh je ohlajanje še izrazitejše, saj so dnevi kratki, noči dolge, večina mrazišč pa je podnevi deloma v senci. Piko na i predstavlja podlaga, in sicer snežna odeja, ki preprečuje uhajanje toplote iz tal. Več kot dva metra debela snežna odeja praktično prekine toplotni tok iz tal v ozračje. Hkrati pa je sneg odličen sevalec dolgovalovnega sevanja. Če so prisotni vsi opisani dejavniki, se v mraziščih zrak bistveno bolj ohladi kot izven njih in tako se je zgodilo tudi 9. 1. 2009, ko smo dobili nov slovenski rekord. ◻

Ste vedeli?

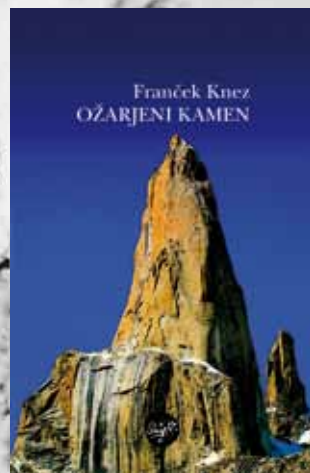
Na območju Alp je bila neuradno najnižja temperatura zabeležena v Spodnji Avstriji (mrazišče Grünloch) $-52,6^{\circ}\text{C}$ (1932) in v Švici (mrazišče Glatthalp) $-52,5^{\circ}\text{C}$ (februarja 1991). Podatki iz alpskih mrazišč kažejo, da lahko tudi v Sloveniji pričakujemo podobne vrednosti.

Ožarjeni kamen

✍ Franček Knez

FRANČKA KNEZA, enega največjih slovenskih plezalcev, smo doslej komaj slišali javno spregovoriti. Njegova dolgo pričakovana knjiga Ožarjeni kamen zato zbuja toliko večje zanimanje.

Objavljamo odlomek iz knjige.

Prijatelji in znanci so mi pogosto prigovaljali, naj napišem knjigo. Pa sem zamahnil z roko in nadležno misel pregnal v oddaljen, skrit kot, da me ne bi več vznemirjala. Tolažil sem se z mislijo, da pisanje ni zame. A čez čas me je spet kdo vznemiril in nazadnje sem le sprejel izziv. Tako so zdaj tu, zgodbe iz sveta, ki mi je nadvse drag. Okorno sem jih spravil na papir. Vidim jih le kot odsev na gladini vode. V njih so veselje, žalost, strah, pogum, hrepenenje, ljubezen, poraz in neznanen prah večnosti – sreča. Vsa ta in še več drugih občutij se je globoko zarezalo vame. Tu so pustila divjo, globoko sled, ki jo počasi, a vztrajno briše pozabljenje v času. Hvala duši prija in jo uspava. Graja jo žalosti, a žalost jo drami v uporno vztrajnost. Ta me vodi v vsak nov dan. Da si bom lahko nekoč, ko se čas izteče v krog življenja, rekel: »Drzna je bila ta pot.« (odlomek iz uvoda)

Bel pajčolan

Med novoletnimi prazniki lahko nemiren duh za kratek čas spet svobodno zaduha. Z Lojzom orjeva široko samotno gaz v sipkem snegu pod steno Travnika. Razmere niso dobre, a prosti čas, ki nama je odmerjen, je najin krut in neizprosni gospodar. Po nasuti vesini se drug za drugim vzpenjava pod previsno zaporo. Velik rjav drobljiv previsni obok zapira prehod navzgor. Pod njim je naveza Hudeček-Juvan v drzni prečki splezala pod velik kamin. Naveževa se in lotim se prečnice do kamina, ki s svojo rumenorjavo barvo že na daleč govori o slabi, krušljivi skali. Povsod je razpokan in razsut drobir, a k sreči je mraz ujel kamen v čvrst objem. Uživam v suhi in izpostavljeni prečki, ki me pripelje na dno kamina nad izpodjedeno grapo pod mojimi nogami. Pogledam navzgor. Opazim, da je sipek sneg zadelal globok kamin. Plezam navzgor po polzeči beli moki in le v previsnih delih se bel pajčolan raztrga, da pod njim zazija sivo, brezzobo žrelo. Dereze škripljejo in praskajo po ivnati apnenčasti steni, da najdejo borno oporo. Z največjo težavo se zvlečem čez robove v sipko strmino. Kot valovi na vodi se nizajo sivi previsi, sramežljivo zastrti z nežno belino. Poskušam zabiti klin, a zaledenele razpoke ubranijo mojo namero. Po nekaj poskusih mi uspe jeklo spraviti vsaj nekaj centimetrov globoko. Takšni, slabo zabiti, skrivenčeni klini ostajajo za mano. Precej časa je potrebno, da se v meni vzpostavi ravnovesje, ki sprejme dejstva, da v tem belem zidu ni nikakršnega varovanja in tudi ne vrnitve. Je le še pot naprej, popolnost gibanja in misel na tukaj in zdaj. Samo to in nič več. Splezava na vrh kamina. Na sneženem zmajevem

Pod Eigerjem FOTO: DANITIČ

hrbtu se ozreva navzgor v navpični beli steber. A nikaj – odločitev je že davno padla. Plezam v slepeči belini, dobrega klina pa še vedno nisem uspel zabiti. Sredi stebra začne ugašati luč dneva. Pod previsnim robom odkopljeva napihan sneg, da nastane lastovičje gnezdo. Sedeva v snežno duplino, zavijeva se v spalni vreči. Nekaj pojeva, popijeva in utoneva v rahel dremež med spanjem in budnostjo, ko nemirni duh še vedno blodi po minulih urah preplezanega brezna. Neudoben počitek konča leden veter, ki po steni pometa kristale. Na robu stebra naju v curkih biča leden piš. Piš, ki dahne v dušo leden hlad. Z vsako uro se zdi spalka tanjša in grize jo vlaga; ob zori je na meni le še leden prt. V vetrovno jutro vstaneva okorno izpita. Z derezami zagrizem v bel zid. Daleč zgoraj za belimi visinami je rob, ki ga želim doseči. Ure mrzlega vetrovnega dne spolzijo kot mivka z dlani. Le mrak in tema sta darilo na vrhu stene. Mraz grize in v nahrbtniku ždi le kos ledu. Orjeva bele sipine in vsak

postanek je grozeča muka. Zavijeva v Uroševo grapo in po njej sestopava v zavetje speče temne doline. Polnoč že mine in samotna gaz se naposled izpolni v široko shojeno pot. Ledene sanje skopnijo, kot se stopijo ledene rože.

Včasih sem plezal ponoči. Tudi zato, ker sem rad spoznaval gorsko okolje v novih razmerah. Človek kakšno noč ne more spati; tedaj sem si mislil: spati ne morem, grem plezat. Šel sem za svetlobo, tja, kjer je svetila luna. Tako sem plezal v glavnem lažje smeri, pozimi pa grape. Kmalu je prišlo tako daleč, da sem se nočnih vzponov loteval bolj načrtno, s preprostim namenom, videti, kako se znajdem v takšnih razmerah, da osvojim tudi to znanje, ki ga utegnem kdaj potrebovati. Včasih sem si na ta način popestril tudi dostope. Če sem odšel plezat v severno steno Škrlatic, se mi je zdel najhitrejši dostop čez Špikov graben. Ko ga prehodiš enkrat ali dvakrat, postane nekoliko dolgčas. Tako sem se nekoč odločil za dostop pod Škrlatico po Krušičevi smeri v Špiku. Zvečer sem izstopil iz avtobusa v Martuljku in šel pod Špik, kjer sem sredi noči preplezal Krušičevo smer. To je vse kaj drugega kot dolgočasna hoja. Z vrha Špika sem sestopil do bivaka pod Škrlatico. Tudi takšen nočni sestop z vrha ni sprehod. Tja sem prišel pred svitom. Bil je lep dan in s prijatelji smo odšli plezat. Vendar ni šlo vedno tako gladko. Nekega večera, ko je bila že tema, sva odšla z Zupanom iz Martuljka pod Špik. Takrat sva bila še neizkušena in tudi poti nisva dobro poznala. Ko sva izstopila iz avtobusa, sva ugotovila, da nimava čelnih svetilk. Zanašala sva se drug na drugega, s sabo pa je ni vzel nobeden. Tako sva hodila v popolni temi. Še mesečine ni bilo. Je bil pa Jože takšen tič, da je s seboj vedno nosil časopis in ga pogosto prebiral. Ko nisva videla več niti poti pod lastnimi nogami, sva sklenila iz časopisa narediti baklo. Iz papirja ene strani sva naredila tulec in ga prižgala. Stekla sva nekaj deset metrov, in ko je ogenj ugasnil, sva vajo ponovila. Toda vsake stvari je enkrat konec in slednjič sva obstala v temi sredi gozda, ne da bi vedela kod in kam. Nekoliko sva se oblekla, sedla na nahrbtnike, se naslonila na bližnje drevo in zadremala. Kmalu je izza hribov posijala luna. Prebudil sem Jožeta in nadaljevala sva pot. Slejkoprej bova pri bivaku pod Srcem, sva si prigovarjala. Hodila sva in hodila in prišla do nekakšne grape. Dovolj mi je bilo iskanja poti, in odločil sem, da nadaljujema kar po grapi, saj zgoraj tako ali tako spet doseževa pot. Nekaj časa sva po grabnu hodila, potem počasi že plezala in prišla do nekakšnega slapu. Vse skupaj se je že počeno »postavilo pokonci« in morala sva se navezati. Plezala sva po zgledenih

Iz prvenstvenega vzpona v Eigerju (Marjan Frešer, Dani Tič, Franček Knez) FOTO: DANI TIČ

skalah, dokler se svet končno ni spet umiril in sva lahko zvila vrv. Daniti se je že začelo, ko sva končno pomolila glavi iz grape. Pred seboj sva uzrla – o mati Marija! – Široko peč. Debelo sva gledala in ugotovila, da sva v temi zgrešila odcep za Srce in šla po svoje v povsem nasprotni smeri. Nič, sva rekla, nadaljujva navzgor proti Poncam, nato proti desni, pa doseževa vznožje Špika. Hodila sva po neskončnih šodrih in ko sva nazadnje le dosegla rob, sva pod seboj uzrla prepad in za njim Špikovo steno. Kaj storiti? Sicer bi pod Špik še nekako prišla, toda bila bi prepozna in s plezarijo ne bi bilo nič. To pa vendar ne gre. Iz nahrbtnika sem izvlekel vodniček in izbral eno izmed smeri v Ponci, ki se je ponujala v bližini. Ocenil sem, da stena ni visoka 550 metrov, kot je trdil opis, in da jo bova torej zelo hitro splezala. Pa je seveda nisva. Tisto petico sva plezala ves preostanek dneva, in ko sva končno dosegla vrh, nisva vedela, kje sestopiti. Ko sva se nazadnje odločila, se je šele začelo krušljivo

V Andih – Chachraraho
FOTO: ARHIV FRANČEK KNEZ

plezanje! Naposled sva dosegla tiste neskončne šodre in se pobrala v dolino na avtobus in domov. Izkušnje z nočnih plezanj so mi prav prišle v Franciji. Skupaj z Jožetom sva ponoči preplezala Mrtvaški prt v Jorassih. Vrh sva dosegla, še preden se je zdanilo.

V prvih letih se še nisem srečeval s težavami zaradi omejenosti težavnostne lestvice. Takrat je bila najvišja možna ocena VI+ in pomenila je »plezanje na meji padca«. Ker sem sam vse več treniral, sem tudi napredoval. Moja »meja padca« se je tako zviševala, lestvica pa je ostajala zaprta. Zato sem svoje smeri ocenjeval nekoliko nižje, obenem pa sem se trudil, da so razmerja nekako veljala. V hribih nisem pogosto padal, vedno sem plezal z nekaj rezerve do svoje meje padca. Plezal sem smeri, primerne svojim sposobnostim. Prva V+, ki sva jo zlezla z Zupanom, je bila Črni prt v Sfingi. Ko so jo ponovili, so pripomnili, da je smer »zahtevna« z nizko oceno. Lahko se ne bi menil za zaprtost lestvice in bi podajal tudi višje ocene, recimo VII, pa nisem želel še bolj dražiti ljudi. Z načinom razmišljanja sem že tako in tako zmedel starejše alpiniste, ki so učili, da je treba nositi pumparice in biti obut v gozdarje. Sam sem govoril, da je bolje imeti trenirko, plezati pa v plezalnikih ali pa kar v supergah. S tem

bi jim podrl plot, za katerega so se leta in leta držali, nekateri tudi vse življenje. Nisem jim hotel poteptati sveta, ki sem ga tudi sam dobro poznal, saj sem v njem naredil svoje prve plezalne korake.

PRI PLEZANJU SE ČLOVEK NENEHNO SOOČA S SVOJO NEPOPOLNOSTJO. VELIKO PLEZALCEV PA SVOJO POPOLNOST VIDI IN IŠČE SAMO V NAJVIŠJIH OCENAH. ŽAL JE TO SLEPILO. LEPO JE STREMETI ZA POPOLNOSTJO, A KAJ, KO JE PRAV NEPOPOLNOST NAJBOLJ ZNAČILNA ČLOVEŠKA LASTNOST. ◉

Franček Knez: OŽARJENI KAMEN

Dimenzije 14,5 x 21 cm, obseg okrog 208 strani, gibka (poltrda) vezava, ČB fotografije;
Cena: 24,95 €

Izide v februarju.

Naročila in dodatne informacije:

Založba Sanje d. o. o.

tel. 01-5141629

info@sanje.si

<http://www.sanje.si>

Megleno popraznično jutro

Pot na Katarino je lahko mikavna

✍ Milka Bokal

Novoletni direndaj je za nami. Drug drugemu naklonjene medosebne sile zamirajo in spet se približujejo vsakdanji enolični dnevi. A danes je še en praznični dan, še je možnost, da si obnovimo moči. Vleče me ven. Končno je prava zima, čeprav snega ni veliko. A je hladno. Mračno sivo jutranje nebo se ne zgane pod pritajenim vetrom. Morda pa je sonce na Katarini. Tja grem.

Klanec iz Polhograjske doline pri Žerovniku ni strm. Čvrsti koraki mi hitro odmaknejo dolino. Ob poti me pozdravlja snežno cvetje na drevesih. Na bodičaste veje bora se je ujelo nekaj snega. Zelene konice v šopih bodoje iz mehke beline. Med drobnimi listki borovnici podobne nizke gozdne rastline tudi tičijo kosmi snega. Drobnke kepicice dajejo vtis belih cvetk med zelenjem. Smreke pa so se debeleje oblekle. Na njihovih vejah se je sneg zadržal v večjih grudah. Na koncu teh drevesnih rok izpod bele odeje nagajivo silijo temno zeleni rogljički. Nobenega človeškega koraka še ni čuti v tej valoviti snežni pokrajini. A mi ni tesnobno. Saj včasih ni težko biti sam. Pravzaprav človek potuje skozi življenje sam. Njegovi bližnji in prijatelji mu lahko pomagajo na vsakdanjih križiščih, a nekje globoko se mora s svojimi odločitvami vsak le sam pretikati skozi mnogoterah pehajoča in bolj umirjena dejanja. Trdna opora bližnjih je le prizanesljivo ozadje, kamor nasloniš svoje breme.

Premišlujem, kaj žene človeka iz toplega zavetja doma v ta mraz narave. Najbrž je odgovorov toliko, kot je vprašanj. Mogoče pa je vse skupaj daljni odmev pradavnega zlitja človeka z naravo, štirinožnega bivanja med rastlinami, drevesi, v soju ognja v pradavnih votlinah z ognjišči.

Pridem do hiše. Umetelno izdelan portal razkriva dovršen okus nekdanjega gospodarja, ki si je želel postaviti spomenik, v čast sebi in za spomin prihajajočemu rodu. Bera njegovega mošnjčka najbrž ni bila velika v teh melinah, a kljub temu mu njegov nematerialistični čut ni dal miru, dokler se ni uresničil v nadčasovni razsežnosti in se zapisal v vrata doma, iz katerega so ga na koncu odnesli. Tudi to je ena od neulovljivih silnic človeka, ta žeja po presežnem, po tistem, kar je nad »jesti in piti« in mogoče celo nad »imeti«.

Pridem na vrh. Sonca ni. Ljubljansko megleno morje se najbrž konča šele nekje na gorenjskem koncu. Tudi ko se vračam v dolino, se siva koprna neba ne premakne. Oči se spet pomaknejo po drevesih. Na delih bukovih debel je sneg. Nekatero grčo, ki na njih kažejo mesta, kjer je bila nekoč veja, nazorno oblikujejo človeška očesa. Eno od njih je prav jasno oblikovano. Sneg, strjen v lok nad lesenim pogledom, pa daje podobo obrvi. Ni prvič, da vidim, kako se živa drevesna očesa ozirajo po gozdu.

Steza se spusti strmo navzdol. Iz z vejami prepletene rušnatega roba ob poti zleti droben ptič. Švigne čez podrast in se čez nekaj metrov ustavi, nato pa spet smukne v prsteno, na obrobju z drobnimi vejami prepletenu luknjo. Na planjavi se iz snežne beline pokažejo trave, ki niso klonile pod jesenskimi vetrovi in dežjem. Nekatera njihova telesca so zveržena, druga pa visoko sežejo nad belo podlago in pogumno kljubujejo teži snega. Dolina je tiha, le sem pa tja mir zmoti zvok avtomobilskega motorja. Lepo je bilo. Tudi siv zimski dan ima svoj mik, če le najde sprejemljiv odmev v človeku. ◉

Avantura se začinja

Fra li Monti ali GR 20

✍ Polona Špacapan 📍 Milivoj Bučan

Grebenska varianta etape proti Refuge de l'Onda

Ob jutranji zarji zrem v goro, obsijano s prvimi sončnimi žarki. Ves prizor v meni zbuja že doživete občutke. Trenutki zgodnjega jutra in gora, ki se poigrava s soncem in senco, me vodijo do spominov na Ladakh. Ampak avantura je druga. Tokrat je destinacija Korzika.

Ravno tako kot z Indijo, ki naju je prvikrat očarala in klicala k ponovnemu obisku, se je zgodilo tudi s Korziko. Prvič sem jo obiskala že pred leti, jo z Milijem doživela predlani na kolesu, lani pa sva jo prečila na lastni pogon (beri: peš). Ker sva si že predlani ogledovala barvite in mamljive gore, sva se lani družno odločila: pa pojdiva in jih poglejva na lastne oči!

GR 20 je zvenel tako vabljivo. Brala sva o tem prečenju kot o najzahtevnejšem med GR-ji v Franciji. Za nepoznavalce GR-jev naj razložim, da je to kratica za grande randonnée ali veliko pešpot, mrežo poti, ki poteka po Evropi, velik del tudi po Franciji. Ena izmed njih je GR 20, prečenje najvišjih korziških gora oz. prečenje vsega otoka (glede na to, da je Korzika ena sama gora sredi morja), ki poteka od Calenzane na SZ do Conce blizu Porto Vecchia na JV. Po opisih sva vedela, da naju čaka nekaj zahtevnega, a hkrati vznemirljivo lepega. »Bova zmogla?« se mi je postavljalo vprašanje, ki je bilo bolj motivacijske kot pa fizične narave. Za 15 dnevnih etap, opisanih po vodniku, sem vedela, da moraš biti vajen hoje in visoko motiviran. Zato sva si malo za lastno zaščito rekla: »V planu je priti do cilja. Če pa naju bo slučajno modro, lesketajoče morje bolj vabilo, bova gozdarje zamenjala za plavutke.«

S »kredenco« pogumno na pot

Nama dobro poznano pravilo »light and fast« (ali lažji bo tvoj nahrbtnik, hitreje bo šlo) je bilo tokrat kar težko udejanjiti. Potrebovala sva namreč veliko čim lažjih stvari. Ampak ko sešteješ lahek šotor, lahko spalko in vso ostalo čim lažjo opremo, dobiš seštevek, ki znaša ne več tako lahkih 14–16 kilogramov; prišteti pa mu moraš še vsaj dva litra vode in nekaj dodatne hrane.

»In s to 'kredenco' bom hodila gor in dol po hribih?« me je načenjal dvom, ko sva se prekladala z vlaka na vlak proti Livornu. »Bo že šlo,« sem se nazadnje odločila. Po slabo prespani noči pod reflektorji livorniškega pristanišča so naju čakale štiri ure trajekta do Bastije, potem pa avtobus do Calvija, ki naju je na veliko presenečenje odpeljal kar do najinega cilja, toliko opevanega štarta – Calenzane.

In tako se je 10. julija začelo uvajanje na nov ritem dveh tednov. Postavljanje šotora (kar pomeni prepričevanje klinov, naj gredo vsaj toliko v za kline nemogoč teren, da se šotor ne sesede), kuhanje večerje, psihološka priprava za naslednji dan (informiranje o tehničnih podatkih – višinski metri gor in dolov, dolžina etape, opis, kje se dobi voda, hrana ...) in počitek.

GR 20 je trekking, na katerem vsaj v poletnih mesecih zagotovo nisi sam. Že na izhodišču nas je bilo nekje med 20 in 30, vendar me število ljudi tokrat ni motilo. Ljudje ustvarjajo posebno vzdušje, ko jih zvečer opazuješ (saj ob neznanju francoščine razen govornice telesa ne razumeš ničesar) in si sam umišljaš

Namigi:

Vrhunec sezone – julij in avgust, junij in september sta še optimalna. Izven sezone kočje niso oskrbovane.

Pot sestoji iz 15 etap, ki trajajo 6–8 ur. Poleg glavne poti v nekaterih etapah obstajajo variante, ki so po vodniku tudi dobro opisane. Tako lahko na primer namesto spusta v dolino izbereš grebensko prečenje. Pot lahko opravimo od S proti J ali obratno; zaradi boljše organiziranosti prevozov od izhodišča je boljša prva varianta. Lahko opravimo tudi samo severni del od Calenzane do Vizzavone ali južni del od Vizzavone do Conce. Vizzavona je kraj z odlično železniško povezavo.

Prenočišča: Etape so zastavljene tako, da se dan konča pri koči. Spanje je možno v koči za 10 € na osebo, čeprav se v sezoni nekatere hitro napolnijo. V tem primeru nam ostaneta še bivanje na prostem ali kampiranje v okolici kočje, za kar odštejemo 4 € na osebo.

Voda: Ob vsaki koči je izvir, pa tudi na poti voda ni problem; v vodniku lepo piše, kje vse se dobi.

Hrana: Čim več je je dobro imeti s sabo, vsaj za 3–4 dni. V kočah je večinoma moč dobiti večerjo, ki jo moraš naročiti vsaj par ur prej (zanjo odšteješ povprečno 15 € na osebo), pa tudi skromne zaloge

hrane – čokolade, kruh, sir, juhe, špagete. Cene so seveda za hribe primerno visoke. Na celi poti 5-krat prideš do cest (ki niso pretirano prometne), kjer so zaloge hrane za nakup nekoliko večje, vendar ne pričakuj pretirane izbire.

Oprema: Priporočam spalnno vrečo (s komfortno temperaturo vsaj 5 stopinj Celzija) in lahek šotor, saj znajo biti noči tudi poleti precej mrzle in vetrovne; tudi samonapihljiva blazina ne bo odveč (za udobno spanje). Obvezna dobra obutev – trpežni visoki ali nizki (za bolj zanesljive) čevlji; pohodne palice bodo zelo dobrodošle. S toplo obleko, kapo in rokavicami brez pomislekov v nahrbtnik (Mili lahko potrdi, da se ti brez rokavic na Korziki zanohta tudi sredi julija). Kuhalnik in posoda sta priporočljiva – zgodi se lahko, da skupni kuhalnik v koči ne dela ali je gneča prevelika za tvojo lakoto.

Vodnik: Čeprav je pot dobro označena (z rdečo in belo črto, variante poti pa z rumeno črto), sva midva uporabljala vodnik GR 20 Corsica – The high level route (založbe Cicerone) in zemljevid merila 1 : 150.000. Predvsem vodnik je zelo dobrodošel, saj v njem najdeš vse potrebne informacije.

Op. ur.: *Veliko o korziških gorah lahko najdete tudi v vodničku, ki smo ga marca 2008 objavili kot prilogo naše revije.*

njihove zgodbe. Nekateri pridejo v paru, drugi v skupini, nekateri sami. Slednji so zame »čudaki«, vendar vredni občudovanja. Ljudje vseh starosti in z vseh vetrov, od takih, ki dobesedno tečejo, do takih, ki se s še težjimi »kredencami« kot midva počasi premikajo po zahtevnih skalnih terenih.

V vpisni knjigi vidiva edini stavek, ki ga razumeva. Italijanska skupina je zapisala: »Težka pot, a vredna truda. Nam je uspelo v 11 dneh.«

Ob šestih naslednjega jutra sva z Milijem presenečena ugotovila, da se je večina že odpravila na pot. Čakala naju je prva etapa. Najin zvesti vodnik je obljubljal 7 ur hoje in 1550 višinskih metrov. Z vprašanjem »Kdo ve, kaj naju čaka« sva po uri pakiranja na pot stopila tudi midva. Sredozemska makija naju je prvi dan spremljala z vsemi bodicami in vonji, čeprav sva slutila, da naju že drugi dan pričakuje drugačna narava. K prvi koči, cilju prvega dne, sva se privlekla v zgodnjih popoldanskih in zaradi relativne bližine morja še zelo toplih urah. »Ja, kaj bova pa zdaj?« Zaradi toplega sonca sva se zatekla v senčno lenarjenje. Nastajal je plan. Ker se najina narava ravna bolj po načelu »če si na počitnicah, izkoristi

dan« (ali hodi, dokler te nesejo noge, ali še več), sva sklenila vsaj štirikrat združiti po dve etapi v en dan. Že tretji dan sva z budnico ob 4.50 preizkusila svoj načrt in od zore do mraka naredila dve, po opisno zahtevni etapi. Proti večeru sva tako že zadovoljno ležala v šotoru na višini 1640 metrov in z veseljem ugotavljala, da je združevanje etap izvedljivo. Noge so naju držale, motivacija je bila visoka.

Zakaj je GR 20 podvig?

Če hočeš spoznati srce Korzike, moraš v hribe. Čeprav sem vedela, da so tu gore visoke (najvišji vrh je 2706 metrov visoki Monte Cinto), sem z navdušenjem opazovala te skalne gmote sredi morja. To so gore, ki jih moraš vzeti zares. Sam GR 20 je zahteven zaradi svoje dolžine (ok. 190 km), opravljene višinske razlike (ok. 12.500 višinskih metrov) in grobega terena. Najina najdaljša etapa je bila dolga približno 30 kilometrov, kar pomeni prečenje gozdnih pobočij od Vizzavone do Bocce di Verdi, etapa z največ vzpona (in sicer 1850 metrov) pa je potekala od Refuge de Carozu do Refuge de Tighjettu. Vsakodnevni vzponi in spusti, ki tudi niso od muh, potekajo v

Čudovito jutro zadnjega dne

osrčju najvišjih gora; za vzpon nanje pa navadno potrebuješ še dodaten dan. Midva sva se odločila vrhove pustiti za kdaj drugič in sva jih občudovala bolj od daleč. Poti so večinoma takšne, da zahtevajo vso pozornost – grobe, skalnate, z lažjim poplezavanjem po granitnih ploščah, pa z včasih nemogočim kobacanjem čez kamnite bloke (še posebej za majhne ljudi) ... Težek nahrbtnik in večkrat močan veter v laseh zelo pripomoreta, da te sem in tja vrže iz ravnotežja. Seštevek vseh dejavnikov da ob koncu dneva zelo pekoče in boleče podplate.

Zakaj je GR 20 užitek?

Ves čas te obkroža čudovita narava. Pozdravijo te vonjave sredozemske makije, spremlja te barvitost granita – od sive, zelene, rdeče, z rumenimi lišaji ... Barve v vseh odtenkih. Vedno znova ugotavljam, da granit naravi daje neko divjost, prvinskost. Na razmeroma majhnem otoku se znajdeš sam sredi gorskih prostranstev. Rana jutra, s soncem obsijani vrhovi, orjaške pinije, skale nezemeljskih oblik, jezera, tolmeni ... vse to ustvarja korziško vzdušje. Verjetno poznate užitek, ko poten in utrujen prideš

do reke in se vržeš v prijetno hladen tolmun. Balzam za telo! V najlepšem spominu mi je ostala predvsem reka Golo s svojimi modrimi »bazeni«. Sicer pa je vode na vsej poti na pretek. Vsak dan srečaš vsaj 2 ali 3 izvirke, ki napojijo in osvežijo telo. In čeprav je slednje konec dneva kar utrujeno, ostaja tvoja duša zadovoljna.

Zvezdne noči sva vedno »prešotorila« ob kočah v svojem šotorčku. Bivakiranje je drugje prepovedano, zaradi terena pa tudi precej nemogoče. Izjema je Aire Bivouac I Pedinieddi, kjer je kampiranje dovoljeno ob ostankih nekdanje kočice, uničene od strele. Za 4 € imaš ob kočah na razpolago mini prostorčke za šotor, tuš (s toplo, mlačno ali ledeno vodo), WC in prostor za kuhanje s plinskim gorilnikom. Udobje – za hribe – v zadovoljivi meri.

Epilog

Uspelo nama je v 11 dneh! Intenzivno – od začetka do konca – v napornosti, raznolikosti in lepoti. Zaradi občutkov, pogledov in doživetij ti ne more biti dolgčas. Počasi se daleč pride ... Med gorami, od morja do morja. ◉

Varno na pot

Ne pozabimo na varnost med vožnjo do gora

✍ in 📷 Arnold Lešnik

Brez dvoma se vsi strinjamo, da je hoja v hribe nevarna zadeva. To nenazadnje govore tudi številne zgodbe v črnih kronikah in podrobne statistike gorskih nesreč. Kljub vsemu znanju, ki ga premoremo, in opremi, ki si jo lahko privoščimo. Pri številnih nasvetih o varnem zahajanju v gore pa avtorji vse prevečkrat pozabljajo na prvi korak. Tisti, ki nas pripelje v hribe.

Kadar se odpravimo v hribe z javnimi prevoznimi sredstvi, čeprav ni več modno, takrat zaupamo skrb za našo varnost v roke drugim, upajoč, da bodo zanj poskrbeli v zadovoljivi meri. Kadar se odpravljamo v gore z lastnimi prevoznimi sredstvi, takrat je skrb za varen odhod od doma in prihod nazaj samo v naših rokah. Tudi tukaj smo odvisni od trezne presoje, dobre opreme, ki smo jo sposobni uporabljati in upravljati in seveda od objektivnih nevarnosti, na katere nimamo vpliva. Tudi za potovanje po cesti bi lahko dejali, da je pot tista, ki vodi do cilja, in če poti ne bomo spoštovali, cilja gotovo ne bomo dosegli. V hribe se velikokrat odpravljamo zgodaj zjutraj, ko naši možgani še spijo in so naši refleksi le pogojno uporabni. Še huje je, kadar se vračamo z gora. Takrat smo ponavadi utrujeni in dehidrirani. V današnjih časih na poti ne želimo po nepotrebnem izgubljati skopo odmerjenega prostega časa, zato se trudimo, da smo kar najbolj produktivni – tudi izven službe. Sodobni pogoji življenja omogočajo danes tako rekoč gorniška doživetja od avta do avta. Le redki si še privoščijo počitek po zahtevni gorski turi pred dolgo vožnjo domov. Tudi na cestah podiramo rekorde. Štiritisočak v dveh ali treh dnevih? Noben problem. Ponoči tja, zjutraj gor, pozno popoldne navzdol in zvečer spet domov. Kakšen izkoristek telesa

in materiala! Če k vsemu temu prištejemo še zimske razmere in vprašljive ceste, potem so nesreče tako rekoč že vprogramirane v našo gorniško dejavnost. Resni hribovci preživimo ure in ure, kilometre in kilometre na preštevilnih cestah. Teden za tednom se zapiramo v pločevinaste škatle, da bi nekaj ur za tem izstopili v obljubljenih deželah. Sčasoma nam pot ne pomeni nič drugega kot nujno zlo in vzvišen občutek o lastni nesmrtnosti nas zaziba v krepak sen. Pot postane rutina in pozabimo nanjo. V glavi so le še hribi, kilometri hribov.

Torej zdrš

Prav dobro se še spominjam tistega nesrečnega, v poetično zimo obarvanega dne. Nekoliko višje temperature so prinesle s seboj rahlo nočno pršenje in jasno hladno jutro je spremenilo mariborske ulice v velika drsališča. Zgodnje jutro ni prebudilo

prepotrebne rdečega alarma v glavi in že kmalu smo se veselili, čeprav vsi rahlo dremavi, napotili po dobro vzdrževani avtocesti proti Maltatalu. Seveda, slapovi so nas klicali in kateri pošteni alpinist bi se lahko odpovedal klicu gora? Avstrijske avtoceste s svojim šolskim primerom vzornega vzdrževanja, ki bi lahko služil marsikateremu uka željnemu vzdrževalcu javnih površin – našim tako ali tako –, tudi tokrat niso razočarale. Do tistega mesta, se ve. Majhna senčna površina na rahlem klancu navzdol, ki se je začela na blagem levem ovinku. Hitrost je bila v mejah predpisov, avtomobil skrbno vzdrževan in vendar. V delčku sekunde je želel po svoje. Morda napačen gib, morda usoda, kdove, a bilo je prepozno. Enkrat smo se zasukali okoli navpične osi, se peljali nazaj, pa spet naprej, gume je sleklo s platišč. Z bokom smo udarili v ograjo na levi, pa v nasip na desni. Avto se je dvignil in postavil na

dve kolesi in za trenutek je bilo videti, da se bomo prevrnili na bok. Potem pa nas je naenkrat objela smrtna tišina. Vendar nihče ni umrl. Nihče se ni niti resneje poškodoval. No, ja, avtomobil, ampak ta v tistem trenutku ni štel. Tudi hlače so ostale suhe. Glavobol je prišel šele kasneje. Začuden smo izstopili in se umaknili na rob vozišča z vprašujočimi pogledi: »I, kaj pa zdaj?« V naslednjem trenutku je mimo nas poletel še en avto. Z bokom je udaril v ograjo, razbil luči, zvil nekaj pločevine in obstal v smeri vožnje. Spustil je okno, sočno prekrel cesto in jo odmahal naprej. Šele tedaj sem opazil, da leži v zamrznjeni travi, ob robu ceste, velika zbirka najrazličnejših plastičnih in kovinskih delov – očitni ostanki prejšnjih usod. Aha, črna točka. Tako torej. Dober izgovor, a vseeno zaman, bilo je že prepozno. Prišli so policaji, naredili zapisnik. Prišel je gospod z vlečnim avtomobilom in nas dostavil v manjšo vasico. Naš avto je romal na odpad. Naše sanje tudi. Ker je bila nedelja, si je gospod zaračunal dodatek še za ta dan. Ker sem pustil v avtomobilu akumulator, mi je dal nekaj enot popusta, ko sem »prodajal« svojo škatlo. Sposodil sem si denar in poravnal račun. Zgodba se je končala šele čez pol leta, ko si je avstrijska zavarovalnica vzela še stroške za popravilo ograje in čiščenje posledic nesreče – na srečo le v obliki odbitne franšize pri avtomobilskem zavarovanju.

Ko sem kupil naslednji avtomobil, sem kupil večjega, varnejšega, dražjega. Sklenil sem vsa možna zavarovanja in po dveh letih popolnoma pozabil, da sem bil kdajkoli udeležen v kakršnikoli prometni nesreči. Če bi se zgodba takrat končala, bi bil za marsikaj prikrajšan. Resnici na ljubo moram priznati, da

bi mi bilo tudi marsikaj prihranjeno, a dobre stvari v življenju ponavadi odtehtajo slabe. Tako bi naj vsaj bilo. Nekdo med nami ne bi srečal zaupljivih otroških oči, drugi ne bi dobil Zlatega cepina, en očka bi zmanjkal in zaman bi iskali napake. Nihče ne bi skoraj izkravel na porodu.

Marsikdo med nami je že romal s ceste. Večina med nami je imela srečo in preživela. Marsikdo je že uporabljal plezalno vrvo za reševanje padlega avtomobila iz obcestnega jarka na strmi, zasneženi gozdni poti, ki je obljubljala bližnjico do plezalnega cilja. Včasih so bile dovolj le roke, drugič je priskočil na pomoč celo traktor. Marsikdo se spominja gorečih razbitin na zafrustriranih italijanskih avtocestah. Odrgnanih rok in nog. Marsikomu je tudi prenehalo biti srce na teh poteh v obljubljeni deželo. Pojdimo v hribe in uživajmo v njihovih prelestih, a ne pozabimo, da je tudi vožnja do njih del ture, ki zahteva ustrezno pripravo.

Drobni nasveti za varnost

Če smo že vrgli v prtljažnik nahrbtnik z vso potrebno opremo kot nekaj najbolj samoumevnega, potem pred vsakim odhodom še temeljito preverimo, ali smo zadovoljivo opremljeni za zimsko turo – na cesti.

Zakonska odredba o predpisani zimski opremi od 15. novembra do 15. marca je dobro poznana vsem. Kljub temu je treba reči, da so za obiskovalce zasneženih gora najprimernejše zimske pnevmatike in še to velikokrat v kombinaciji s snežnimi verigami. Snežne verige moramo seveda znati uporabljati, čeprav – se ve – je največja modrost uporabe verig pravzaprav odločitev o tem, kdaj se nam zdi, da je nastopil pravi trenutek za njihovo namestitve – nekako tako kot pri nameščanju derez ali srenačev. Več kot enkrat se je že zgodilo, da so nevestni uporabniki odročnih odsekov zaprli ceste za prihajajoče ali odhajajoče in s tem vzbujali po nepotrebnem vročo kri. Preklinjali pa so tudi sami, ko so si nameščali dereze, da so lahko sploh izstopili iz avtomobila, odšli nameščat snežne verige in ob tem pozabili na veliko srečo, ki je bedela nad njimi, da niso zdrsnili v kakšno grozljivo sotesko nekje daleč spodaj. Verige torej vedno in povsod!

Med ostalo dodatno opremo naj ne manjka strgalo za stekla in metlica za čiščenje snega pa tudi kakšna topla odeja v prtljažniku ne bo odveč. Zelo pomemben del opreme je lopata. Velikokrat se namreč zgodi, da moramo na izhodišču ture urediti lasten parkirni prostor ali izkopati lasten ali sosedov avtomobil iz nepredvidljivih snežnih krempljev. Dobrodošla je

seveda svetilka in obvezen odsevni jopič. Velikokrat lahko uporabimo kar lopato in svetilko iz nahrbtnika, čeprav so za uporabo v avtomobilu primernejše enostavnejše in s tem cenejše zadeve.

Pogostokrat puščamo avtomobil v divjih zasneženih krajih. Ko se potem po dnevu ali več utrujeni vračamo z napore ture, je vsaj sila neprijetno, če že ne kar življenjsko nevarno, če se avtomobil takoj ne odzove našim željam in včasih popolnoma odpove njegova poslušnost. Zato mora biti vozilo vedno tehnično brezhibno. Preden zima pokaže svoje zobe, je zato dobro preveriti sistem za vžig in akumulator ter hladilno tekočino in morda motorno olje. Na poti potrebujemo tudi zanesljive luči in zalogo rezervnih žarnic ter jasen pogled skozi vetrobransko steklo. Slednje zagotovimo tako, da vedno poskrbimo za brezhibno delovanje in stanje naprave za pranje vetrobranskega stekla. Osnova je seveda za zimske temperature primerno pralno sredstvo v posodi in zanesljive metlice brisalnikov. Prav tako kot na zunanji strani, moramo tudi na notranji strani stekla poskrbeti za potrebno čistočo. Tukaj zakrivajo pogled predvsem mastni madeži, ki so lahko pogubni v kombinaciji z bližajočo se temo in odsevom luči nasproti vozečih vozil.

Zimske vozne razmere zahtevajo od udeležencev v prometu neprimerno večjo previdnost, kar pomeni manjšo hitrost, večje varnostne razdalje in razmeram na cesti prilagojen način vožnje. Predvsem megla in s tem povezana manjša vidljivost je v kombinaciji s preveliko hitrostjo in premajhno varnostno razdaljo najpogostejši vzrok za verižna trčenja na avtocestah. Pozimi so tudi zavorne poti veliko daljše in ob vsaki spremembi smeri, še posebej nenadni, postane avtomobil bistveno bolj nestabilen. Če poleg nizkih temperatur dodamo še vlago na cesti in s tem povezano zmrzal ter meglo in slabo vidljivost, potem nesreča ne bo počivala, zato se moramo nujno prilagoditi. Ne bo odveč, če se še enkrat spomnimo, da najprej pomrznejo odseki cestišča na senčnih predelih in mostišča. Opozoriti velja še na eno nevarnost – divjad. Vsaka gozdna cesta, še posebej ob jutranjem in večernem času, prinaša s seboj potencialno nevarnost trka z gozdnimi prebivalci. Zato je smiselno zmanjšati hitrost, se nekoliko odmakniti od desnega roba vozišča in premišljeno uporabljati dolge luči. Predvsem pa ne smemo uporabljati sirene, saj lahko z oddajanjem zvočnih signalov divjad splašimo in poženemo v brezglavi beg. Šele tedaj, ko bomo k razmišljanjem o varnosti v hribih dodali še zavedanje o poti tja in nazaj, bomo lahko trdili, da smo na turo dobro pripravljeni. ◉

Snežni okraski FOTO: LIDIJA HOČEVAR ZAGER

Ko prijazna gora nad Sočo pokaže zobe

Zgodnjespomladanski vzpon na Veliki vrh v Polovniku

✍ in 📷 Špela Recer

Polovnik je tisti dolgi greben, okoli katerega Soča ovije svojo strugo. Potem, ko ji na začetku njene poti gorski hrbti zaprejo pot proti jugu, naredi velik ovinek proti zahodu in najde šele za Polovnikom ravnico, da preusmeri svojo pot proti morju.

Polovnik ne velja za zahtevno goro, najvišje se vzpne v Krasjem vrhu, do 1773 metrov. Čeprav ga geografi prištevajo h Krnski gorski skupini, je njen samostojni člen. Od Krnskega pogorja ga namreč loči zakrasela suha dolina nad povirjem potoka Slatenik. Po južnih pobočjih, ki se strmo spuščajo proti Soči, so speljane udobne mulatjere, ki višje preidejo v neoznačene, a lahko sledljive steze. To so ostanki prve vojne, ki je zaznamovala celotno soško dolino, pa tudi Polovnik.

Pustovi so pregnali zimo višje v gore

Veliki vrh v Polovniku smo si z Uršo in Robertom izbrali za naš prvi snežni vzpon. Seveda smo se ga lotili čisto tako, kot se za začetnike spodobi – nepremišljeno, brez primerne opreme, a očitno z obilo začetniške sreče.

Zgodnje spomladansko sonce je v dolinah že zdavnaj stalilo snežno odejo in iz zemje priklicalo spomladanski žafran, ki je travnike Drežniškega kota prebarval nežno vijolično. Drežnica nas je pričakala odeta v prosjone meglice jutra.

Vasi pod Krnom je vredno obiskati ob pustu. Tu so namreč doma že skoraj pozabljeni ravenski pustovi. Ime so dobili po Drežniških Ravnah. Najbolj zanimiv je lik ta grdega z leseno obrazno masko,

usnjениm jezikom, rogovi in ovčjim kožuhom. V rokah nosijo nogavico, napolnjeno s pepelom, in kogar z njo udarijo, je ves sajast in siv. Nasproti ta grdih stopajo ta lepi. Ti so napravljeni v domačo nošo, lice jim zakrivajo pisani trakovi, čuški. Ta grde in ta lepe spremljata zmeraj ta stara dva v starinskih oblekah pa tadebeli, natlačen s slamo, da komaj hodi, cgajnarji, ki jih je vedno veliko, smrt s koso in še mnogo drugih likov. Pustovi so tudi to leto dobro opravili nalogo. V dolini je že kraljevala pomlad, zima se je umaknila višje v gore.

Pirhovec v Polovniku, v ozadju Kanin in Muzci

Vzpon smo začeli v Kosovem lazu za Magozdom, vasici zahodno od Drežnice. V temni soteski pod Magozdom se skriva pravcati vodni biser, slap Veliki Kozjak. To je največji slap potoka Kozjak, ki pada petnajst metrov globoko v temno zelen tolmun. Nekoliko nižje proti Soči, pod kamnitim mostom, je skromnejši Mali Kozjak. Drugi slapovi tega potoka, ki izvira pod Krnčico in se izliva v Sočo, niso dostopni.

Mulatjera se po pobočju Polovnika dokaj strmo vzpenja skozi redke gozde. Sonce nas je hitro ogrelo, saj gole bukve ne nudijo nobene sence. V grapi Glo-

boščaka se mulatjera konča, verjetno jo je odnesla voda, a takoj za grapo smo spet stopili na pot. Pogled nam je neprestano uhajal v dolino, kjer se vije širok srebrni trak, reka Soča. Redke pisane pike na njej so kajakaši. Med Srpenico in Trnovim ob Soči je njihova priljubljena proga.

Stik z zimo

Kmalu nad lovsko kočjo so se ob poti pojavile prve zaplate snega. Pobirali smo ga, ga zbili v kepo in si s srkanjem gasili žejo. Strmina se nenadoma polo-

ži. Dospeli smo do planine Dolec, sneg je pokrival doberšen del ravnice med Velikim vrhom in Pirhovcem. Poiskali smo suho skalo in nekaj časa uživali na soncu sredi čiste beline. Izvlekli smo zemljevid. Od planine se proti Velikemu vrhu vijeta dve poti. Prva je direktna, v nekaj kratkih zavojih se vzpne na vrh. Druga se Velikega vrha loti v širokem ovinku proti Čezsoški, severni strani.

Brez pravih izkušenj v snežnih vzponih smo se odločili za krajši in bolj strm dostop na vrh. Seveda je v snegu pot nemogoče slediti, zato smo jo proti vrhu ubrali bolj ali manj na slepo. Sneg je prekrival pobočje, poraslo z nizkimi bukvami in rušjem. To smo spoznali, ko je snežna skorja pokala pod našo težo in nam je noga vse prerada zdrknila med skri-venčene veje. Le počasi smo napredovali. Višje se sneg ni več prediral, a pojavile so se nove težave. Gladka, zaledenela površina; strmina pa vedno hujša. Z nogami smo doblili ozke poličke, s prsti grebli v sneg. Pogled navzdol nam je nagnal strah v kosti. Postalo nam je jasno, da en sam nepreviden korak pomeni nepreklicen zdrš v globino.

Dobra merica sreče!

Povratak ni bil več mogoč, preostalo nam je samo še obupno grizenje navzgor. V surovi tišini, ki jo je prekinjalo le škripanje snega, sem odganjala misel, ki se mi je neizprosno zajedala v možgane. Tokrat se lahko slabo konča! Še malo, se vzpodbujamo, samo še malo.

Občutkov, ki so nas preplavili na vrhu, skoraj ni mogoče opisati. Olajšanje, ponos, da se nam je posrečilo, eno samo čisto veselje, ko smo stali na vrhu, pod modrino neba, pod nami pa je zelenela dolina Soče. Še zmeraj negotovi v nogah od prestanega strahu, a pogled nam je že objemal hribe, ki so kipele in se belili proti nebu. Prebudili so se spomini na vsa prijetna doživetja v teh gorah nad Sočo. Na dosegu roke Javoršček. Se spomnita, kako smo ležali v njegovih travah, ki so dišale po poletju, in so nas preletavala jadralna letala, čisto blizu? Pa Svinjak, pot na njegov vrh straži modras. Naprej od Svinjaka Bavški Grintavec, ki nas je sprejel v megli in smo v vpisni knjigi na njegovem vrhu lahko le brali o čudovitih razgledih, ki jih ponuja v lepem vremenu. Tam zadaj Mangart! Nad Bovcem Rombon, še nedosežen, in Kanin s smučaskimi prigodami. Pod Kaninom se v Sočo izliva Učja, v gozdovih tam smo z dedom iskali borovnice. Skoraj vzporedno s Polovnikom se boči greben Stola z Muzci; tam zadaj, nevidna našim očem, izvira Nadiža s čistimi, hladnimi tolmini. In Matajur z mrzlim vetrom na svoji pleši. Pa seve-

da Krn, ki s svojim značilnim rogljem kraljuje nad Drežniškim kotom in v svojih nedrjih ziblje jezero.

Te čudovite podobe sem še nekaj časa nosila s sabo, ko smo se spuščali po grebenu navzdol. Seveda smo tokrat izbrali drugo pot, tisto, ki bi jo morali že navzgor. Sneg je bil že južen in mehak, ugrezalo se nam je do kolen, ko smo se v dolgih skokih približevali planini.

Na mestu, kjer se ravnina prevesi v strmino, smo naleteli na skupino planincev. Tudi oni so bili na Velikem vrhu, a izbrali so daljšo, razmeram primernejšo pot na vrh. Na povratku pa je eni od deklet zdrsnilo in ko je med drsenjem po pobočju z rokami grebla v sneg, da bi se ustavila, si je izpahnila ključnico.

»Ne more več nadaljevati poti,« nam je povedal eden od njih.

»Lahko kako pomagamo?«

»Ne, helikopter je že na poti.«

Nismo ga počakali, kajti čas nas je priganjal v dolino. Vendar smo kmalu zaslišali njegov ropot. Nisem si mogla kaj, da ne bi pomislila: »Le malo je manjkalo, pa bi moral vzleteti tudi zaradi nas.«

Ne vem, če ima Polovnik kaj skupnega s staro merico za žito, ki se tudi imenuje polovnik. A nedvomno mi je vsadil dobro mero hrepenenja, ki me še zmeraj vleče v zasnežene hribe. Se jih pa zdaj lotevam bolj premišljeno. Še posebej, ko popeljem v zasneženo pravljico svoje otroke. ◦

Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija

Mulatjera na Veliki vrh.

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz
106.8 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- o **ob četrtek ob 9.30** z rubriko Vabilo na pot
- o **ob petkih ob 17.00** prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

Na meji zdrsa

Kdaj so potrebni dereze, cepin in – zdrava pamet?

✍ Marjan Bradeško

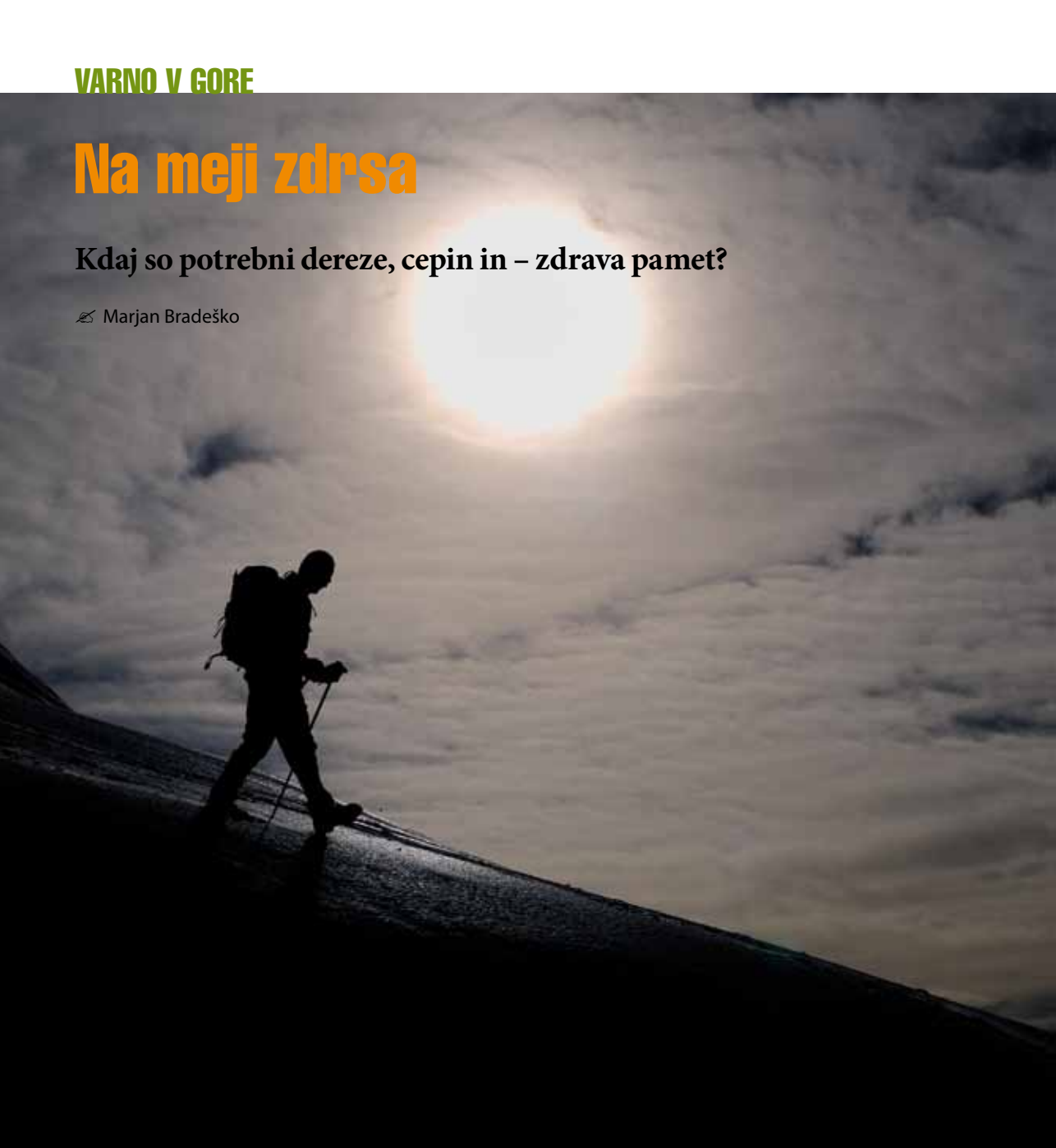

FOTO: OTON NAGLOST

Odgovor na zadnji del vprašanja je gotovo, da je zdrava pamet potrebna vedno. Kjerkoli v gorah že smo. Je pa vprašanje, kdaj so potrebne dereze, predvsem pa – kdaj jih iz nahrbtnika premešimo na čevlje in kaj potem vzamemo v roke. Vsa ta vprašanja so se mi porodila že večkrat, predvsem pa sem veliko razmišljal po nedavnem popoldanskem obisku globoko zasneženega Ratitovca. Ta oblegana gora, ki ni visoka in je lahko dostopna, vendarle kaže kar visokogorski značaj – vsaj južna pobočja so strma, ponekod skalna, plazovita, pa tudi na severni strani Ratitovec ni brez nevarnosti. Tako sem tistega popoldneva na poti, ki se spušča od kočice na Poden, srečal družino. Oče, mati in otrok. Nič posebnega. A pot je bila na vrhu, tam, kjer se z vršne planote prevesi v strma južna pobočja, prav lepo trda, že rahlo poledenela, saj je temperaturni obrat sneg tako ogrel, da se je čez dan rahlo topil, sesedal in zaradi zmrzali ponoči postajal vse bolj gladek, dodatno so k temu prispevali številni obiskovalci. Pot je gotovo bila prav lepo nevarna za zdrsa. A oče je imel na čevljih le štirizobe plastične dereze, pa še od teh se mu je ena čudno majala, in v roki eno smučarsko palico. Otrok, ki je bil očitno prestrašen in je to tudi glasno izražal, pa je v roki držal drugo palico – na nogah pa ničesar drugega kot nekakšne smučarske škornje (»ski-boots«), katerih podplat je raven, kar je bilo videti po stalnem spodrsavanju. Ko se je otrok le preveč pritoževal, je mati rekla: »Saj te bo oči ujeli!« In tukaj se vse začne. Saj te bo nekdo ujel, saj se bom ujel, saj le ni tako gladko, saj, saj, saj ... dokler ne zdrsnesh.

Kaj je (bilo) narobe na Ratitovcu?

Omenjena družina je gotovo tvegala. Zelo tvegala. Trd je bil sicer le zgornji del poti, a vendarle prav njen najbolj nevaren del. Če bi komurkoli tam zdrsnilo, je pobočje dovolj dolgo, da se drsenje ne bi dobro končalo. Če na kratko povzamemo – ta družina bi se tam morala obrniti, nazaj do kočice je bilo manj kot petnajst minut, in se vrniti po bolj varni običajni poti skozi Razor. Ob poledenosti pa celo pot skozi Razor zahteva popolno zimsko opremo – enkrat se mi je zgodilo, da bi brez derez in cepina ne mogel na vrh, kaj šele nazaj v dolino – razen s pospešeno hitrostjo.

Družina z Ratitovca bi, če bi tiste nedelje želela varno sestopiti na Poden, morala upoštevati vsaj naslednje: otrok bi moral imeti planinske čevlje, na njih

vsaj štirizobe plastične dereze, oče bi ga moral imeti navezanega na pasu, sam pa na čevljih prave dereze in v roki cepin. Ena smučarska palica ne pomaga nič, tudi dve ne, če imamo na nogah dereze. Kajti, če se spotaknemo (in z derezami se to zgodi prav lahko, sploh s pravimi, »dvanajsterkami«), se bomo ujeli le s cepinom. O tem pričajo smrtne nesreče, celo gorski reševalec je bil med žrtvami (pred precej leti pod Kalško goro).

Ratitovec (in še kakšna podobna lahko dostopna gora, npr. Viševnik nad Rudnim poljem) je zaradi množičnega obiska bistveno bolj izpostavljen slabo opremljenim in nepremišljenim planincem. Široka »avtocesta«, zgažena in zglajena pot, zlahka da lažni občutek varnosti.

Nekega mrzlega februarskega dne pred petnajstimi leti sva s hčerko šla čez Sv. Jakoba proti Javorovemu vrhu, ki sem si ga že dolgo želel. Na mestu, kjer se cepita poti proti Potoški gori in Javorovemu vrhu, sva zavila proti slednjemu. A se je pot brž znašla na senčnih severozahodnih pobočjih, ki strmo padajo v Bistriško dolino. Četudi je bila steza uhojena, lepo zgažena, je bila pomrznjena. Nisem pomišljal niti trenutke. Adijo, Javorov vrh! Obrnila sva, pa čeprav sva bila obuta v dobre planinske čevlje, in se povzpela »samo« na Potoško goro. Nobenega nepotrebnega tveganja, saj je bilo stanje več kot jasno.

Pa vendarle prav na takih, navidez lahkih vrhovih, poleg ledu preži še vrsta nevarnosti. Zadržimo se še pri Ratitovcu. V novozapadlem snegu so južna pobočja plazovita vsa, severna pa na gozdni prečnici v Razor in v vzhodni vršne stene. Planotasta pokrajina okoli kočice je lahko pravi blodnjak v primeru megle. Vrh je tudi cilj številnih smučarjev, vse več je deskarjev.

Prav pri zadnjem obisku sem naletel na štiri, ki so z deskami pod pazduho lezli nazaj na pot na prečnici iz Razorja proti robu nad lovsko kočico. Menda je bil »karambol« – tista prečnica je strma, malo razrita od plazov, in če je še poledenela, se kaj lahko s poti »prekucneš« med bukvami navzdol vse do smrečja. Tudi za deskarje ni bilo brez nevarnosti, k sreči brez posledic.

Dereze iz nahrbtnika na čevlje!

Vse prerado se zgodi, da kljub dobri opremljenosti ne uporabimo oziroma je ne uporabimo pravočasno. Znanе so številne nesreče, kjer so ljudje z derezami

v nahrbtniku in s cepinom na njem žal oddrseli v večnost. Še več pa je primerov, ki se končajo srečno in zanje pogosto niti ne izvemo.

Novembrske sobote pred dvajsetimi leti smo se iz doline Kamniške Bele vzpenjali čez Šraj peske. Zgoraj je bilo ravno lepo poprhan s prvim snegom, in ravno prav vlažno, da se je po skalah naredil lep leden oklep. Peščeni deli pa so bil trdi kot kamen, zmrznjeni. Opremljeni smo bili le s palicami in začelo me je skrbeti. Pred nami jo je urno rezal nekdo, ki je v rokah držal cepin, na nogah pa razen čevljev ni imel nobene prave opore. Cepin na skalni podlagi, zmrznjenem grušču in poprhu ne pomaga nič. Sam sem se odločil, da ne bomo šli po običajni poti, ampak smo začeli prečiti v levo, tam spodaj, kjer so še velike navaljene skale. Pobočje se tam tudi nekoliko uravnava. Skale so le dajale nekaj opore in proti rušju se je pot zdela varna. A še preden smo šli čez, je priropotalo od zgoraj – planincu je zdrsnilo, cepin ni pomagal, in grdo ga je premetavalo, cepin je opletal okrog njega, še dobro, da se mu ni kam zapičil. Grobe skale in očitno precej trdna obleka sta možakarja po kakšnih sedemdesetih metrih le ustavila – o tem, kako grdo obtolčen je bil, ne bi govoril. Še mene je bolelo. K sreči pa si ni zlomil ničesar in skupaj smo potem odkrevsljali na Petkove njive in se preko Presedljaja (tam je le že odjenjalo) vrnili v dolino.

Kaj je bilo narobe pri tisti turi? Vse. Možakar pred nami bi moral dereze dati na noge v trenutku, ko je začutil pomrznjeno podlago. Pa še na tisti podlagi bi imel težave. Izbrati bi moral tudi »obvoz«, pa čeprav bolj neroden, ne pa slediti običajni poti. Drugo – omenjeni planinec se je zanašal le na cepin, ki tam sploh ni imel pravega pomena – razen za sekanje kakšne stopinje. Tudi mi nismo bili brez

greha, četudi smo prečili prej in na manj nevarnem delu – brez ustrezne opreme bi namreč morali kar nazaj v dolino, čemur pa smo se zaradi zoprnega skoka spodaj želeli izogniti.

Skupna ugotovitev: dereze moramo torej nataktniti tisti trenutek, ko začutimo (oziroma že nekoliko prej), da nam podlaga ne daje prave opore, ča pa jih nimamo, moramo nazaj! Poglejmo še en primer:

Zimska pot pod Kriško steno razen v plazovitem skorajda ni nevarna. A se mi je zgodilo. Viharni veter me je marčne sobote tako tiščal navzdol po pomrznjenem snegu v zadnjem pobočju, da sem si izbrcal stojišče in se v ledenem mrazu lotil nameščanja derez. Priznam, ni bilo najbolj varno, še manj pa udobno – prepletanje nerodnih jermenov (takrat še ni bilo sodobnih derez na »klik«) v ledenem vetru in strmem pobočju je bilo prav zoprno. Palice sem prestavil na nahrbtnik, da se je veter poleg smučih lahko še bolj upiral v moje »jadro«, in v roke vzel cepin. Počutil sem se bistveno bolj varno, le hoja je bila zaradi cepina manj udobna. Vem, verjetno bi prišel gor tudi brez derez, a ob morebitnem zdrsu je pobočje dovolj dolgo, da bi se lahko poškodoval, v najboljšem primeru pa bi ga moral na novo premeriti. Nauk: dereze bi moral nataktniti že spodaj, kjer se pobočje prvič postavi bolj pokonci.

Pri določanju o tem, kdaj dereze na čevlje, naj velja: »Bolje prej – kot nikoli!« In takoj zatem mora v roke tudi cepin. Predvsem pa se nikar ne zanašajmo, da bo – že nekako. Kar nenadoma se namreč lahko najdemo, sploh, če nimamo ustrezne opreme, na »otoku« - sredi gladkih površin, v ledeni mišnici, da ne moremo ne naprej ne nazaj. Kaj neugoden položaj, ki kar kliče po nesreči – in reševalcih. Če so le-ti hitrejši od nesreče, smo imeli srečo! ◊

BALKANIKA
turistična agencija

• Črna Gora Lovčen
(Jezerški vrh) otvoritev sezone
• Kreta prvomajski prazniki
• Madeira prvomajski prazniki

T: +386 (0) 590 33339
www.balkanika.si
balkanika@t-2.net

Nepravilna (levo) in pravilna hoja z derezami
RISBI:
TEHNO MAT
KRANJ D.O.O.

Opozorilo

Dereze »žabice«

V zadnjem času vse več planincev uporablja štirizobe dereze ali tako imenovane »žabice«. Uporaba takšnih derez je omejena zgolj na ravne površine in krajše sprehode po poledenelih in spolzkih poteh. Razlog je v tem, da derezo namestimo na sredino čevlja, ki ob hoji v klanec ali pri sestopu zaradi anatomije gibanja stopala izgubijo stik s podlago.

So pa omenjene dereze priporočljive za kratke, spolzke, poledenele, zasnežene ali blatne sprehajalne poti (Šmarna gora, Sv. Primož nad Kamnikom ...).

Matjaž Šerkezi

Ledenke

Ledenke ali »Ice Track« verige so narejene iz elastičnega oboda, ki ga potegnemo čez čevlji, in spodnjega kovinskega dela. Ta je sestavljen iz štirih zob na prednjem delu podplata in dveh na petnem delu, ki so med sabo povezani s členasto verigo. Uporabne so na zasneženih in poledenelih sprehajalnih poteh do naklonine 20 %. Korak je zaradi njih varnejši in bolj zanesljiv. Ledenke niso zamenjava za pohodne dereze.

Matjaž Šerkezi

Ledenke FOTO: BORIS ŠTUPAR

S klikom do vseh člankov naše revije vse do leta 1986!

Na spletni strani www.pv-kazalo.si so dostopni poskenirani izvodi naše revije od leta 1986 pa do 2007. S pomočjo elektronskega kazala je možno priti do kopij vseh objav. V vseh člankih je mogoče besedila tudi kopirati in po želji uporabljati.

Zelo radi bi poskenirali in dali na razpolago vse letnike od prvega, 1895, zato

iščemo podpornike,

ki so pripravljene finančno pomagati.

Skeniranje posameznega letnika stane od 100 do 200 € (odvisno od debeline). Za skeniranje vsega preostalega potrebujemo še okoli 10.000 €. Če ste pripravljeni pripomoči k izvedbi tega projekta, nam prispevke lahko nakažete na račun 05100-8010489572, sklic 0522, ali nam to sporočite na naslov pv@pzs.si.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam do zdaj prispevali: ELES, Mojca Luštrek, Darko Ulaga, Franc Bricelj, Božidara Benedik, Ivo Valič, Valentina Bijol in Irena Breščak.

Uredništvo

V svojem najpomembnejšem delu »Aus dem Leben eines Bergsteigers« (Iz življenja gornika) je dr. Julius Kugy o Cridoli napisal te vznesene stavke: »Tokrat, bilo je tretjič, sem prišel v Dolomite peš v udobno porazdeljenih pohodih skozi gornjo dolino Tagliamenta: iz Tolmezza prek Ampezza della Carnia do slikovitih vasi Forni di Sotto in Forni di Sopra in čez Passo della Mauria v Lorenzago ter Auronzo. Ko sem z višine prelaza hodil proti dolini Piave, se mi je na levi odprla kratka, presenetljivo lepa prečna dolina, njeno ozadje pa je polnila čudovita dolomitska prikazen. Presenečen nad njeno bleščečo skalno lepoto sem se zaman spraševal, kako neki se imenuje ta s stolpi okronana gora. 'Il Cridola', me je nazadnje poučil neki možak, ki je delal na travniku. In kod gre pot nanjo? 'Sulla Croda del Cridola no se ghe vien!' (Na skalni vrh Cridole se ne pride!) se je glasil odgovor. Kar obstal sem: tu gleda name še nezavzeti Dolomit! Dva dneva po Marmaroli je bil ponosni vrh moj. Srečen sem prvi stal na najvišjem vrhu severnih Klautanskih Alp in gledal na jugu v opojno divji svet čudovitih gradov, stolpov in stebrov.«* Kot pri vzponu na Cimòn del Froppa je Kugyja tudi na Cridolo spremljal vodnik Pacifico Orsolina iz Auronza.

Cridola (nagl. na prvem zlogu) je vzhodno od reke Piave in geografsko nedvomno sodi v Karnijske Alpe. Po videzu pa bi težko našli goro, ki bi bolj združevala vse značilnosti Dolomitov. Pa ne samo Cridola; ves zapleten sistem grebenov, ki se razpredajo južno od nje, tvori labirint nešteto skalnatih stolpov in stolpičev, od katerih so nekateri ošiljeni kot bodala. Med njimi so ozke in prepadne škrbine, s katerih se spuščajo strme grape in žlebovi, nad katerimi se dvigajo navpične stene. Te prelepe gore so na srečo ohranile prvobitno divjino, kočje so le na njihovem obrobju, v notranjosti pa je kar nekaj bivakov, ki so običajno zelo dobro vzdrževani. Označenih poti je sicer sorazmerno dovolj, a večina jih ne pripelje na vrhove, ampak so domiselno speljane med njimi. Na vrhove je treba kar malo poplezati, nekateri običajni pristopi so tudi precej zahtevni.

* Dr. Julius Kugy: Iz življenja gornika. Obzorja, Maribor 1968.
Prevedla: Lilijana in France Avčín

Monte Cridola, 2581 m

Žlahtna Kugyjeva lovorika

✍ Andrej Mašera

Cridola z juga. Desno škrbina Tacca del Cridola in greben, po katerem gre običajni pristop na vrh FOTO: FABRIZIO MAMOLO

LEGA: Dolomiti onstran Piave
(Dolomiti d'oltre Piave, Dolomiti Friulane)
VIŠINSKA RAZLIKA: 1571 m
TEŽAVNOST: PD – (II+/I, II)

Pri Planinski založbi PZS bo spomladi izšel
izbirni vodnik »Dolomiti, sanjske gore«
Andreja Mašere. Iz knjige smo za bralce PV
izbrali eno poglavje. *Op. ur.*

Ne bom pretiral, če bom gore med zgornjim delom doline Tilmenta (Tagliamanta) na severu in prijazno zeleno kotlino Alpage na jugu, tik pred izhodom v širo Furlansko nižino, označil za enega od najlepših in najbolj slikovitih alpskih predelov nasploh. Zato ni čudno, da je večina tega gorskega sveta v naravnem parku Dolomiti Friulane (Parco Naturale delle Dolomiti Friulane). Park je vzorno oskrbovan, upravljalci ga poskušajo ohraniti v prvobitnem stanju, seveda v skladu s potrebami lokalnega prebivalstva, ki je redko, saj so se ljudje zaradi brezupne revščine že skoraj povsem izselili od tam. V novejšem obdobju

je opaziti postopen preobrat, saj se ljudje počasi vračajo in si služijo kruh z razvijanjem neagresivnega in kreativno naravnega turizma.

Te gore imajo veliko imen; še najbolj redko jih imenujejo v povezavi s Karnijskimi Alpami, kamor dejansko sodijo. Veliko bolj priljubljen naziv je Dolomiti d'oltre Piave, tudi nekoliko starejši Dolomiti Clautane po kraju Claut v dolini Val Cellina, v novejšem času pa se najbolj uveljavlja ime Dolomiti Friulane. Torej – v vsakem primeru so to pristni Dolomiti! ◉

Znamenito »jajce«, ki ga vidimo med vzponom

FOTO: ANNA PIERMARTINI

Ključno mesto vzpona je strm žleb-kamin (II+)

FOTO: ANNA PIERMARTINI

Izhodišče: Iz kraja Forni di Sopra v zgornjem delu doline Tilmenta peljemo še nekaj več kot 2 km v smeri prelaza Passo della Mauria, 1298 m. Takoj za zaselkom Chiandarens nas tabla z napisom »Rif. Giau« usmeri ostro levo po asfaltirani cesti proti jugu čez Tilment, nato pa zavijemo proti zahodu v dolino Val di Giau do zapornice, kjer moramo pustiti vozilo in vzeti pot pod noge.

Vzpon: Nekaj časa gremo še naprej po cesti prek mostu čez potok Torrente Giau; malo naprej se desno odcepi markirana steza št. 346, vendar kake posebne prednosti pri vzponu do koč ne ponuja. Vzpon po cesti je skoraj bolj udoben in prej kot v eni uri dosežemo koč Rif. Giau, 1400 m, kjer je najbolje prenočiti in nadaljevati vzpon naslednji dan.

Od koč začnemo zmerno strm vzpon po pobočju Coston di Giau v smeri jasno začrtanega sedla Forcella Scodavacca, 2043 m. Na desni se nam odpirajo pogledi na drzne stolpe v masivu Cridole, kjer prednjači izraziti Torre Cridola, 2410 m, na levi strani pa se dvigata mogočna Monfalcon di Forni, 2453 m, in Cima Giau, 2523 m, s svojimi trabanti, vitkim Torre A. Berti, 2155 m, Cimo Maddaleno, 2410 m in Torre Valentinom, 2300 m, ki se pne prav nad sedlom Scodavacca. Onstran sedla se pot. št. 346 začne spuščati proti koči Rif. Padova, naši pogledi pa uhajajo desno na zelo strmo melišče, ki se više zoži v nič kaj vabljivo zagruščeno grapo. Nič ne pomaga, prav tam se bo treba vzpenjati, sprva po še jasno vidni stezici v serpentinah, nato po vse bolj neprijetnem skrotju in nametanem skalovju do škrbine Tacca del Cridola, 2290 m. Tam so vse nevšečnosti strmega vzpona v hipu pozabljene, najdemo se v čudovitem svetu ozkih skalnatih stolpov, od katerih so nekateri prav nenavadnih oblik, ki očitno nekako nestvarno kljubujejo zakonom težnosti. Lahko se samo čudimo, kako to, da se še niso podrli. Pot, po kateri smo se povzpeli na Tacco del Cridolo, se na drugi strani škrbine po strmem melišču spusti do bivaka Vaccari pod sedlom Forca del Cridola, 2176 m, naša »pot«, označena zgolj z rdečimi pikami, brez varoval, pa zavije levo proti vrhu. Zdaj bomo potrebovali tudi roke, vzpon pa bo takoj postal zanimiv in privlačen. Najprej gremo približno 50 m celo malo navzdol po stezici pod »žandarji« v grebenu, do vznožja masiva Cridole. Sledi prvi posladek: gre za 5 m visoko, skoraj navpično skalno stopnjo, ki poskrbi za ogrevanje in dobro voljo (II). Nadaljujemo po izraziti polici, ki se vije desno nad Val Cridolo in obide dva stebra v predvrhu Cridola Nord-Est. Tam nas čaka skoraj 50 m visok skalnat žleb, ki ga preplezamo po desni strani (prvih 10 m II, nato I), dokler ne dosežemo sistema majhnih žlebov in kratkih kaminčkov, ki jih prema-

gamo brez posebnih težav (I). Po slikoviti polici prečimo levo nad dolino Val Pra di Toro in v okljukih dosežemo travnato sedelce s širnimi razgledi, kjer je odličen kraj za krajši počitek. V oči zbode čuden skalni balvan v obliki jajca, ki stoji na polici v nestvarnem ravnotežju in je ena od znamenitosti Cridole. Rdeče pike vodijo levo po izpostavljeni polici do ključnega mesta vzpona: preplezati moramo strm gladek žleb – kamin, ki ima kar veliko zanesljivih prijemov in stopov, vendar je prvih 5 m skoraj navpičnih (II+). Više strmina popusti, žleb se razširi v zagruščeno grapo, polno skalnih blokov, kjer tu in tam preplezamo tudi kako »enojko«. Iz grape, ki se više preobrazi v majhno krnico, izstopimo levo čez 4 m visok, izpostavljen skalni skok (II, zelo prijetno plezanje). Više kmalu dosežemo še zadnji žleb, nad njim pa nas do vrha čaka še 50 m lahkega plezanja (I) čez nagnjene plošče in med razbitimi skalnimi bloki na grebenu.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Na težjih mestih so namješeni zacementirani svedroci, ki jih lahko uporabljamo za varovanje oziroma za možne spuste po vrvi.

Najprimernejši čas: Od julija do konca septembra

Dolžina ture: Izhodišče – Rif. Giau 45 min
Rif. Giau – Forcella Scodavacca 1.45 h
Forcella Scodavacca – Tacca del Cridola 45 min
Tacca del Cridola – Cridola 1.30 h
Skupaj vzpon 4.45 h
Sestop 3 h
Vse skupaj 8 h

Opozorila: Vzpon na Cridolo je vsekakor zahtevna in tudi dolga tura, ki je ne kaže podcenjevati. Samostojno se je lahko lotijo le dobro izurjeni in trenirani gorniki; številni pri vzponu in sestopu od posebne opreme ne bodo potrebovali niti vrvi, ampak le čelado. Kljub temu pa bi vzpon priporočil tudi manj izurjenim gornikom, seveda v spremstvu gorskega vodnika. Prav na Cridoli bodo lahko doživeli pristno srečanje s kakim dolomitskim vrhom, kjer ni nobenega železja, ampak nas na poti vodijo samo zanesljive rdeče pike. Spoznali pa bodo tudi čudoviti svet Dolomitov onstran (za nas »tostran«) Piave, ki jim je bil morda nekoliko manj znan. Skala na Cridoli ni povsod najboljša, toda na najzahtevnejših mestih je odličen, čvrst dolomit.

Zemljevid: Forni di Sopra e di Sotto. Ampezzo – Sauris. Tabacco 02, 1 : 25 000

Hochalmspitze, 3360 m

Kraljica Visokih Tur

in Andrej Trošt

Hochalmspitze je imponantna in mogočna gora v Visokih Turah ter najvišja gora v skupini Ankogla. Njeni ledeniki, ki se razprostirajo nad zelenimi pobočji, ter temno obarvan granit dajejo gori še veličastnejšo podobo. Privlačna pa je gora tudi od blizu, saj sta plezanje po ostro ošiljenih granitnih luskah in hoja po ozkem grebenu pravi užitek. Na vrhu nas čaka prečudovit razgled na sosednje vrhove, če le niso zaviti v temne oblake.

Goro imenujejo tudi Kraljica Visokih Tur; ime je dobila povsem upravičeno, kajti po obliki je ena najlepših gora v Vzhodnih Alpah. Takšni in podobni opisi te gore so vzbudili v meni željo, da tudi sam običnem Visoke Ture in se povzpnem na Hochalmspitze.

Najina zgodba

Poletne nevihte, nestabilno vreme in želja po osvajanju alpskih vrhov si marsikdaj stojijo nasproti. Toda konec julija je bila vremenska napoved dokaj ugodna, kondicija primerna, oprema pripravljena in že sva se s Tjašo peljala proti Spittalu. V popoldanskih urah sva se odpravila na pot, a že ob vstopu v Avstrijo naju je zajela huda nevihta z močnimi sunki vetra, strelami in grmenjem ter obilnimi padavinami. Avtomobili so vozili izredno počasi in cesta je bila videti kot hudourniški potok.

Strele so udarjale vedno bliže in bliže.

Potem pa je iznenada močno počilo in iz električnega droga ob cesti se je zaiskrilo in pokadil se je črn dim.

Strela je udarila vanj. Oba sva

bila prestrašena in poskušala sva si predstavljati, kako bi

bilo ob takšni nevihti na grebenu. Takšne misli

so najino zagnanost, da greva v hribe, precej zmanjšale. Tjaša me je tisti večer večkrat vprašala: »Pa bo jutri res lepo vreme?«

Pa sem ji vedno optimistično odvrnil: »To je

samo nevihta, jutri bo sonce.« Nadaljevala sva z vožnjo in v deževnem vremenu vstopila v dolino Malte ter se povzpela do jezera Gößkarspeicher. Parkirala sva na označenem parkirišču in se pripravila na prenočitev v avtomobilu. Pred spanjem sem hotel še na malo potrebo in ko sem odprl vrata avtomobila je manjkala polovica para čevljev, ki sem jih pred nekaj minutami pustil zunaj. Očitno je bil čevljev neki gozdni kosmati živalci tako všeč, da ga je vzela v svoj brlog. Presenečen sem vzel svetilko in šel iskat odtujeni predmet. Po neuspešnem iskanju sem se spravil nazaj v avto in ob rahlem dežju, ki je škrebil po strehi, zaspal. Malo me je skrbelo vreme, kajti poslabšanje je trajalo dosti dlje, kot bi sicer ob nevihti. A pustil sem se presenetiti. Ura je začela zvoniti ob jutranjem svitu in ravno ko sva začela turo, so najvišje vrhove obsijali sončni žarki. Bilo je sveže jutro in modro nebo nad grebeni nama je vlivalo še dodatno energijo. Med hojo sva bila navdušena nad pogledom na zelena pobočja s šumečimi potoki, ki so se stekali po skalnih ploščah proti dolini. Po slabi uri in pol sva prišla do kočice Gießener Hütte, kjer sva si privoščila zajtrk s pogledom na nasprotni greben od Säulecka do Reissecka. Vrhovi so bili obsijani in dolinska megla se je začela dvigovati in razpadati. Nadaljevala sva pot proti ostankom ledenika Trippkees. Pot po ledeniški moreni in skalnih blokih je bila podobna hoji po velikih škrapljah in skalah, naloženih ena na drugo. Taljenje omenjenega ledenika je precej intenzivno, saj je bilo moč opazovati številne ledeniške potoke, med katerimi je speljana pot. Ko sva dosegla snežišče, se je strmina povečala in razmere so se nekoliko poostrile. Za boljšo varnost sva si naredila dereze in s cepinom napredovala do skalne stopnje. Ko sva začela plezati po granitnih policah in luskah, sva začela še posebej uživati. Kmalu sva dosegla škrbino Steinerne Mandln, ki je po mojem mnenju prava mojstrovina narave. Visoki granitni stolpi prosto molijo v zrak in občutek imaš, da se bodo kmalu podrli pod svojo lastno težo.

Zanimivo tudi z geološkega vidika. Na tej škrbini se je odprl pogled proti severu in pod sabo sva videla ogromen ledenik Hochalmkees, po katerem so čez škrbino Preimlscharte ali od Beljaške kočice (Villacher Hütte) prihajali trije gorniki. Sledilo je prečenje

jugovzhodnega grebena. Greben je izpostavljen in ponekod je potrebno nekoliko poplezati. Bližala sva se vrhu, vendar grebenu ni bilo konca, okrog naju pa so se že podili oblaki, ki so postajali vse bolj temni. Vrh sva dosegla ob trenutku jasnine, tako da je bil razgled čudovit. Videl se je Ankogel v svoji ponosni podobi in sklenila sva, da bova nekoč stala tudi na njem. Na vrhu se nisva predolgo zadrževala, kajti vreme se je hitro slabšalo. Sestopala sva po smeri vzpona. V nekaj minutah je nad grebenom začelo grmeti. Takrat pa so se misli zbrale in noge so začele spretno stopati po skalah, da bi le čim hitreje ubežale nevihti. Nenadoma pa se je zabliskalo in nama so od strahu klecnila kolena, ker je istočasno udarila strela. Počilo je tako močno, da se še danes stresem, če pomislim, kako je bilo. Sledil je še bobneč odmev, ki je trajal kar nekaj sekund. Srečo sva imela, da strela ni udarila v naju, ampak je izbrala neko drugo markantno točko nedaleč stran. Kljub streli sva ostala zbrana in hitro sestopala naprej. Začele so padati posamezne kaplje, ki so bile vedno večje. Ko sva dosegla snežišče in za tem melišče, sva začela teči, da bi čim hitreje prišla do koč, pri kateri sva zjutraj zajtrkovala. Strele so udarile še nekajkrat tako močno, da sva hojo še pospešila. Strah je postopoma popuščal, kajti bila sva že pod grebenom, na katerem so se nama nekaj minut nazaj tresle hlače. Ko sva dosegla koč, je začelo deževati, vendar se je nevihtni oblak pomikal proti jugovzhodu, tako da je padavine nosilo vedno bolj stran. V koči sva počakala, da je dež ponehal, nato pa jo hitro ubrala v dolino. Toda kmalu sva zaslišala ponovno grmenje in dež naju je dosegel tik pred avtomobilom. Na koncu sva turo uspešno zaključila, preživela lepe sončne trenutke, bila tudi mokra in kar je najbolj važno, ubežala sva strelam, ki v hribih predstavljajo eno izmed največjih nevarnosti.

Meni pa moj pogrešani čevlji ni dal miru in na vsak način sem ga hotel najti. Pred odhodom sem preiskal celotno parkirišče, pretaknil vsak grm, a vse zaman. Potem pa sem ga v bližnjem smrekovem gozdu le našel, povsem premočenega in za čuda nič obgrizenega. Očitno si ga je kakšen kosmatinec sposodil le za vzglavnik in na njem prespal deževno noč. ◉

Hochalmspitze – informacije

Prvi pristopi: Prvi alpinisti, ki so poskušali leta 1855 osvojiti Hochalmspitze, so bili štirje možje iz Gmünda, katere je vodil lovec iz doline Malte. Vzpon se ni posrečil, ker jih je zaustavila velika ledeniška razpoka, čez katero niso mogli. Poskusili so kasneje in uspešno dosegli skalno škrbino Steinerne Mandln, vendar poti po ozkem in izpostavljenem grebenu niso nadaljevali. Nekaj dni kasneje je goro poskušal osvojiti Martin Krall s prijatelji, toda zaradi goste megle so se povzpeli na sosednji vrh Großelendkopf. V avgustu 1859 se je na goro odpravil Anton von Ruthner. Prišel je že na 3346 metrov visok predvrh Schneeige Hochalmspitze, od koder je le še nekaj metrov ozkega grebena do glavnega vrha. Toda izpostavljenost grebena in nevarnost zdrsa sta preprečili osvojitve vrha. Le nekaj dni za tem, in sicer 15. avgusta, je na vrhu 3360 metrske Hochalmspitze stal znani alpinist Paul Grohmann.

Dostopi: Hochalmspitze je gora, ki je na tem delu Alp še posebej priljubljena za izkušene gornike in turne smučarje, ki so željni adrenalina. Vzpon nanjo je možen z več strani in mimo nekaj planinskih koč. Dostopi zahtevajo osnovno znanje hoje po ledeniku in lažje plezanje preko skalnih blokov, ki so naloženi eden na drugega. Mestoma je pot precej strma in izpostavljena in pogled nam seže v globoke prepade.

Pristopi so možni s severne, z vzhodne, južne in zahodne strani. Za prve tri je izhodiščno mesto prelepa dolina Malta (v njo vstopimo s Turske avtoceste pri kraju Gmünd), v katero padajo številni veliki slapovi, ki se iz visokih skalnih sten spuščajo v dolino.

Južni pristop začnemo v spodnjem delu doline Malte, kjer zavijemo levo v dolino Gößbach in po strmi cesti dosežemo zatrep doline, kjer se nahaja umetno jezero Gößkarspeicher. S parkirišča na nadmorski višini 1670 m se povzpemo do planinske koč Gießener Hütte, 2215 m. Od koč je do vrha Hochalmspitze 4 h. Pot poteka po granitnem melišču, snežišču in preko skalnih prehodov (jeklenice) na škrbino Steinerne Mandln. Od tam sledi še prečenje jugovzhodnega grebena do vrha.

Vzhodni pristop začnemo pri Gmünder Hütte, 1186 m, kjer se odcepi gozdna pot, ki je za javni promet zaprta. Markirana pot nas pripelje do koč Villacher Hütte, 2194 m, ki pa ni oskrbovana. Od tam se čez ledenik Hochalmkees povzpemo do škrbine Steinerne Mandln. Priljubljen zimski pristop za turne smučarje.

Severni pristop se začne na koncu doline Malte, kjer se nahaja veliko jezero z jezom Kölnbreinspeicher. Vožnjo po cesti do jezusa je potrebno plačati. Ponavadi je cesta odprta od konca maja do prvega jesenskega sneženja, tako da spomladi služi turnim smučarjem. Pot od jezusa, kjer je veliko parkirišče, nadaljujemo ob jezeru vse do Osnabrücker Hütte, 2026 m. Od tam sledi dolg vzpon po levem robu ledenika Großelendkees na škrbino

Preimlscharte, 2953 m, in naprej čez ledenik Hochalmkees do Steinerne Mandln.

Zahodni pristop se začne v Mallnitzu oziroma v dolini Seebachtal, od koder se z ankogelsko žičnico povzpemo do kočice Hannover Haus, 2719 m. Kljub visoki nadmorski višini je pot na Hochalmspitze še dolga in od škrebine Winkel Scharte precej zahtevna. Možen je tudi pristop mimo kočice Arthur-Schmid-Haus, 2272 m, kjer lahko prespimo in naslednji dan preko 3086 metrov visokega Säulecka prečimo greben Detmoldergrat vse do vrha Hochalmspitze.

Primeren čas vzpona: Na Hochalmspitze se je najbolje povzpeli poleti ali jeseni. V tem času so vremenske razmere najbolj stabilne in nam običajno hoje po ledeniku in plezanja po grebenu ne otežujejo. Res pa je, da se ledeniki v zadnjem času hitro topijo in ledeniške razmere so vsako leto drugačne. Glede turnega smučanja so najbolj primerni spomladanski meseci, kadar se sneg nahaja do doline Malte in so tako turni smuki najdaljši. Običajno cesto do jezera Kölnbrein odprejo proti koncu maja, cesto do jezera Goßkar pa mesec kasneje.

Planinske kočice: Na območju Hochalmspitze se nahaja kar nekaj planinskih koč, v katerih je možno prespati in turo časovno prilagoditi.

1. Gießener Hütte, 2215 m – nahaja se južno od vrha na travnatih pobočjih nad dolino Gößbacha. S parkirišča pri jezeru Gößkar do kočice je 1,5 ure hoje po gozdni cesti. Koča je odprta od začetka julija do konca septembra. Tel.: 0043/4733/336.

2. Beljaška kočica (Villacher Hütte), 2194 m – leži pod moreno ledenika Hochalmkees. Od parkirišča pri Gmünder Hütte

v dolini Malta je do kočice 3 ure hoje. Koča ni oskrbovana. Tel.: 0043/4242/289584.

3. Osnabrücker Hütte, 2026 m – nahaja se nad jezerom Kölnbrein in do nje je od konca ceste 2 uri hoje. Koča je odprta od srede junija do konca septembra. Tel.: 0043/4783/211139159.

4. Hannover Haus, 2719 m – stoji nad zgornjo postajo ankogelske žičnice. Tel.: 042/664/1619367.

5. Celler Hütte (2240 m) – nahaja se zahodno od Hochalmspitze in je od kočice Hannover Haus oddaljena 3–4 ure hoje, iz Mallnitza pa je dosegljiva v 5 urah. Koča ni oskrbovana. Tel.: 0043/4784/545.

Ali ste vedeli?

V osemdesetih letih 20. stoletja so hoteli na Hochalmspitze speljati žičnico in njene ledenike spremeniti v smučišča, kot so to storili na bolj zahodno ležečem Scharecku. Toda avstrijski Alpenverein je gradnjo smučarskih naprav preprečil z odločno akcijo in predvsem tako, da je odkupil vršno območje in ledenike na gori. Danes območje Hochalmspitze spada v narodni park Visoke Ture.

Literatura:

Tomaž Vrhovec idr.: Najvišji vrhovi v Alpah. PZS, Ljubljana 2005.
 Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, Ljubljana 2006.
 Liselotte Buchenauer in Peter Holl: Ankogel- und Goldberggruppe. AVF, Begverlag Rother, München 1986.

Zemljevid:

NP Hohe Tauern – Süd. Mallnitz-Mölltal-Maltatal. Kompass, 1 : 50. 000.

Strasskopf (2401 m), skupina Schober

Hišna tura nad Lienzem

✍ in 📷 Tomaž Hrovat

Ob zgornjem toku reke Drave leži mestece Lienz. Smo še v pokrajini kozolcev, na meji med Koroško in vzhodno Tirolsko oziroma malo naprej. Pa deželne meje niso tako pomembne, turni smučar pogleduje bolj na Linške Dolomite, ki se dvigajo na južni strani mesteca, na severu pa ga čakajo obširne možnosti Visokih tur. Pa vendar – kadar nam vreme ni naklonjeno ali so snežne razmere neugodne, je prva (in prava) izbira Strasskopf. Vso zimo lahko pričakujemo ugodne snežne razmere, tura je objektivno varna, ni pretežka, orientacija je preprosta. In če je vmes še oskrbovana planinska kočica ... Da ne bo nesporazuma, ne gre za kakšno »tolažilno« turico. Vzpon nam bo vzel dobre tri ure za okroglih 1000 višinskih metrov. Razgledi so fantastični, na jugu Dolomiti, na severu Visoke ture ... preveč ciljev za eno življenje! ◻

Križ na Strasskopfu

Izhodišče: Zaselek Penzelberg. Orientacijska točka je markantna cerkva sv. Benedikta, ki je videti, kot da bi visela v strmih pobočjih nad mestecem Winklern v dolini Möll. Izhodišče je malo naprej, na začetku gozdne ceste.

Kako do izhodišča? V Lienz se lahko pripeljemo po dveh poteh. Prva vodi po Ziljski dolini, ki jo dosežemo prek Kranjske gore in Trbiža. V Kotju (Kötschach) se čez manjši prelaz zavihtimo v Dravsko dolino (časovno daljša varianta, a brez nadomestila za uporabo avstrijskih avtocest). Druga pot pa vodi skozi karavanški predor do Špitala in po Dravski dolini do Lienza. Razdalja med Ljubljano in Lienzem je okroglih 200 km. Tik nad Lienzem se po dobri cesti zapeljemo na manjše sedlo Iselberg in ujamemo cesto do zaselka Penzelberg (oznaka Penzelberg oz. Winklerner Alm).

Vzpon: Začnemo na gozdni cesti na višini 1400 metrov, ki nas bo v ključih po gostem smrekovem gozdu zanesljivo vodila do planine Winkler (1907 m). Malo pred planino se odpre pogled na Strasskopf. Na planini je prijazna planinska kočica, ki je po navadi odprta tudi pozimi. Od te se povzpemo še malo više, na greben, nato pa po njem na vršni hrbet in potem na vrh. Orientacija je preprosta, podrobnejši opis ni potreben.

Spust: Po smeri vzpona, najlepši del je spust nazaj do kočice. Projektant gozdne ceste pa je verjetno v prostem času tudi turni smučar, saj gre ves čas ravno prav strmo in brez poganjanja nazaj do avta.

Višinska razlika: 1000 m, **čas vzpona:** 3 ure in pol, **najprimernejši čas:** od januarja do marca.

Zemljevid: WK 181 Kals, Heiligenblut, Matrei, Freytag & Berndt, 1 : 50.000; WK 182 Lienzer Dolomiten - Lesachtal, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Vodniška literatura: Manfred Korbaj. 1. Kärntner Schi-tourenführer (Band 1). Graz: H. Weishaupt Verlag, 1997.

Tik pod vrhom Strasskopfa

Negativni vpliv rastlinskih in živalskih vrst

O tujerodnih rastlinskih vrstah v slovenskih gorah

✍ Božo Frajman

Gore veljajo za okolje, kjer je narava v obširnih predelih ohranjena v svoji prvinski podobi, ki se je v desetisočletnem obdobju po končanju zadnjih večjih ledenodobnih poledenitev prav malo spreminjala. Seveda je človek, zlasti s pašo, prispeval k preoblikovanju rastja nekaterih gorskih predelov, negativni vplivi urbanizacije, intenzivnega kmetijstva, razvoja prometa in industrije, ki so v nižjih predelih močno spremenili naravno okolje, pa so v gorah (z izjemo obširnih smučarskih središč) večinoma odsotni. V primerjavi s sosednjo Avstrijo, kjer občutje prvinske alpske narave kazijo pogledi na obširne goloseke na eni in smrekove nasade na drugi strani, ter številne ceste, ki vodijo do planin, so tudi predeli pod gozdno mejo v slovenskih Alpah razmeroma dobro ohranjeni, čeprav se v zadnjih desetletjih opažajo podobne negativne težnje ...

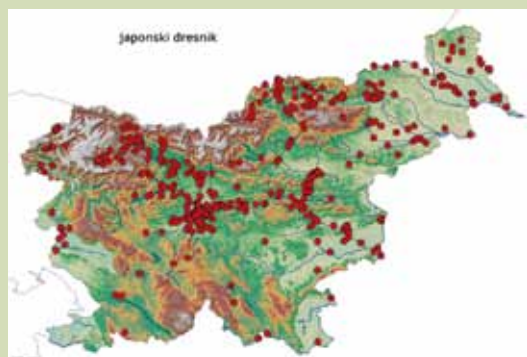
Manj opazna grožnja naravi

Pustimo te negativne spremembe v gorah, ki so opazne vsakemu planincu, tokrat na strani in si oglejmo grožnjo naravi, ki je manj opazna in se je velikokrat sploh ne zavedamo. Gre za negativni vpliv tujerodnih rastlinskih in živalskih vrst, ki so ena največjih groženj biotski raznovrstnosti v današnjem času. Tujerodne vrste so tiste vrste, ki jih je človek zanesel izven območja njihove naravne razširjenosti. Pogosto gre za vrste, ki jih je človek naselil za namene poljedelstva in živinoreje ali pa kot okrasne rastline, nekatere pa kot hišne ljubljence prinesel iz drugih

delov sveta in jih spustil v naravo. Nekatere tujerodne vrste pa so v nove predele zanesli nehote, prišle so kot slepi potniki npr. s kulturnimi rastlinami (primer koloradskega hrošča, ki so ga iz Amerike zanesli skupaj s krompirjem), pritrjene na vozila, lahko tudi čevlje. Medtem ko mnoge tujerodne vrste v novem okolju ne morejo preživeti, nekatere med njimi le uspejo najti nišo v novi domovini ter se vključijo v naravno okolje. V nekaterih primerih se v novem okolju tako uspešno razmnožujejo in razširjajo, da začno izpodrivati samonikle (domorodne) vrste ter ogrožajo prvobitno naravno okolje, ekosisteme. Take vrste imenujemo invazivne tujerodne vrste. V Evropi so se številne tujerodne rastlinske vrste začele širiti v 19. stoletju, v 20. stoletju pa so se močno razširile in ponekod izrinile naravno vegetacijo, pa tudi njihovo število se je močno povečalo. Podobno velja za živali, ki so prav tako lahko invazivne imajo uničujoče posledice za biotsko raznovrstnost, ter povzročajo izumrtje domorodnih živalskih vrst.

Tujerodne rastlinske vrste

Tudi v Sloveniji srečamo številne tujerodne vrste, ki ponekod predstavljajo grožnjo naravni vegetaciji. Skupno vsem tem vrstam je, da so jih konec 19. oziroma v začetku 20. stoletja v Slovenijo prinesli kot okrasne in uporabne (medonosne, prehrabene) rastline. Iz vrtov so kmalu podivjale v naravo in se sčasoma naturalizirale, o čemer pričajo literarni viri in herbarijski primerki Herbarija Univerze v

Slika 1: Razširjenost japonskega dresnika v Sloveniji. Pojavlja se zlasti v nižinah, ponekod v Alpah pa že prodira v višje predele. Morda bi bilo njegovo širjenje tam še mogoče zaustaviti. Zemljevid razširjenosti so izdelali na Centru za kartografijo favne in flore.

Ljubljani. V naravi so se počasi širile ter v ugodnih pogojih začele izpodrivati domorodne vrste. Mednje sodijo vrste, ki jih ponekod še vedno gojijo kot okrasne rastline, npr. orjaška zlata rozga (*Solidago gigantea*), kanadska zlata rozga (*Solidago canadensis*), deljenolistna rudbekija (*Rudbeckia laciniata*), topinambur (*Helianthus tuberosus*), žlezava nedotika (*Impatiens glandulifera*) in japonski dresnik (*Fallopia japonica*). Nekatere od njih so razširjene že po vsej Sloveniji, zlasti pogosto jih srečamo ob rekah in potokih, kjer ponekod tvorijo obširne strnjene sestoje in izpodrivajo konkurenčno manj uspešne samonikle vrste. Čeprav so te vrste pogoste zlasti v nižinah, pa se nekatere med njimi širijo tudi v višje predele, kjer jih srečamo ob potokih in na vlažnih rastiščih zlasti pod gozdno mejo. Ob dvigu temperatur zaradi podnebnih sprememb pa seveda obstaja bojazen, da se bodo v prihodnosti te in druge vrste razširile še višje v naših gorah in spremenile podobo rastlinstva, ki smo je vajeni danes. Poblížje si oglejmo dve tujerodni rastlinski vrsti, ki ju že danes lahko srečamo v slovenskih Alpah.

Japonski dresnik

Japonski dresnik (*Fallopia japonica*) je vrsta, ki je samonikla v Vzhodni Aziji, sicer pa ena najbolj invazivnih vrst v flori Severne Amerike in Evrope. V Evropo so ga zanesli leta 1823 in ga začeli gojiti v vrtovih in parkih kot okrasno rastlino. Sadili so ga tudi za utrjevanje brežin in preprečevanje erozije, pa

tudi kot krmno oziroma medonosno rastlino. V naravi so ga v Evropi prvič zabeležili leta 1892, od tedaj pa se je močno razširil. Tudi v Sloveniji ga z izjemo Primorske srečamo po vsej državi, zlasti ob rekah in potokih, kjer tvori strnjene sestoje in izpodriva naravno rastje. Tudi v alpskem svetu, zlasti v alpskih dolinah, kot so npr. Posočje, dolina Save Bohinjke in Save Dolinke, je japonski dresnik že razmeroma pogost, srečamo pa ga tudi nad 1000 m nadmorske višine, npr. ob potoku Lobnica na Pohorju (slika 1). Obstaja bojazen, da se bo iz teh območij vrsta širila še naprej in bistveno spremenila krajino ob rekah, tudi ob Soči, biseru med alpskimi rekami. Ker se vrsta zelo hitro širi, nova rastlina lahko zraste tudi iz nekaj centimetrov velikega koščka korenike, jo je skoraj nemogoče iztrebiti, vendar je njeno uničenje na manjših omejenih območjih (kot so večinoma že omenjena v Alpah) še mogoče in zlasti na območju Triglavskega narodnega parka bi bila takšna akcija lahko uspešna.

Japonski dresnik je sicer dva do tri metre visok grm, ki vsako vegetacijsko sezono požene iz podzemnih delov, pozimi pa nadzemni deli odmrejo. Stebla so votla in zaradi kolenčaste členjenosti nekoliko podobna stebлом bambusa, pogosto rdečkasto listata. Premenjalno nameščeni celorobi listi so široko jajčasti, 5 do 15, redkeje 20 cm, dolgi in do 10 cm široki, s prisekanim dnom in naglo zoženim vrhom. Japonski dresnik pri nas vzcveti konec julija in je,

Slika 2: Japonski dresnik tvori goste sestoje ob nekaterih rekah in potokih. V ozadju Pohorje, kjer ob potoku Lobnica prodira v predele nad 1000 metrov
FOTO: BOŽO FRAJMAN

podobno kot številne druge invazivke (npr. žlezava nedotika, topinambur, deljenolistna rudbekija), pozno poleti cvetoča rastlina z drobnimi belkastimi do zelenkastimi cvetovi, združenimi v pokončna socvetja. (slika 2)

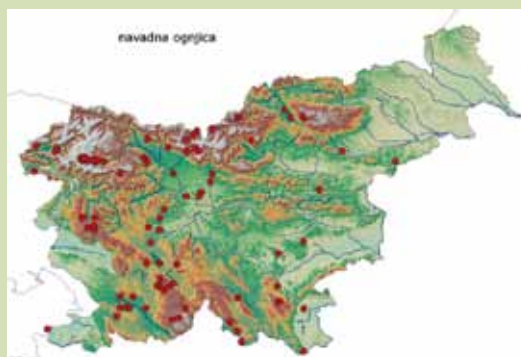
Navadna ognjica

Navadna ognjica (*Telekia speciosa*) do 2 metra visoka trajnica (slika 3) z zlatorumenimi cvetovi združeni v glavičasta socvetja (koške), ki imajo 5 do 6 cm v premeru in po katerih je vrsta verjetno dobila svoje slovensko ime. Prepoznavna je tudi po velikih, dolgopecljatih, širokojajčastih listih s srčastim dnom, ki so 30 do 40 cm dolgi in 20 do 30 cm široki, nameščeni v spodnjem delu stebela.

Nič nenavadnega ni, če vrsto opazimo ob obisku Snežnika, kjer rastlina uspeva ob poteh, vlažnih gozdnih robovih in med grmovjem. Tudi najstarejši planinci se bodo morda spomnili, da navadna ognjica tam že od nekdaj uspeva. V Dinarskem območju Slovenije navadna ognjica dosega severno mejo naravne razširjenosti, ki obsega Balkanski polotok, južne in vzhodne Karpatе, Malo Azijo in Kavkaz. Če pa se odpravimo v Alpe, pa je srečanje z navadno ognjico precej bolj nenavadno, saj je pred kakšnim stoletjem

v tem delu Evrope še ni bilo. Kasneje so jo začeli gojiti kot okrasno rastlino, sejali pa so jo tudi kot krmno rastlino za divjad. V novem okolju, kjer so klimatske razmere podobne kot na njenih naravnih rastiščih, se je vključila v naravno rastje in se počasi začela širiti. Če se odpravite v Ukanc, na Komno ali k Triglavskim jezerom, ali pa samo k slapu Savica, jo boste v poletnih mesecih gotovo srečali, saj njenih

Slika 4: Navadna ognjica je domorodna v dinarskih predelih Slovenije. Človek jo je zanesel tudi na nekatera druga območja in ponekod v Alpah se hitro širi. Zemljevid razširjenosti so izdelali na Centru za kartografijo favne in flore.

Slika 3: Navadna ognjica uspeva v vlažnih in senčnih predelih, pogosto ob robovih gozdov, med grmovjem in ob potokih
FOTO: BOŽO FRAJMAN

zlatorumenih koškov ni mogoče spregledati. Raste ob Savi, pa tudi drugje v okolici Doma pri slapu Savica. Znani slovenski botanik, Tone Wraber, ki je avtor številnih prispevkov v Planinskem vestniku, domneva, da so rastlino v te kraje zanesli v času prve svetovne vojne s senom, ki so ga kot krmo za živino dovažali iz raznih koncev. Navadno ognjico lahko opazimo tudi v Kamniško-Savinjskih Alpah, npr.

Slika 5: Tujerodne vrste imajo negativen učinek na biotsko raznovrstnost. Ljudje smo odgovorni, da jo ohranimo, za nas in naše potomce. Slika je izdelal Paul Veenvliet v sklopu projekta Thuja.

ob cesti proti Jezerskemu sedlu, srečamo pa jo tudi marsikje v avstrijskih Alpah. Je lep primer vrste, ki k nam ni prišla s kakšne druge celine, ampak se je zaradi človekovega delovanja razširila iz svojega bližnjega naravnega območja razširjenosti.

Morda se komu poraja vprašanje, zakaj so tujerodne vrste takšen problem in potrebne takšne pozornosti, ko pa so številne med njimi prav lepe. Odgovor ponuja tudi razglednica, ki je, podobno kot ta prispevek, nastala v sklopu projekta *Thuja*, podprtega s subvencijo Islandije, Lichtensteina in Norveške preko finančnega mehanizma EGP in Norveškega finančnega mehanizma (slika 5). Tujerodne vrste močno spreminjajo videz krajine, izpodrivajo naravno rastje in zmanjšujejo biotsko raznovrstnost, s tem pa negativno vplivajo na stabilnost in naravno ravnotežje v okolju, od katerega smo tudi ljudje močno odvisni. Ko se naslednjič odpravite v gore, bodite pozorni na nenavadne rastline. Morda boste naleteli na katero tujerodno vrsto. Svoja opažanja japonskega dresnika in še nekaterih drugih vrst lahko sporočite tudi preko spletne podatkovne zbirke Bioportal. Vstop v zbirko boste našli na spletni strani www.tujerodne-vrste.info, na kateri so zbrane številne informacije o tujerodnih vrstah. ○

Zvončki in kron'ce

✍ in 📄 Dušan Klenovšek, Zavod RS za varstvo narave

Kronica ali pomladanski veliki zvonček (Leucojum vernum)

Februar je mesec, ko se mnogokrat že kažejo prvi znaki konca zime in prebujanja pomladi. Če krajina ni zasnežena in v njej prevladujejo sivo rjavkasti odtenki, so oči še toliko bolj pozorne na vsako barvno spremembo. Opažanje prvih cvetov vsekakor ni značilno le za ljubitelje rastlinskega sveta, opazimo jih tako rekoč vsi, saj oznanjajo začetek toplejšega obdobja. Tudi njihova imena so zato med ljudmi veliko bolj poznana kakor imena številčnejših poletnih vrst.

Eden prvih »junakov«, ki izziva zimo je vsekakor navadni mali zvonček (*Galanthus nivalis*). Mnogo-

krat prehiteva kopnenje snežne odeje in že preko nje poskuša doseči sončne žarke. Zato ne čudi, da je njegovo poimenovanje pri mnogih jezikih povezano prav s snegom. Tako mu Angleži pravijo Snowdrop, Francozi Perce-neige in Nemci Schneeglöckchen. Nekateri narodi (tudi mi) ga poimenujejo po kima-stih cvetovih zvonaste oblike (Hrvati – visibaba). Čeprav se nam na prvi pogled dozdevajo vsi zvončki med seboj enaki, pa temu ni tako. Marsikoga med znanci trate in gozdna tla s tisoči cvetočih primerkov pritegnejo prav zaradi iskanja raznolikih oblik in barv. Dr. Jože Bavcon, direktor Botaničnega vrta v

Ljubljani je z obsežnim terenskim raziskovanjem in prenašanjem v vrt odkril številne barvne in oblikovne različice. Predstavljene so v slikovno bogato opremljeni knjižici »Navadni mali zvonček (*Galanthus nivalis* L.) in njegova raznolikost v Sloveniji« (Botanični vrt, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta 2008). Prebiranje vas bo morda navdušilo, da še sami skušate najti še neodkrite oblike.

Še mnogo bolj kot mali zvonček pogled pritegne njegov večji »bratranec«, kronica ali pomladanski veliki zvonček (*Leucojum vernum*). Tudi ta lahko v velikem številu prerašča travniška ali gozdna tla. Z izjemo zahodne Slovenije je drugod pogosta vrsta. Skupaj s črnim telohom ali reso še pogosteje kot njegov manjši sorodnik sestavlja pomladne šopke. Tudi pri njem so zanimiva imena v drugih jezikih: Spring Snowflake (angleščina), Märzenbecher, Frühlingsknotenblume (nemščina), drijemovac (hrvaščina) ali prolečna pahuljica (srbščina). Pri obeh vrstah so se pri nas krajevno ohranila številna ljudska imena – norice, cingeljček, dremalica, dremavka, soldatek, ženinček ... Ima pa kronica tudi »večjega brata«, poletnega velikega zvončka (*Leucojum aestivalis*), ki v mesecu maju uspeva na mokrotnih nižinskih predelih. Kljub svoji lepoti, številnim cvetovom in velikosti je v majski obilici travniških cvetov neopazen.

V letu 2004 se je število zavarovanih vrst pri nas močno povečalo in med temi vrstami so tudi vse

Navadni mali zvonček (*Galanthus nivalis*)

vrste zvončkov. Navadni mali zvonček (oznaka O°) je »po novem« vrsta, pri kateri ni prepovedi za odzemanje nadzemnih delov rastlin, razen semen, oziroma plodov. Za kronico (O) velja enako, a le v osebne namene. Nabiranje semen in tudi izkopavanje nam v obeh primerih prepoveduje veljavna zakonodaja. Za njunega poletnega sorodnika velja popolna zaščita. Zato velja ob prvih pomladnih potepanjih zvončke predvsem občudovati v naravi, s seboj domov pa odnesti vtise v srcu in zapise v fotoaparatu. ◻

Program za Slovenijo, ustvarjen in razširjen s pomočjo radiodur

Radikalno zmeren, da ne bi bili moteni.

RADIODUR

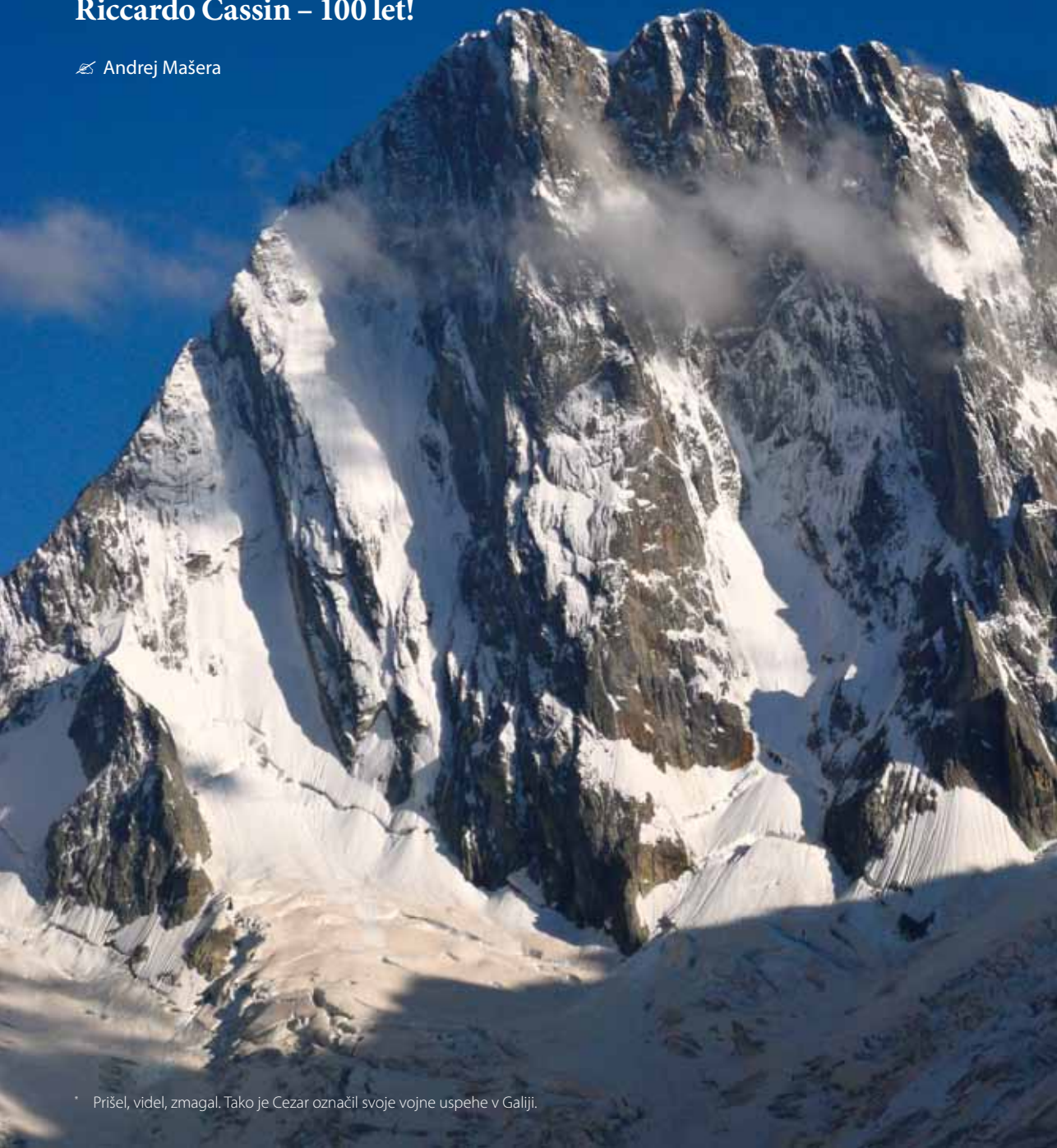
Neobvezno prisluhnite neobveznemu programu na eni od treh frekvenc, ali preko spleta:

Ljubljana: 103,3 MHz
 Notranjska: 104,1 MHz
 Gorenjska: 107,4 MHz
 www.radiodur.si

Veni, vidi, vici*

Riccardo Cassin – 100 let!

✍️ Andrej Mašera

* Prišel, videl, zmagal. Tako je Cezar označil svoje vojne uspehe v Galiji.

Grandes Jorasses FOTO: MARKO PREZELJ

Pa si jih le dočakal, stara sablja Riccardo! 2. januarja letos je znameniti italijanski alpinist Riccardo Cassin dopolnil 100 let! O tem visokem jubileju so poročala vsa svetovna planinska glasila in mu namenila dolžno pozornost. Riccardo Cassin spada med tiste velike svetovne alpiniste, ki so že za časa svojega življenja postali žive legende in vzor številnim generacijam mladih alpinistov po vsem svetu.

Rodil se je v vasi Savorgnano di San Vito al Tagliamento v Furlaniji v revni družini, kjer se je že kot otrok navadil na skromnost; privzgojeni odločnost, krepka volja in življenjski optimizem so ga odlikovali vse dolgo življenje. Čeprav je bil zelo bister fantič, ni kazal kakega posebnega navdušenja za šolo, ampak se je raje potikal po naravi in vpijal njene lepote v svojo mlado dušo. Ko je bil star 12 let, je seveda tudi on moral kaj prispevati v skromno družinsko blagajno, zato se je zaposlil kot pomožni delavec v bližnji kovačnici. Pri napornem delu si je močno okreplil mišice, kar mu je kasneje prišlo še kako prav. Ko je s sedemnajstimi leti zvedel, da v Leccu potrebujejo mehanike, se je hitro odločil ter za vedno zapustil Furlanijo in se nastanil v tem slikovitem mestecu ob jezeru Como. Postal je mehanični vajenec, obenem pa je začutil, da mu primanjkuje izobrazbe, zato je pridno hodil še v večerno šolo. V pičlem prostem času se je sprva ukvarjal z različnimi športi, med drugim tudi z boksom. In v Leccu se je neke lepe nedelje odločila njegova nadaljnja življenjska usoda. Prijatelji so ga povabili na izlet v Grigne, majhno gorsko skupino severno od mesta. Cassin se je še v poznih letih spominjal, da ga je tisto nedeljo preplavilo neko neznano, a skrajno prijetno čustvo, ki ga z besedami ni moč opisati – v trenutku so mu gore zavdale in mu potem kazale smer življenjske poti. Postal je alpinist.

Grigne

Vsako nedeljo (vse sobote so delali) se je Cassin s prijatelji napotil v okrilje slikovitih vrhov v Grignah in jih s skromnimi tehničnimi pripomočki preplezal po dolgem in počez. Leta 1929 je organiziral plezalsko skupino v okviru tedanjega združenja Nuova Italia (fašizem je bil takrat na oblasti že sedem let!), v kateri so se zbrali plezalci, ki so kasneje z njim sodelovali pri številnih velikih podvigih. Med njimi so bili poleg Cassina najpomembnejši Mario dell'Oro »Boga«, Gigi Vitali in Vittorio Ratti, ki sta se odlikovala po izjemni fizični moči, ter Vittorio Panzeri, Ugo Tizzoni in Gino Esposito. Kdor vsaj malo pozna zgodovino alpinizma, mora vedeti, kako močni »kalibri«

plezalcev so bili ti fantje. Riccardo se je seveda že kmalu uveljavil kot neformalni vodja skupine, postal je nesporni »capo cordata« in kadarkoli je v bodoče s kom izmed njih plezal, je bilo popolnoma samoumevno, kdo bo ves čas vzpona prvi v navezi. V Grignah so odlično opravili vajeniško dobo alpinizma in preplezali številne, sicer kratke, a tudi zelo težavne smeri. Leta 1933 se je v Leccu pojavil v tistem času že znameniti alpinist Emilio Comici, ki je Cassinovo skupino poučil o skrivnostih tehničnega plezanja, kar jim je odprlo vrata v območje VI. stopnje, hkrati pa jim je odpiral nova obzorja in načela takratne filozofije plezanja, ki so jo poimenovali »Alpinismo eroico« in katere glavni protagonist je bil prav slavni Tržačan. Kako sta se razumela Cassin in Comici, ni znano, ožja prijatelja in soplezalca pa nista postala nikoli.

Dolomiti

Dolomiti so postali naravna naslednja stopnica v plezalski karieri Riccarda Cassina. Leta 1933 mu je v kratkem enotedenskem dopustu uspelo preplezati Dülferjevo smer v Zahodni Cini, Comicijevo v Torre del Diavolo v skupini Cadinov in Dimaijevo poč v skupini Cinque Torri. Že naslednje leto pa se je izkazal s svojo prvo veliko plezalsko mojstrovino v jugovzhodni steni Piccolissime v Cinah; spremljala sta ga Gigi Vitali in Luigi Pozzi. Smer je sicer kratka, toda izjemno težavna, posebno ker je v njej skala zelo krušljiva. Tista znamenita VI+ je bila končno dosežena! Pri vzponu je Cassin izkazal vse odlike, ki so krasile njegov stil plezanja: počasi, preudarno, brez zaletavanja, a jekleno odločno in vztrajno, z jasnim ciljem pred sabo. Dva dni kasneje je ponovil znameniti Comicijev Spigolo Giallo (Rumeni raz) v Mali Cini, za konec kratkega dopusta pa še smer Comici-Dimai v severni steni Velike Cine. In obe slavni smeri sta bili tehnično lažji od njegove prvenstvene v Piccolissimi.

Napočilo je veliko leto 1935. Za boljše razumevanje tedanjih tokov v alpinizmu moramo pojasniti, da sta se med italijanskimi alpinisti, ki so bili sprva slabši od nemških predstavnikov t. i. münchenške šole, oblikovali dve struji. Ena, v kateri so bili Battista Vinatzer, Attilio Tissi, Alvisè Andrich, Bruno Detassis in Ettore Castiglioni, se je bolj približala prostemu plezanju, Emilio Comici, Raffaele Carlesso in Gino Soldà pa so se usmerili predvsem v tehnično plezanje. Cassin se je po načinu plezanja približal drugi skupini, saj je dobro ocenil svoje sposobnosti, poleg tega pa je veliko dal na čim varnejše plezanje.

Riccardo Cassin FOTO: MARKO PREZELJ

Najprej ga je pritegnila mogočna severozahodna stena Civette. Z Rattijem sta sprva nameravala ponoviti takrat že klasično prvo smer Solleder-Lettenbauer v tej ogromni steni, ko pa sta videla, da sta se te smeri pravkar lotila Giusto Gervasutti in Lucien Devies, sta raje ponovila smer Comici-Benedetti, ki je veljala za najdaljšo »šestico« na svetu in je po težavnosti gotovo presegala Sollederjevo. Na vrhu Civette sta se navezi srečali in malo pod njim bivakirali (takrat še ni bilo prijazne kočice Torrani); ko so tolkli dolge nočne ure, je Gervasutti Cassina opozoril na navpični jugovzhodni raz v Torre Trieste, ki ga je sam že poskušal preplezati, a brez uspeha. Cassin ni zgubljal časa: 15. avgusta 1935 sta se z Rattijem lotila tega težavnega vzpona. Vstopila sta po smeri Carlesso-Sandri iz leta 1934, nato pa zavila desno do raza in po njem v ravni liniji in s skrajnimi težavami do vrha tega Stolpa vseh stolpov. Rodila se je prestižna smer najvišjega razreda, ki je še danes zelo čislana med vrhunskimi plezalci.

Naslednji problem, ki je že nekaj časa vzbujal pozornost in številne neuspešne poskuse, je bila severna stena Zahodne Cine. 500 metrov visoka stena

Tri Cine FOTO: PETER STRGAR

je v spodnjem delu spodjedena; ogromne strehe so bile v tistih časih popolnoma nedostopne. Le ozek pas navpične stene na skrajni desni strani je ponujal nekaj možnosti, da se naskakovalci streham izognejo in potem po skrajno izpostavljeni prečnici nad njimi dosežejo markantno zajedo v sredini stene. Cassin ni odlašal niti trenutek in se je z Rattijem takoj odpravil v Misurino, kjer sta zvedela, da dva Nemca, Hans Hintermeier in Sepp Meindl, že oblegata steno. Kljub zelo slabemu vremenu (Cine so bile zavite v goste oblake in je deževalo) sta Cassin in Ratti vstopila v steno in prišla do mesta, do katerega je uspelo splezati večini njunih predhodnikov, dan prej tudi Hintermeierju in Meindlu. Ko se je megla malo razkadila, sta videla na vznožnem travniku šotor obeh Nemcev, ki pa italijanskih konkurentov sploh nista opazila. Ker je deževalo vse močneje, sta Cassin in Ratti sestopila in se skrivoma vrnila v kočo na južni strani gore. Naslednji dan sta se kljub meglenemu vremenu zgodaj zjutraj tiho kot miški splazila do stene in vstopila. Še pogovarjala sta se šepetaje, Cassin pa je bil že po naravi bolj redkobeseden. Ko sta bila že precej visoko, sta ju Nemca

uzrla ter se nemudoma pognala v steno in skušala prehiteti Cassina po novi varianti, ki je potekala še bolj desno. Zaman – težave so bile prehude, Cassin pa previsoko. Sestopila sta do svojega šotora in morda upala, da mu ne bo uspelo. Toda Riccardo je bil kot plezalski »bulterier«: če se je česa lotil, ni popustil in odnehal kar tako. Po bivaku na začetku velike prečnice se je ves dan mučil z njo v skrajni izpostavljenosti in ob skrajnih tehničnih težavah. Možnosti za sestop ni bilo več, treba je bilo samo še naprej in gor. Na koncu prečnice sta Cassin in Ratti drugič bivakirala in naslednji dan ob treh popoldne prišla na vrh. O tem trenutku je Cassin kasneje zapisal tele vznesene besede: »V srcu sem občutil neizmerno veselje. V meni je divjal vihar močnih in globokih čustev: ponos in zadoščenje, da sem premagal tisto, kar ni uspelo še nobenemu.« Na vrhu sta ju pričakala Hintermeier in Meindl s hrano in pijačo ter jima prisrčno čestitala k uspehu. Prijateljsko so se objeli in legendarnega antagonizma med italijanskimi in nemškimi alpinisti je bilo konec enkrat za vselej. Dan ali dva za tem sta Nemca kot prva ponovila Cassinovo smer.

Ples oblakov nad Denalijem
FOTO: MARKO PREZELJ

Tragedija na Pizzo Badilu in triumf v Grandes Jorasses

Riccardo Cassin je bil vsestranski alpinist, nikoli se ni specializiral bodisi za apnenec bodisi za granit, dober je bil v skali in ledu. Leta 1936 je skupaj z Rattijem in Espositom naskočil granitno steno Pizzo Badila v skupini Bregaglia. V stena sta istega dne vstopila še Mario Molteni in Giuseppe Valsecchi iz Coma. Do prvega bivaka sta obe navezi plezali ločeno, nato pa so se združili v eno. Med drugim bivakiranjem pa se je razbesnela strašna nevihta; plezanje naslednjega dne je postalo skrajno težavno in nevarno. Valsecchi in Molteni sta vidno pešala, moči so jima hitro pohajale. Le z izrednimi napori Cassina, z njegovo neuničljivo voljo in ob nenehnem spodbujanju so dosegli vrh, kjer so se naravni elementi razvneli do skrajnosti. Ob sestopu sta Valsecchi in Molteni drug za drugim umrli; sijajni alpinistični uspeh je zaznamovala kruta smrt. Cassin je kasneje še dvakrat ponovil svojo smer v Badilu, drugič ob 50. obletnici prvega vzpona, ko je bil star že 78 let!

Leta 1938 je Cassin nameraval naskočiti tudi proslulo severno steno Eigerja. Ko pa je zvedel za uspeh Heckmairja in tovarišev, se je obrnil v kraljestvo Mont Blanca, kjer je čakal na osvajalca veličastni steber pod najvišjim vrhom Grandes Jorasses – fantastični Walkerjev steber. Severno steno Grandes Jorasses sta sicer preplezala leta 1935 Peters in Meier, toda po Crozovem stebri; nedvomno izjemen uspeh, težavna smer, toda Walkerjev steber je bil vse kaj drugega. Cassin sploh še nikoli ni bil v Centralnih Alpah, tudi izkušenj s plezanjem v mešanem skalno-ledeniškem svetu ni imel veliko. Smer je študiral s pomočjo neke stare razglednice. Potem pa je padla odločitev in v treh dneh je v spremstvu Esposita in Tizzonija preplezal strašljivi steber. Takrat so v zvezi z njim začeli uporabljati stari Cezarjev rek »Prišel, videl, zmagal«. Rodila se je ena najznamenitejših smeri na svetu, ki je še danes, kljub temu da so kasneje v Grandes Jorasses preplezali tudi številne težje smeri, ostala pojem *grande course par excellence* in preizkusni kamen za najboljše alpiniste. Tudi Heck-

mair, ki je šele po vojni preplezal Walkerjev steber, je pošteno priznal, »da ta po težavnosti daleč prekaša Eiger«. Veliko poglavje v zgodovini svetovnega alpinizma je bilo končano.

Riccardo Cassin – človek in alpinist

Med drugo svetovno vojno se je Cassin priključil italijanskim partizanom in se aktivno boril proti fašizmu. S tem se je pridružil veliki večini italijanskih alpinistov, ki so fašizem sovražili, ne da bi se zaradi tega priključili drugemu velikemu zlu 20. stoletja, stalinističnemu komunizmu. Nekateri so v antifašističnem boju darovali tudi svoja življenja, npr. Cassinov najboljši prijatelj Ratti ali žlahtni intelektualec Ettore Castiglioni. To po mojem mnenju samo dokazuje, da gore plemenitijo človeka in ga prav cepijo proti destruktivnim in retrogradnim političnim ideologijam.

Od povojnih uspehov Riccarda Cassina omenimo, da je leta 1958 vodil uspešno odpravo na Gašerbrum IV v Karakorumu (na vrh sta prišla Walter Bonatti in Carlo Mauri), leta 1961 pa izjemno uspešno odpravo na Denali (Aljaska), kjer so vsi udeleženci odprave vključno z njim splezali na vrh po težavnem osrednjem stebru v južni steni. Leta 1969 je vodil uspešno odpravo, ki se je po zahodni steni povzpela na Jirishanco (Cordillera Huayhuash v Peruju), leta 1975 pa ni bilo uspeha v južni steni Lotseja.

Riccardo Cassin je edini še živeči predstavnik slavne generacije plezalcev iz obdobja t. i. »herojskega alpinizma« (Bruno Detassis je umrl lani v visoki starosti), ki so močno dvignili raven svetovnega alpinizma in dali odličien zgled naslednjim generacijam. Osebnostno je Cassin bolj resnoben mož, ki ne govori veliko, ampak raje deluje, mirno, preudarno in odločno. Kljub skromni formalni izobrazbi nikoli ni imel nobenih kompleksov v druženju z bolj intelektualno naravnanimi tovariši in tudi oni

so ga jemali kot sebi enakega, saj so dobro poznali svoje sposobnosti in se med seboj spoštovali. V steni ni pomagal noben »dottore« ali kak drug naziv, tam je štel edino, koliko zmoreš in kakšen tovariš si. V tem Cassin močno spominja na našega Jožo Čopa. Riccardo Cassin ima neminljive zasluge, da je alpinizem postal najbolj demokratičen šport, v katerem je človek s svojimi sposobnostmi in plemenitim značajem edino veljavno merilo.

V zahvalo mu lahko iz vsega srca zakličemo: živi nam še, dragi Riccardo! ◦

SOFT SHELL

SOFT SHELL 69,90 €
HLAČE HIGH 79,90 €

SOFT SHELL 69,90 €
HLAČE MINERVA 79,90 €

Moški in ženski model Warmpeace hlače je narejen iz Shelltec materiala. Hlače odlikuje visoka vodoodbojnost in občutek udobja. Primerno so za turno smučanje in ostale snežne pustolovščine.

KIBUBA

PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

Sportno društvo MigiDur

Radikalno zmeren, da ne bi bili moteni. RADIODUR

Pridružite se nam na strokovno vodenih tekaških treningih, ki potekajo vsak torek in vsak četrtek z začetkom ob 18. uri pri novih prostorih Radiodur v Tivoliju (za bazenom).
Več o tem na www.radiodur.si ali na migidur@radiodur.si

V odličnem granitu Pakistana

Charakusa 2008

✍ Nejc Česen

Po priporočilu, hvaljenju in ogledu fotografij doline Charakusa v Pakistanu, ki sva jih z bratom Alešem dobila od Marka Prezlja, sva se nemudoma odločila, da nama odprava v tiste konce ne uide. Prvič sva dolino obiskala že leta 2006, v okviru ogledne ture, saj nam je na uspešni odpravi v stolpe Trango na koncu ostalo še nekaj časa, ki smo ga izkoristili za skok v Charakuso. Drugič sva jo z resnejšimi cilji obiskala lansko leto, skupaj s štirimi odličnimi plezalci in prijatelji: Rokom Blagusom, Luko Lindičem, Rokom Šisernikom in Miho Hrasteljem. Zaradi odlične plezarije, ki se ponuja tam, si nismo zadali enega samega cilja. Glavni je bil sicer vzpon na K7, med odpravo pa smo si ogledovali tudi druge gore v okolici baznega tabora. Dolina se razteza v smeri vzhod-zahod, zato jo z južne strani obdajajo odlični vrhovi, ki ponujajo kombinirane smeri, s severne pa vrhovi, ki nudijo suho skalno plezanje po odličnem granitu vse tja do vsaj 5500 m.

Nasser Brakk in Sulu Peak

Kot vsaka odprava smo se tudi mi takoj po prihodu v bazni tabor začeli aklimatizirati. Zakaj to sploh omenjam? Zato, ker smo si za naš prvi plezalni aklimatizacijski cilj izbrali prelepo piramido z imenom Nasser Brakk, visoko okoli 5200 m. Iz baznega tabora je ta gora res videti nenaravna, kot da bi jo zgradila človeška roka. In vsi smo bili enotnih misli, da ta vrh moramo osvojiti. Tako smo po nekaj dneh ob dobri napovedi sklenili, da se popoldne povzpne pod vzhodno steno, kjer smo prespali in zgodaj naslednje jutro pričeli s plezanjem. Podali smo se v najkrajšo smer, smer prvopristopnikov. Sestavili smo dve navezi s po tremi plezalci in kmalu smo stali na vrhu ter občudovali čudovit razgled na bazni tabor in na okoliške šest- in sedemtisočake.

V smeri Anderson-House-Prezelj FOTO: LUKA LINDIČ

Naš glavni cilj, K7, je visok skoraj 7000 m, zato smo pred vzponom nanj načrtovali vsaj še en vzpon na okoli 6000 m. Prav to nam je ponujal 6050 m visok Sulu Peak z zelo lahko pristopnim JZ ozebnikom. Vendar pa se ga nismo mogli lotiti takoj, saj se je po vzponu v piramidi Nasser Brakk pričelo krajše obdobje slabega vremena. Vreme se je menjavalo v izmenah, na vsakih osem ur: dež, megla, sonce. In to kar deset dni. Bilo je super za plezanje na bližnjih balvanih, za vse ostalo pa bolj slabo. Vmes me je nekaj začelo zbadati v grlu, mogoče lažji prehlad ali kaj podobnega, in kot nalašč se je ravno takrat vreme za silo izboljšalo, da je omogočalo varen vzpon na Sulu. Zaradi boleznih sem ostal v bazi, ostali pa niso izgubljali zelo dragocenega časa. Tako sta se Rok Šisernik in Miha povzpela do 5200 m in tam prespala, Aleš, Luka in Rok Blagus pa so splezali na Sulu Peak in si privoščili malo manj udoben bivak tik pod vrhom gore.

Sledila je regeneracija ostalih članov odprave ter raztegotvanje udov na balvanih v okolici. Nekaj dni zatem je po telefonu prišla vzpodbudna vremenska napoved, in to kar za več dni. Tako smo po hitrem postopku začeli z načrtovanjem in s pripravo opreme. Glede na okoliščine smo se rahlo pomešali po navezah. Zaradi slabše aklimatizacije sem se pridružil Roku Šiserniku in Mihi, Aleš pa Roku Blagusu in Luki; ker so bili le oni dovolj aklimatizirani za K7, so se odločili za poskus v smeri Anderson-House-Prezelj v Zahodnem K7. Mi trije pa smo se odločili, da poskusimo preplezati kakšno prvenstveno smer v južnem ostenju K7. Vsi smo si vzeli še en dan, da smo odšli na ledenik, si z daljnogledom podrobno ogledali steno ter skovali pravo taktiko za uspešen podvig.

K7

Iz baze smo odšli zgodaj zjutraj 20. avgusta. Mi smo se podali v srednji steber v južnem ostenju K7, ostali trije pa še nekaj 100 m naprej v smer Anderson-House-Prezelj. Naša prvenstvena linija nam je na začetku ponudila precej zmerne težave, za razliko od težav pa nam je zasolila metre. Tako smo se šele opoldne po 450 metrih znašli pod domnevno najlepšim delom smeri. Tam pa nas je čakalo neprijetno presenečenje. Vse počti so bile kljub precej visoki nadmorski višini (okoli 4800 m) zaraščene. V upanju na čistejšo počti višje gori smo se dobesedno zagrizli v tisti plevel. Iz klina v klin smo napredovali čisto po polžje, saj smo za ta navpični 180 m visok odsek potrebovali kar 14 ur. Zelo utrujeni smo si sredi noči uredili bivak na ozki polički. Naslednji dan smo bili poplačani

za ves trud. Težave so se začele zmerno, tako da smo se dodobra ogreli, po nekaj raztežajih pa nas je zopet pričakala malo težja prečka v desno. Zaradi gladkih plošč in majhnih oprimkov smo se je lotili s kladivom in z metulji. Raztežaj višje smo zaplezali v najlepši del smeri – prelepo 45 m visoko zajedo, ki je ponujala težave do VII+. Nad njo smo spet lahko opazovali živo oranžen sončni zahod. Ampak ni bilo tako romantično, saj nas je sonce prehitelo že drugi dan zapored. Po dveh »oranžnih« in enem »črnem« raztežaju smo našli malo poličko, na kateri smo si za silo uredili bivak. Naslednji dan je šlo vse prosto, večja težava je bila iskanje optimalnih prehodov na rob stene. Tokrat nas sonce ni prehitelo, saj smo iz vertikale izplezali že zgodaj popoldne. Naš prvotni cilj je bil sicer pristop na predvrh K7, vendar bi morali podaljšati plezanje še vsaj za dva dni, hrane pa nismo imeli več veliko. Kljub temu smo pripeljali smer do roba stene in se naslednji dan po njej spustili do vzhodja ter se vrnili v bazni tabor.

V tem času je druga trojica napenjala svoje mišice v nekaj sto metrov oddaljenih granitnih počeh in višje gori v ledu. Prvi dan so premagali 700 višinskih metrov granita, vse do udobne snežne police. Drugi dan so preplezali preko 1000 m snega in ledu, vendar pa so bili kar malo prehitri, saj so zgrešili mesto bivaka, kjer so si oddahnili prvi plezalci. S plezanjem so tako nadaljevali pozno v noč, v veri, da so pod omenjenim bivakom. Vendar ta del stene ni ponujal primernih mest za bivak. Ravno dober počitek je bil v tisti noči odločen za uspeh oziroma neuspeh. Na srečo so pozno v noč našli primerno mesto za šotor, kjer so si lahko napolnili baterije za zadnji dan vzpona. Tako so tretji dan brez večjih težav zaključili prav na vrhu Zahodnega K7 in tako prvi ponovili do sedaj edino smer na zahodni vrh K7.

Tisti večer so nam v baznem taboru pripravili pravo malo praznovanje. Kuhar nam je pripravil torto, iz soda pa smo izbrskali najboljše kose mesa iz Slovenije, tudi pršut, a kljub vsemu smo dokaj hitro odšli na zasluženi počitek.

Želje po plezanju so bile še velike, vendar smo naslednji večer po telefonu prejeli tragično vest o sosednji slovenski odpravi na Mustagh Tower. Pavle Kozjek naj bi omahnil v globino, Dejan Miškovič pa brez primerne opreme za sestop ostal sam na gori. Takrat se je naša odprava končala. Miha, Rok Blagus in Aleš so s helikopterji pakistanske vojske odleteli v bazni tabor naših kolegov, da bi Dejanu pomagali po najboljših močeh. Ostali pa smo nemočno čakali, da bi po telefonu prišla kakšna dobra novica. ◻

Preplezane smeri:

Nasser Brakk (5200 m): Britanska smer (6a+, 200 m), vsi člani odprave

Sulu Peak (6050 m): JZ ozebnik (60°, 1000 m), Blagus, Česen A., Lindič

Stolpi v K7 (~5500 m): Luna (VII+/V, A2, ~1100 m, dolžina 1400 m), Česen N., Hrasatelj, Šisernik, prvenstvena smer

K7 West (6858 m): Anderson-House-Prezelj (ED, 6c, M6, 90°, ~2200 m), Blagus, Česen A., Lindič

Razgled iz Nasser Brakka FOTO: NEJC ČESEN

Prvenstvena smer Luna v stolpih K7 FOTO: ROK ŠISERNIK

Info

Dolina je zelo lepa in primerna tudi samo za obisk, zato jo priporočam vsakemu trekerju, ki se bo znašel v okolici. Izhodišče je mesto Skardu, od koder se s terenskimi vozili odpeljete do zadnje vasi Hushe. Od tod naprej pa lahek trekking v osrčje doline, dolg dobrih 20 km, zmorete v dveh ali treh dneh. Odlična možnost je tudi povezava trekinga na ledeniku Baltoro prek prelaza Gondogoro La v vas Hushe. Reportažo s fotografijami in dodatne informacije dobite na spletni strani www.cesen.com.

Lanski julij smo preživeli na alpinistični odpravi v enem najbolj odmaknjenih in neraziskanih predelov našega planeta, v gorovju Kokšal Too ali po naše Nebeškem gorovju, ki leži na meji med Kirgizijo in Kitajsko ter na jugozahodu zaključuje večjo skupino Tien Šan. Odpravo smo organizirali v okviru Športnega društva Freeapproved in štela je osem članov, ki smo se polni ambicij, načrtov in skupnih ciljev podali v neraziskano ter nepoznano območje z željo, da bi preplezali in presmučali čim več sten in vrhov ter predvsem doživeli nepozabno dogodivščino v treh tednih popolne samote daleč stran od civilizacije.

Vsi smo si želeli v kotiček sveta, kjer po možnosti še ni bilo ljudi. Nobenemu od nas ne dišijo odprave, na katerih se v baznem taboru stiskaš še z desetimi drugimi odpravami ter pri vzponu ali sestopu z gore srečuješ plezalce na vsakem koraku. Tako nam je

na srečo uspelo najti agencijo v Kirgiziji, ki nam je ponudila območje Kokšal Too. To gorsko skupino so v preteklosti po večini obiskovali le na obeh koncih, osrednji del gorovja pa je ostal praktično neraziskan. Seveda smo priložnost takoj zagrabili.

Iz civilizacije v odmaknjenost

Po dveh zanimivih dneh ogledovanja in okušanja lokalnih specialitet Biškeka smo končno odrinili. Cilj prvega dne je bilo 350 kilometrov oddaljeno vojaško mesto Naryn, skoraj devet ur vožnje z našim brutalno močnim in velikanskim bivšim vojaškim šestkolesnim vozilom Ural, ki ga imenujejo kar Dušegubka. Po prečkanju zadnje kontrolne točke smo nadaljevali po zapuščeni cesti, kjer je nekoč potekala meja med Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Ker je to območje še danes pod resnim vojaškim nadzorom, ga je možno doseči le s posebno pre-

Arne Jeglič na grebenu v smeri
na Pik Biely (Grand Poobah),
5697 m FOTO: JAKA ORTAR

V iskanju devic Nebeškega gorovja

Nepozabna avantura v gorovju Kokšal Too

✍ Bor Šumrada

pustnico. Po dolgi, naporni in nadvse pestri vožnji smo končno dosegli prvi tabor. Zelo mrzel večer na približno 3700 metrih so nam grelji neštete zvezde in obrisi gora v oddaljenosti. Po dveh dneh raziskovanja okolice smo dosegli točko, kjer nas je na žalost naša Dušegubka odložila, tako da smo si oprtali vsak svojo gromozansko torbo, nahrbtnik in še torbo s smučmi. Skupna teža bremena, ki smo ga prenesli do baznega tabora dvesto višinskih metrov nižje, je bila tako okoli šestdeset kilogramov. Bazni tabor smo imeli na prečudovitih zelenih ravninah na okoli 3800 metrih ob veliki ledeniški reki.

Aklimatizacija in pot do tabora ABC

Po ureditvi baznega tabora za skoraj tritedensko bivanje smo se prvi dan lepega vremena odpravili raziskovat okolico. Predvsem smo želeli najti prehod čez ledeniško reko, ki nam je branila prestop

na drugo stran doline, od koder bi začeli dolgo pot proti taboru ABC (ang. *advanced base camp*). Odločili smo se, da bomo poskusili prečkati reko zraven baznega tabora, saj se nam je zdel tam prehod še najobetavnejši. Naslednji dan smo se v dveh skupinah odpravili na prvo aklimatizacijsko turo. Ena skupina je odšla raziskat del poti proti taboru ABC, druga pa je šla na bližnji vrh. Janez se je povzpел na 4627 metrov visoki, prej še neosvojeni vrh, ki smo ga poimenovali Freeapproved 2, trije pa smo odnehali na predvrhu (4380 m).

V naslednjih dveh dneh smo se v čakanju na lepo vreme pripravili za skoraj 25-kilometrsko pot proti taboru ABC. Vodila nas je skozi dolgo in nepoznano ledeniško dolino, nato po dolgi in težko prehodni moreni na ledenik Fersmana. Iz baznega tabora smo se odpravili zgodaj zjutraj z zelo težkimi nahrbtniki z opremo za predvidenih deset dni, ki naj bi jih preživeli izven baznega tabora. Rahlo je deževalo in snežilo. Po prečkanju reke – po ledeno mrzli vodi smo brodili skoraj do pasu – smo najprej po lepih travnatih ravninah prispeli do začetka doline in kmalu stopili na ledeniško moreno, kjer je bil vsak korak negotov, saj je bila hoja po premikajočih se kamnih izredno težavna, še posebno s težkimi nahrbtniki. Vsak se je v svojem tempu boril z naporno hojo, vendar smo ostali na vidni razdalji, saj se je v takšnem svetu zelo lahko izgubiti. Prvi smo postavljali kamnite možice in tako zaznamovali pot, kar nam je bilo v veliko pomoč pri povratku. Na pragu noči nam je uspelo priti do začetka ledenika. Postavili smo šotore in v slabem vremenu prespali na trdi kamniti podlagi razbite morene. Prebudili smo se v čudovito jasno jutro. Po ledeniku nas je čakalo še približno pet ur hoje do mesta, kjer smo na 4447 metrih postavili tabor ABC. Spremljala nas je prava

simfonija bobnečih plazov, ki so se vsipali čez bližnje stene. Ob pogledu na 1500 metrov visoko steno Pik Biely (Grand Poobah) nam je zastajal dih. Ta izredno težko dostopni, še neosvojeni vrh je obdan z granitnimi stenami in ledenimi strminami, najtežji del pa je tik pod robom stene, saj je obdan s stometrskimi seraki, ki se podnevi in ponoči nepretrgano lomijo.

V raju nepreplezanih sten in neosvojenih vrhov

Mesto, kjer smo postavili tabor ABC, je bilo čudovito. Do najbližje stene smo imeli petnajst minut hoje, zraven je podnevi tekel ledeniški potok, ki pa je zmrznil takoj, ko je sonce zašlo. Okoli šotorov smo skopali pravi vodovodni sistem, da nam jih voda ne bi zalila.

Naslednje jutro smo se odpravili do bližnje stene, kjer smo si že med vzponom do tabora ABC načrtali dve smeri. Janez in Jani ter Jaka in jaz smo se odpravili v eno, Arne, Anže in Tadej pa v drugo smer. Od daleč je bila stena videti dokaj položna, od blizu pa smo si ob pogledu proti vrhu skoraj zlomili vrat zaradi neizprosne strmine. Zelo so nas presenetile varljive razdalje in strmine: na prvi pogled je bilo vse videti blizu in ne tako strmo, kot je potem dejansko bilo. Tisti dan smo preplezali dve lepi strmi smeri in vsi osvojili prvi vrh, ki smo ga poimenovali Pik Anin. V naslednjih dneh smo splezali in presmučali še nekaj težkih smeri. Najodmevnejši je vzpon na neosvojeni vrh na meji s kitajsko Zastavo, kjer smo po direktnem ozebniku preplezali FAT Couloir Direct (VI/4, M, 650 m), pa poskus vzpona na Pik Biely (Grand Poobah) po južnem grebenu (V/III), ki smo ga zaradi serakov in plazov zaključili 300 metrov pod vrhom. Od smučarskih spustov je zagotovo najtežji spust s predvrha Pik Neizvestny po smeri Skriti led (VI, 400 m).

Ko ti noge obvisijo v zraku

Psihično najtežji del vseh tur je bil sestop. Krst smo doživeli pri sestopu z vrha Pik Anin. Sestopali smo na drugo stran, kjer nas je pričakal na videz povsem lep, položen ledenik brez vidnih razpok. Vendar se je zadeva kmalu zakomplicirala. Ker so Jaka, Jani in Janez smučali, so bili nekoliko hitreje na začetku ledenika. Ostali štirje smo počasi sestopali zadaj, ko smo nenadoma po radijski zvezi zaslišali Jakov glas, da je padel v ledeniško razpoko. Hitro smo splezali še zadnje metre do ledenika in zagledali Jako le pet metrov od nas, kako leži na skali nad ledeniško razpoko – ena smučka mu je padla v razpoko, sam pa se je zadržal na skali. Preprosto zmanjkalo mu je tal

pod nogami ... Vrgli smo mu dve vrvi, ga potegnili do sebe, nato pa še spustili v ledeniško razpoko, da je pobral smučko. Zdaj smo se razporedili po navezah in žrebali, kdo bo hodil prvi. V naši navezi brez smučk je »zmagal« Tadej in se pogumno podal na ledenik. Že po petih metrih hoje se mu je udrlo in je padel v razpoko, mene kot drugega v navezi je močno zategnilo, vendar smo padec zaustavili. Pri padcu si je zvil gleženj, tako da je bila pot do tabora ABC še zelo dolga in boleča. Vsakič, ko se je prvemu udrlo v razpoko, se je vrnil na konec naveze in drugemu prepustil čast vodenja po negotovem ledeniku. Trenutki, ko vidiš pred sabo prelep raven bel ledenik brez ledeniških razpok, potem pa spoznaš, da ti lahko na vsakem koraku zmanjka tal pod nogami in belino zamenjaš za črnino ledeniške razpoke, so psihično zelo težki. Vendar so nam po desetih dneh padci v ledeniško razpoko predstavljali že obvezni del ture in se nismo preveč obremenjevali s tem, da smo vsakih pet metrov zleteli v globino. Čeprav sem si vsakič, ko sem se po ledeniku fizično in psihično utrujen vračal s ture, rekel, da bom samo še ležal v šotoru, sem se naslednji dan že navsezgodaj zjutraj podal na novo dogodivščino, saj so bili po prespani noči vsi napori prejšnjega dne pozabljeni.

V spominu nam bo odprava ostala kot nepozabna avantura v nepoznanem svetu, s katere smo se vrnili kot prijatelji z željami, da kaj takega hitro ponovimo, saj nas je dogodivščina napolnila z nepopisno energijo in voljo. Na odpravi smo posneli tudi dokumentarni film, ki bo 3. marca 2009 premierno predstavljen v Cankarjevem domu. ●

Info

Kdo? Osem članov ŠD Freeapproved: Anže Čokl, Arne Jeglič, Tadej Oražem, Jaka Ortar, Janez Rutar, Jani Skrinjar, Boštjan Virč in Bor Šumrada.

Kam? Osrednji del gorovja Kokšal Too, Kirgizija.

Kdaj? Od 27. junija do 20. julija 2008.

Kako? Letalo iz Ljubljane prek Istanbula v Biškek. Iz Biškeka do izhodišča za bazni tabor z vojaškim šestkolesnim tovornjakom Ural.

Cena? Ugodna, vrednost pa neprecenljiva! 24-dnevni »all-inclusive« aranžma: transport, dovoljenja, hrana, usluge agencije, doplačila za prtljago in tudi nepozabna avantura, žulji, napori, veliko skrbi in dragocene izkušnje – vse za približno 28.000 evrov.

Neizprosna ledena vertikala v smeri FAT Couloir Direct FOTO: ANŽE ČOKL

Opravljene alpinistični vzponi in smučarski spusti

Alpinistični vzponi

Pik Anin (4805 m), severna stena: Krvavi avrikelj (V/5, 350 m), Jeglič-Čokl-Oražem; Vodena smer (IV/4, 300 m), Ortar-Šumrada, Skrinjar-Rutar
 Pik Zastava (5070 m), severna stena: FAT Couloir Direct (VI/4, M, 650 m), Jeglič-Čokl
 Vrh 5230 m, severozahodni greben (samo stena do grebena 5017 m): Zgrešena (60°/50°, 350 m), Ortar-Skrinjar-Rutar
 Pik Plaža (4905 m), zahodna stena in severni greben: Brez imena smeri (80°/40°-60°, 350 m), Šumrada-Rutar

Pik Biely (Grand Poobah, 5697 m), južni greben: poskus vzpona – J greben (V/3, skupaj 300 m vzpona), Jeglič-Ortar

Pik Neizvestny (5230 m), severovzhodni greben na predvrh (5130 m): SV greben (55°/45°, 400 m), Ortar-Skrinjar

Smučarski spusti

Pik Anin (4805 m): Špaltna direkt (IV, 250 m), Ortar-Skrinjar-Rutar
 Kota 5017: Najdena (V, 350 m), Ortar-Skrinjar
 Pik Neizvestny (5230 m) – predvrh (5130 m): Skriti led (VI, 400 m), Ortar-Skrinjar
 Pik Marjin (4578 m): prvenstveni ledeniški smučarski spust, Virc-Ortar-Rutar

Ledno kraljestvo Koroške

Maltatal

✍ Marta Krejan

V slapu Kathedrale FOTO: MARTA KREJAN

»**B**i ti hotel s sabo vzeti eno tečajnico, ko se boš lotil kakega ledu?« sem upajoče hodila okoli enega in drugega alpinista po tistem, ko sem si v Sinjem slapu na Jezerskem prvič »potolkla« členke na prstih rok. Matjaž me je potem en petek popoldan poklical po telefonu: »Samo potrjujem: ob šestih zjutraj pri Veziju!«

Nekaj več kot dve uri je trajala vožnja z Raven na Koroškem do Strannerbacha, zaledenelega slapa, ki ga je izbral Matjaž kot najprimernejšega izmed mnogih lednih lepotcev (okoli 25 jih je) v Maltatalu, v katerega lahko vstopiš tako rekoč iz avtomobila, če

le-ta in cesta dopuščata vožnjo do tja. Peljali smo se mimo Spittala, pri Gmundu z avtoceste krenili proti Malti in nadaljevali po cesti Malta hochalmstrasse, ki se po 18 kilometrih konča pri vodnem zajetju Kölnbreinsperre. Cesta je menda odprta od maja do oktobra, pozimi pa lahko od prvega predora dalje le pešačiš (nekje sem zasledila, da lahko nadaljuješ z vozilom, vendar cesta ni splužena). Vsekakor je Strannerbach odlična izbira za začetnike; dolg je dobrih 400 metrov, ne presega težavnosti z oceno 3 (WI 1–3, E1–2) in dejansko lahko kjer koli »izstopiš« in sestopiš ob njem ali pa se spustiš po vrvi – obdaja

ga namreč gozd in tudi kakšno primrznjeno deblo se da izkoristiti, poleg tega pa se najde celo kak svedrovec. Nekje na polovici se Strannerbach razcepi v dva kraka, desni je malo daljši, levi pa ima tri malce bolj navpične skoke, kot jih najdemo v desnem. Zagotovo je še mnogo »ledoljubnežev«, ki so svoj prvi ledni vijak zavrtili ravno v tem slapu ter prvič »potegnili« tudi kak raztežaj naprej. Tu pa tam se najde kanček bolj pokončen ledni skok in v takega se je takrat spraval Igor, ki je sicer že preplezal dva ali tri bolj navpične slapove, ni pa še plezal prvi v navezi. Še zdaj ga vidim, kako je visel tam in poskušal napraviti varovanje s starim »rusom«, ki pa nikakor ni hotel »zgrabiti« ...

Dve leti po prvem obisku doline Malte smo štirje Korošci zopet preživeli tam le en dan, kar je po svoje pravzaprav potratno. Ni tako zelo blizu to ledno igrišče in če se ne odpraviš dovolj zgodaj (sploh če si polževe sorte), preplezaš le en slap in tudi če se ti cedijo sline po še, je ta kljub vsemu edini, ki ti je pustil praskati po sebi. Ko se sonce že precej nagiba, pač nima smisla riniti v še kak led. Tisto plezanje v Strannerbachu je bilo res povsem tečajniško, zato se je tudi zavleklo, Wintasuna pa smo iskali malo dlje, kot smo sprva načrtovali, potem pa še z opremo barantali vmes ... 150-metrski Wintasun je ocenjen z dobro štirico (WI 4+, E3-4), toda ko sem pod drugim raztežajem ugotovljala, da mi bo tam zgoraj zmanjkalo vijakov, sem to sprejela kot modro spoznanje, da si zadeva zasluži eno oceno več. Naj mi poznavalci ne zamerijo, če kvasim traparije, a rekla bi, da so zaledeneli slapovi pri severnih sosedih ocenjeni niže, kot bi si zaslužili; vsaj v primerjavi z našimi ... Z Vladom sva potem »skup vrgla« vijake in s soplezalcem sta jih pustila v ledu še za naju z Marinko. Seveda sta naju potem čakala na »štantu«, kar je spet zavleklo plezarijo.

Jägerschaft

Lanskega januarja pa sem skoraj obžalovala odločitev, da s tropom klubskih kolegov ostanem v dolini dva dni. Takrat sta svoje prve ledne vijake v Strannerbachu zavrtila Andrej in Damjan. Prijetno premraženi smo se proti večeru z ostalo ekipo dobili v enem od gostišč, ki nudijo tudi prenočišča, kjer smo naleteli na veselo zeleno bratovščino. Očitno vidijo ti lovci v zdravih slovenskih kmečkih dekletih zardelih lic potencial, naši mulci so me namreč skoraj prodali enemu od zelenih, in to za dve rundi piva ... ali sta bili dve gajbi? Moja (brezvestna) soplezalca sta bila seveda pobudnika; Damjan je celo brezbrizno dodal, da bom itak sama nazaj prišla. Če ne bi bila

odvisna od prevoza in če ne bi premogla tako mirne nravi ... No, pravzaprav je bilo kar zabavno tisti večer.

Okoli 20 evrov, če me spomin ne vara, smo plačali za prenočišče, menda pa je poleg tega na izbiro tudi nekaj kmetij, ki se očitno ukvarjajo še z dodatnimi dejavnostmi; malce povprašaj, pa zagotovo ne ostaneš lačen in na mrazu.

Z nehvaležnima soplezalcema smo naslednji dan želeli plezati v Vorderer Maralmsfallu, 70-metrskem precej širokem slapu, do katerega je malce daljši dostop kot do prej omenjenega dolgina. Avto smo parkirali pred predorom (do koder se pozimi tudi sme) na koncu katerega se desno zgoraj razprostira čudovita bela zavesa. Od 3 do 5+ (E2-3) ima oceno, odvisno, kje plezaš. Če bi ji sama prisodila kako oceno več, ne vem, po njej so bile takrat namreč napoljane vrvi, spodaj pa lepo število učečih se plezalcev. Da smo se pravilno odločili za iskanje drugega slapu, so nam potrdili pomenljivi pogledi inštruktorjev, ki so svoje znanje prenašali na tečajnike.

Zopet smo stali ob avtomobilu, listali po vodničku in se razgledovali naokoli. Nam takrat nesojeni Maralmsfall gleda proti jugu, na njemu nasprotnem bregu pa nam je v oči padel Hochalmsfall. Slabe pol ure smo hodili do njega, nekaj več kot eno uro pa smo plezali po njem, četudi ne preseže dveh raztežajev. Ocenjen je s trojko (E2), čeprav se mi je na dveh mestih kljub vsemu (mislim, da upravičeno) zdel vendarle malce težji. Po dveh spustih po vrvi, ki smo jo namestili okoli dreves (ves čas smo plezali z dvojno vrvjo), smo robo pospravili v nahrbtnike in kot bi se dogovorili, na parkirišče prišli istočasno s kolegi. Ne vem, kaj vse so fantje plezali, spomnim se, da je bil omenjen Mittlerer Maralmsfall, ki krasi južni breg, in sicer nedaleč naprej od omenjene ledene zavesa. Superfeucht, v katerem sta uživala Domen in Peter, ima poleg ocene WI 3-5 še M6, s tem da se slednji izogneš, če plezaš po levi strani. Tvorita ga dva povezana kraka, ki gledata na sever in se dvigata 120 metrov visoko. Kot pri vseh slapovih v dolini, se tudi v tem spustiš po vrvi s pomočjo dreves, Abalakovega sistema ali morebitnih svedrovcev. Levo od Superfeuchta, malce više v bregu, je Gamseck, ki si z Wintasunom skoraj deli vstop. Zelo blizu skupaj sta in dokaj podobna sta si, le da je prvi par metrov krajši. Med tema dvema in Strannerbachom pa sta mraz in voda ustvarila po mnenju mnogih najlepši slap v Maltatalu, Kathedrale. Do njega prideš v tridesetih minutah, če avto parkiraš pri mostu, pod katerim se izteka Strannerbach. Prvih 130 metrov se ogrevaš v »trojki«, nato pa se sprehodiš do za ves raztežaj dolge navpične gmote. S5+ je ocenjen ta del Kathedrale, za

mačke, ki imajo bolj nabrušene krempeljce, pa se na levi strani najde – tudi za cel raztežaj dolga – tanjša sveča, ocenjena s 6+/7-. Po vrvi se spustiš, piše v vodničku, najprej po Abalakovem sistemu, potem pa po drevsiah ob desni strani slapa.

Precej popularni so še Aluhohl, Columbus, trije Falleralmi, Supermax ..., sicer pa je ob pravih razmerah izbira zares velika. Večine slapov pred 1. januarjem ni dovoljeno plezati, to pa zaradi lova in ker so na zasebnih zemljiščih. Tako ali tako moramo spoštovati naravo, tukaj pa to, naj se ne gibamo prosto kjer koli in ne plašimo divjadi, še posebej poudarjajo lovci. Sestopamo ob slapu ali se spuščamo po njem in ne kolovratimo po gozdovih.

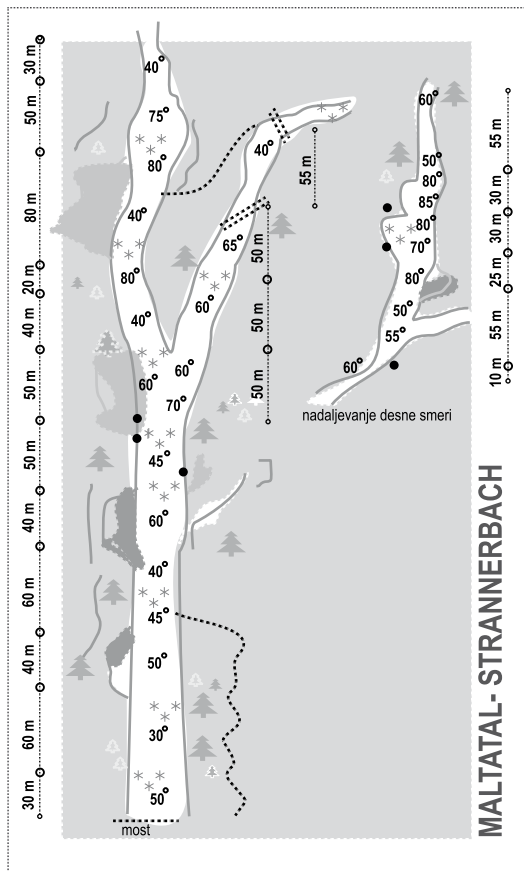
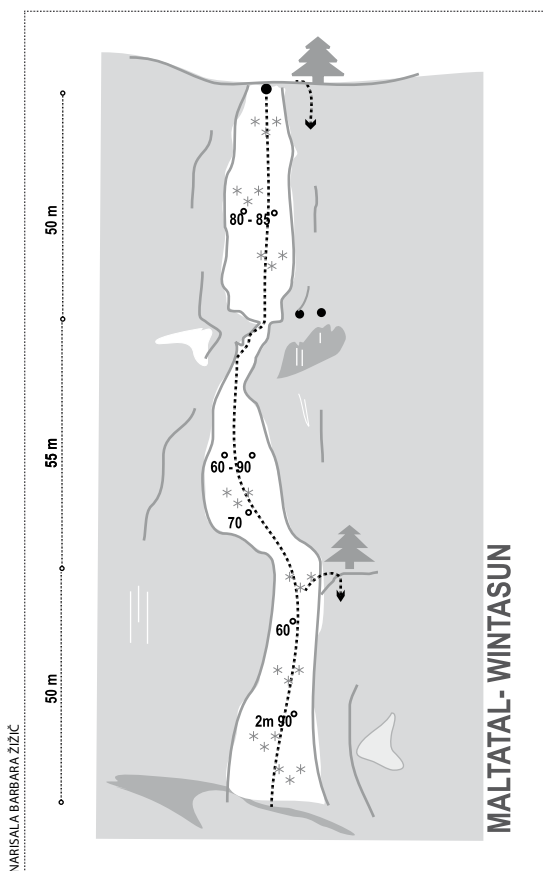
Dokaj »univerzalno« in vse leto zanimivo je tole območje Koroške; tja se poleg lednih plezalcev zgrinjajo še turni smučarji, bolderaši, najdejo se primerna mesta za plezanje z orodji (drytooling), za pohodništvo je dolina, obdana z dva- in tritisočaki, tako ali tako več kot primerna ... Med brskanjem po spletnih straneh sem našla omenjeno celo pot, imenovano Vodna pot. ●

Vodniška literatura:

Franz Karger, Ingo Neuman: Eisklettern in Oberkärnten. Die besten Eisfälle vom Mölltal bis zum Maltatal, 2004.

Spletne strani: <http://www.maltatal-alpin.at/index1.htm>;

<http://www.summitpost.org/mountain/rock/151609/maltatal.html>.

V Raduhi

Marko Lukič in Andrej Grmovšek sta opravila za poznojesenski čas nenavaden vzpon. Tretjega decembra sta preplezala **Zagorčovo smer** (V+, 135 m) v Mali Raduhi. Razmere so bile zelo zimske, skala močno posnežena. Smer sta v celoti preplezala z lednimi orodji in jo ocenila z M6, za plezanje pa sta porabila 7 ur. Za kompenzacijo zelo resnih zimskih razmer so poskrbeli koroški alpinisti, ki so pred leti smer opremili s svedrovci. Razmere niso dovoljevale normalnega plezanja z rokami. Po mnenju tokratnih ponavljalcev ne bi v tovrstnih razmerah prav nič opravili niti s *skret metlami*, s katerimi so si nekaj ob zimskem plezanju čistili oprimke.

Športno plezanje

Razmere v drugi polovici decembra so bile obupne tudi za športno plezanje. Razen v Mišji peči so ni dalo kaj prida plezati. Tudi Mišja peč je kar dobro spustila vodo, a približno polovico smeri je bilo še vedno uporabnih. Devetega decembra je Izidorju Zupanu uspelo preplezati svojo prvo 8c, smer **Corrida**. Kdor je bil tistega dne tam, je za vzpon izvedel ob nekajminutnem veselem dretju iz mladega grla.

Kandersteg

Zajeten šop mladih fantov, pravzaprav kar mini mladinska reprezentanca, se je okoli novega leta mudila v Kanderstegu, ki je že kar tradicionalno pribežališče slovenskih alpinistov. Luka Kranjc, Luka Lindič (AO Celje Matica), David Debeljak, Arne Jeglič (AO Rašica, Freeaproved) in Matic Obid (AO Nova Gorica) so plezali krajše kombinirane smeri in slapove ter uživali v večinoma lepem in ne premrzlem vremenu. Od ledenih slapov so zmogli: **Säule** (III, 6, 140 m; Krajnc-Lindič, Debeljak-Jeglič-Obir), **Arbonium s Pingujem** (III, 5+, 200 m; Krajnc-Lindič), **Rattenpissoir/Groll** (III, 5+, 170 m; Debeljak-Jeglič-Obir), **Grimm/Haizahne** (III, 5+/6-, 180 m; Debeljak-Jeglič-Obir), **Rubenzahl** (IV, 6, 215 m; Krajnc-Lindič) ter **Blue Magic** (IV, 5+, 180 m; Debeljak-Jeglič-Obir). Za popestritev dopusta so preplezali še naslednje kombinirane smeri: **Twin Towers** (M10; Krajnc NP, Lindič *na flaster*), **Matador** (M11; Lindič), **Klara winter** (M8+; Lindič NP, Krajnc ter Debeljak), **Grouhding** (M7; Krajnc, Lindič, Debeljak, Jeglič, Obir), **Stein Zeit** (M8; Debeljak, Obir, Jeglič, Krajnc, Lindič), **Krass** (M8; Krajnc) ter smer **Agitator** (M9-; Krajnc, Lindič, Debeljak).

Val di Landro

Neumorni Dejan Koren (DuMo, AO Vipava) in Stanka Vidmar sta zadnji vikend minulega leta preživela v Dolomitih, kjer je Dejan uspel v smeri **Mister Big Ben** (M12). Za nepoznavalce: smer je povezava dveh obstoječih smeri La via e bella (M11) in Mix isch fix (M10+). Ker je obe smeri pred tem že preplezal, je za tokratni projekt potreboval samo dva dni. Smer je sicer prvi preplezal Mauro Bole – Bubu, poteka pa čez cel strop votline v jami nad dolino Val di Landro.

Grintovec

David Debeljak in Arne Jeglič (Freeaproved, oba AO Rašica) sta po uspešnem obisku Kanderstegga, švicarskega raja za kombinirano plezanje, krenila v domače gore. Dan pred Silvestrovim sta preplezala **Grintovčev steber** (IV, M5+, 250 m). Dostopila sta s krpljami, plezala pa v zasneženi steni in hudem mrazu. Sem in tja sta piknila v kak »stropor«, večinoma pa sta ju spremljala skala in napol predelan sneg. Plezala sta do vrha stebra, sestopila pa po smeri. Dodala sta en klin.

Logarska dolina

Pred nastankom številnih slapov v Logarski dolini so štajerski alpinisti smučali. Boris Strmšek (AAO Kozjak) je kot prvi letos nad Okrešljem presmučal tri smeri: **Sestopno grapo** v Križu (S4, 250 m), **Dopoldansko grapo** v Mrzli gori (S4, 260 m) ter **Grapo v Okrešljski glavi** (S4-, 200 m). Ob tem je dvakrat smučal tudi z Okrešlja mimo slapa Rinka v dolino (S4+, 400 m), brez snemanja smučil na dveh delikatnih delih (pri izviru Savinje in mostu čez potok nad slapom Rinka).

Kar se tiče zaledenelih slapov, sta Matjaž Dušič in Aleš Kovač (AAO Kozjak) plezala **Sulico** v Logarski dolini (5+, 200 m). Pred njima sta vzpon opravila Savinjčana Lovro Vršnik in Samo Supin, za njima pa menda še Andrej in Jasna Pečjak (AO Domžale).

V Alpah

Nekaj vzponov je bilo opravljenih tudi v Zahodnih Alpah. Trojna naveza Marko Lukič, Tanja in Andrej Grmovšek je že pred Božičem preplezala **Voie de nuit** (IV, 8-, 450 m) v vzhodni steni Mt. Blanc du Tacula, naslednji dan pa še smer **Pelissier** (III, 4, M5, 220 m) v Pointe Lachenal. Sledilo je obdobje mraza in vetra. Na »Midiju« so se temperature spustile do -24°C, ude pa je drevnel

še močan severni veter. V tem obdobju je trojka preplezala smer **Frendo-Ravenel** (II, 5, 500 m) v Aig. Caree, Tina Di Batista in Tomaž Jakofčič pa sva v Mont Maudit preplezala smer **Filo d'Arianne** (III, 5, 350 m).

Zimske smeri

24. decembra lani so Martin Belhar, Samo Opalk in Matej Smerkolj (vsi AO Tržič) v severni steni Begunjske Vrtače preplezali smer **AGT** (III+, M5, 500 m) v dobrih razmerah, ki jih v letošnji zimi ponuja osrednji del Begunjsčice, pomanjkljivo je bilo le varovanje. Na Silvestrovo sta Blaž in Martin Belhar preplezala smer **Kamolom** (III+, M4, 450 m), v kateri so letos razmere prav tako odlične. 8. januarja so Martin Belhar, Samo Opalk in Matej Smerkolj serijo dopolnili še s **Kožljevo smerjo** (IV, M5-6, A1, 450 m), ki verjetno ni doživela zimskega vzpona že vsaj dvajset let. Zadnja sta jo ponovila Jože Rozman in Janko Meglič konec osemdesetih let prejšnjega stoletja.

10. januarja so Janez Kekec, Urša Erman in Janez Toni (vsi AO Rašica) preplezali naj snežno smer v Kamniški Bistrici, **Bobnarja** (IV, 3+ M, 5b, 900 m) v južni steni Brane. Čisto spodnji skok ni bil narejen, tako da so ga obvozili po levi, drugi skok je imel tik pod vrhom nekaj nepredelanega snega in so ga prav tako obvozili. Zgornji skoki pa so bili narejeni odlično, z *nalimanim* snegom na ploščah. Sestopili so po **Bosovi grapi**. Odlične razmere so bile tudi v **Domžalski grapi**, ki jo je trojka plezala nekaj dni pred tem.

Hrvaški led

Tudi na Hrvaškem se skriva odlično področje za moderno kombinirano in ledno plezanje – Zeleni vir. V začetku januarja sta Boris Čujič in Ž. Kaličanin opremila in preplezala novo kombinirano smer **Aslan** (ok. M8, 100 m). Skice so dostopne na spletni strani www.cimbing-croatia.com.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

Slovinci v reviji American Alpine Journal 2008

American Alpine Club že 80 let izdaja American Alpine Journal (AAJ), zbornik »najpomembnejših plezalnih vzponov na svetu«. Izdaja AAJ 2008 vsebuje izbor vzponov, ki so bili opravljeni v letu 2007. Kljub temu da tokrat v omenjeni publikaciji Slovenci ne zavzemamo tako vidnega mesta kot v prejšnjem

letniku, ko so se pod kar štiri izmed sedemnajstih »featured stories« podpisali naši plezalci, pa vendarle nismo popolnoma izostali iz dogajanja na svetovni sceni. V kategorijo »posebno zanimivih zgodb« so uredniki uvrstili dva slovenska podviga. Eden je akcija 82 x 4000, pravi alpski maraton lani tragično preminulega Mihe Valiča, ki se je v času od 27. decembra 2006 do 7. aprila 2007 povzpел na vseh 82 »uradnih« štiritisočakov v Alpah. Njegova zgodba (82 x 4000 – All of the Alp's highest peaks in a single winter season, str. 92–97) je bila uvrščena med 14 drugih zgodb o pomembnih dosežkih izpod peresa plezalnih mojstrov, kot so Rolando Garibotti, Stephan Siegrist, Christian Trommsdorff, Steve House in drugi. House nekaj strani pred Valičevo zgodbo opisuje odpravo v pakistansko dolino Charakusa (Twice lucky – Ascents in the Charakusa Valley of Pakistan, str. 72–79), katere član je bil tudi Marko Prezelj. Naveza Anderson-House-Prezelj je opravila verjetno prvi vzpon v SZ steni Sulu Peaka, prvi vzpon po JZ grebenu Naisa Brakka in prvi vzpon na K7 West (prek JV stene). Valič nastopa tudi kot poročevalec v rubriki Climbs and expeditions, in sicer z zapisom o odpravi, ki je preplezala prvenstvene smeri v Drohmu in Patibari (str. 411–414). Prav tako lani preminuli Pavle Kozjek je poročal o novi smeri Stonehenge, ki sta jo v Puscanturpi Este v Kordiljeri Huayhuash preplezala z Gregorjem Kresalom (str. 230–231). Slednji je na str. 298–299 opisal svojo tretjo odpravo na Svalbard, ki se je domov vrnila s polno malho novih smeri. Pod prispevek o štirih novih smereh in drugih dosežkih v indijski dolini Miyar (str. 366–368) se je podpisal Andrej Grmovšek. V poročilih o vzponih nad dolino Charakusa (str. 346–348) kot član odprave in avtor fotografij nastopa Marko Prezelj.

Naši plezalci so torej tudi v letu 2007 dali pečat svetovnemu alpinizmu. Več o njihovih dosežkih in dogodivščinah drugih plezalcev, ki so svoje sledi pustili v stenah od ZDA do Tibeta, pa si lahko preberete na 500 straneh zbornika AAJ 2008.

M. P.

Cesta na Potoško goro? Ne, hvala!

Bil je lep novembrski dan, ko smo si s prijatelji oddahnili na travniku pod Potoško goro. Sonce nas je prijetno grelo in osvetljevalo pokrajino skozi listje dreves, ki se je lesketalo v jesenskih barvah. Po malici in dobrem čaju smo skušali uživati mirnost, ki jo lahko doživijo le v gorskem svetu. Vendar prav dolgo nismo mogli uživati tega miru. Hrup, ki se je razlegal nedaleč od nas, sta povzročila mladeniča, ki sta zamenjala gorski kolezi za motorja in z njima dirkala po hribu navzgor in navzdol. Pogumno? Zelo! Hkrati pa lahko pogubno za njiju in zelo moteče za obiskovalce – gornike, ptice in vso živo naravo. Ta trenutek smo se zavedli, da človek s svojim posegom v naravo lahko spremeni vse. Večina od nas, ljubiteljev gora, si tega ne želi in si prizadevamo za ohranitev naravnega okolja, predvsem v gorskem svetu.

Zato smo ogorčeni nad informacijo, da se bomo v bližnji prihodnosti po cesti pripeljali do vrha Potoške gore. Trasa je načrtovana, naša pobuda pa je, da se to ne bi zgodilo.

Zavedamo se, da to pomeni velik poseg v naravo, saj se na ta način poseka toliko in toliko dreves, preorje travnik, prepodi ptice, žuželke in velike gozdne živali, ki jim to področje pomeni dom. Za namen lovstva cesta ni potrebna. V vsako lovišče, tudi visoko, se pride peš, le malo več truda in volje mora človek imeti. Ob gradnji ceste na Potoško goro bi bil uničen tudi travnik pod cerkvijo na Sv. Jakobu, ker je trasa ceste načrtovana prav tu. To bi vplivalo tudi na obiskovalce naše postojanke, ki želijo posedeti pred kočjo in užiti malo miru s pogledom na dolino, kjer tega miru ne morejo najti.

Odsek za varstvo gorske narave pri PD Iskra Kranj meni, da ste pravi naslov za vložitve protesta ob gradnji ceste na Potoško goro.

Pričakujemo vaše sodelovanje in podporo. Upamo, da bomo znancem ohranili neokrnjeno naravo vsaj v gorskem svetu. Zato smo prepričani, da ceste na Potoško goro ne bo. S planinskimi pozdravi!

PD Iskra Kranj,

Odsek za varstvo gorske narave

Zima je mrha

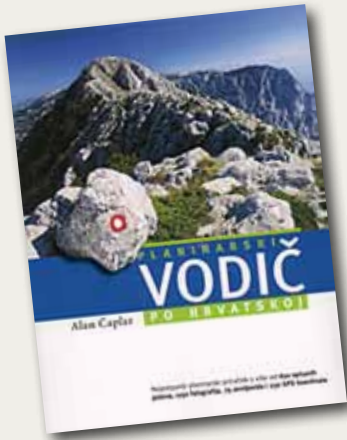
Nastopilo je novo leto in letošnje prvo januarsko jutro, praznično belo, smo dočakali kot nevesto dneva. Upajmo, da je prinesla srečo, v zdravje odeto, in vse, kar planinci potrebujemo za varno hojo.

Starejši prebivalci Trente pod Vrščem so rekli, da je zima mrha. V razmerah splošne bede je bilo življenje res zaskrbljivo. Še posebno so ljudje trpeli v medvojnem času in tudi po vojni še dolgo ni bilo lagodnega življenja. Zima mrha ni prizanašala. Ljudem v hribovitih okolju je trda predla. Pod nogami je bila več mesecev v napoto debela snežna odeja, v grapah pod ledeno skorjo pa je žuborela voda. Danes je fotografija zimske idile nekaj posebnega in ceste so dokaj hitro splužene, da je promet mogoč. Nekoč osamljeni po osonjnih krajih so ob večerih prosili pomoč v molitvi, da bi jih vsemogočni uslišal in obvaroval vsega hudega: mraza, pekla, kuge in lakote. Glavno rešitev so pričakovali v soncu, ki stopi sneg. Danes takih težav ni, če pa nastanejo in da ni v trenutku vse »pošlijtano«, se že komentira in kritizira po ustaljenem ključu, da so odrezani od sveta ali pa na robu preživetja. Nikogar pa še nisem videl, da bi bil v zimskem času bos. Bedo življenja smo revni že v otroštvu spoznali in prav bi prišla kakšna beseda ali dve o tem z vnuki, dokler je še prisotna njihova poslušnost. Spominjam se svojih otrok, ki so pred spanjem spraševali: »Tata, povej, kako je bilo, ko si bil ti majhen!« In tudi mama je vedela povedati, kako hudo je bilo, ker so jim med vojno Nemci požgali dom. Od tega je že davno, ker čas tako hitro beži, da prehitveva celo samega sebe. Srečno 2009!

Janko Mlakar

Podrobno o hrvaških gorah

Alan Čaplar: *Planinarski vodič po Hrvatskoj*, Meridijani in Hrvatski planinarski savez, 2008.

Konec leta je s Hrvaške prišla novica o izidu novega vodnika po njihovih gorah. Slovenci planinci smo vedeli, da je zdaj že legendarni hrvaški planinski delavec Željko Poljak poleg urejanja planinske revije Hrvatske planine v preteklosti spisal tudi več izdaj celovitega vodnika po njihovem gorskem svetu. Kot kaže, pa mu njegov naslednik Alan Čaplar zelo uspešno sledi kot aktiven planinski publicist. Nima še trideset let, pa ima za sabo že nekaj let urejanja revije, pravkar izdani vodnik pa je že njegova sedma knjiga. Knjiga, ki naredi odličen vtis že takoj, ko jo vzamemo v roko! Na kar 686 straneh je opisanih okoli 650 poti, v njej je 1150 fotografij in 75 zemljevidov (ki jih je narisal kar – Alan Čaplar!). V začetnih poglavjih so strnjeno opisani planinstvo na Hrvaškem, način označevanja planinskih poti, planinske vezne poti, kočje, društva, viri planinskih informacij in gorska območja s seznamom najvišjih vrhov. Teh prvih 60 strani je prava strnjena enciklopedija vsega planinskega pri naših sosedih. Tu je skorajda vse, kar potrebuje planinec pred odhodom v hribe.

Vseh ostalih 620 strani so opisi gora, združeni v poglavja glede na geografsko razporejenost. Posamezne gore so v uvodu opisane ravno prav podrobno, sledijo pa skrbno pripravljene in dobro napisane opise vseh markiranih poti. Postavitev knjige je praktična, pomembne podatke se hitro najde, povsod so informativne slike, o zanimivostih ob poteh pa je kaj napisano v posebnih

stolpcih ali okvirjih. Za ključne točke so podane tudi GPS-koordinate.

Seveda sem takoj, ko sem knjigo dobil v roke, »preveril« opise tistih poti, ki jih na Hrvaškem poznam: nimam pripomb, zapisano je tako, da se z opisom na terenu zlahka najdemo. Listanje skozi celotno delo daje vtis, da je avtor opisal prav vse gore na Hrvaškem in prav vse markirane poti. Morda edina pripomba na knjigo je zato njen obseg. Njenih 686 strani tehta kar 1,2 kg, kar je seveda veliko preveč za v nahrbtnik. Zato je to pač branje za pred turo ali po njej, ne pa vodnik, ki bi nas spremljal na poti.

Vodnik vsekakor priporočam vsakomur, ki namerava pohajati po hribih naših sosedov. V naših knjigarnah ga še nisem zasledil, zato ga je zaenkrat še najenostavneje naročiti preko spleta. Geslo »planinarski vodič po hrvatskoj« pokaže na nekaj povezav, kjer ga je možno kupiti.

Andrej Stritar

Moje planinstvo

Zoran Tratnik, *Moje planinstvo*, samozaložba Gorazd Tratnik, Celje, 2008.

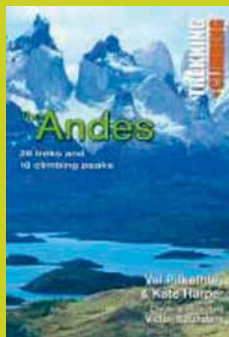
Današnji digitalni svet omogoča enostavno izdajo knjig - besedilo nekdo vnese v računalnik, posname digitalne fotografije ali poskenira diapozitive (ali celo nekdanje, že malo porumenele fotografije), vse skupaj malo oblikuje - in odide do najbližjega tiskarja, ki z digitalnim tiskom natisne toliko in toliko izvodov. Tako se lahko nekdo od-

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656, E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gornišva, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

Kate Harper, Val Pitkethly:
TREKING AND CLIMBING IN THE ANDES
26 treks and 18 climbing peaks

New Holland Publishers, oktober 2008

(mehka vezava, 192 strani, barvne fotografije, cena 22.94€)

Kate Harper, Val Pitkethly:
TREKING AND CLIMBING IN NEPAL
25 treks and peaks

New Holland Publishers, oktober 2008

(mehka vezava, 192 strani, barvne fotografije, cena 22.94€)

KNJIGARNA KONZORCIJ

loči, da natisne denimo samo 12 izvodov, ker je toliko prijateljev, ki jim bo podaril knjigo. Spet drugi poskrbi za vse, do kataložnega vpisa o publikaciji, da je knjiga, kot se spodobi. Med slednje sodi Moje planinstvo Zorana Tratnika. Knjiga je izšla v zelo omejenem številu 400 izvodov. Gre za dneviške zapiske že pokojnega avtorja (umrl leta 2007), ki je, sodeč po obsežni knjigi, bil izjemno dejaven in vsestranski in je obiskoval celotne Alpe. Seveda se takoj vprašamo, komu je knjiga, ki z naslovnico obeta bistveno več (res lepa naslovna stran!), sploh namenjena. Kajti v zadnjem času to ni edino tako delo. Zadeva je namreč v knjigo zvezan osebni dnevnik z zapisi, kot so se znašli v avtorjevi zapuščini (redakcija zemljepisnih imen in lektoriranje sta bila, zelo pohvalno, narejena!), in s fotografijami, ki so predvsem dokumentarnega značaja. Po eni strani je škoda, da se tako gradivo izgubi, saj preko stopetdeset gosto tipkanih strani res ponuja neskončno idej za izlete. Ne le to, gre za obsežno geografsko pokritost (vsa Evropa), vse od izletov do plezalnih vzponov. Po drugi strani pa so to predvsem osebni, družinski, prijateljski zapisi, ki vključujejo tudi zapiske s smučanja (ne turnega), pa številnih društvenih izletov ipd. Zagotovo so nad njimi navdušeni tisti, ki so bili zraven, zagotovo je pohvalno tudi avtorjevo vestno zapisovanje – dokumentiranje. Toda – človek bi si želel kakovosti, boljše urejenosti, preglednosti. Resda so zapiski nekako urejeni po območjih (Centralne Alpe, Dolomiti, Kavkaz, domača gorstva po skupinah), vse ostalo pa je kronološko, brez poudarjenih vrhov oziroma krajev, tako da moramo brati kar zvezno in je kakršnokoli iskanje težavno. Z nekaj več dela bi lahko knjiga postala vsaj neke vrste vodnik oziroma zbirka namigov za izlete – kar ji zdaj le deloma uspeva. Kakorkoli, Moje planinstvo je dokumentarni dnevnik izjemno dejavnega planinca, plezalca, izletnika, smučarja Zorana Tratnika. Njegovim prijateljem in znancom bo gotovo v veselje, ostalim pa široka (a ne najbolj urejena) zakladnica idej za izlete.

Marjan Bradeško

Nekaj utrinkov o dejavnosti komisij PZS (KA, KŠP, KOTG, KTTS)

Prvi teden v decembru je bilo vse podrejeno kategorizaciji alpinistov in športnih plezalcev, kjer je precej težav povzročala zastarela aplikacija Olimpijskega komiteja Slovenije. Skupaj imamo kategoriziranih 82 športnikov, med njimi 32 v mednarodnem (KA – 17, KŠP – 15) in 11 v perspektivnem razredu (KA – 2, KŠP – 9).

V Kranju je 4. decembra potekal volilni zbor načelnikov KA. Novo KA bodo zastopali: načelnik Andrej Štremfelj, Peter Mežnar – vrhunski alpinizem, Tomo Česen – vzgoja in izobraževanje ter člani Alen Marinovič, Matej Kladnik in Rok Dečman.

Prijavili smo se na razpis Fundacije za šport za finančna sredstva in poleg osnovnih dejavnosti v okviru KŠP, KTTS in KOTG prijavi tudi informatizacijo Alpinističnih razgledov, učbenik Alpinistična šola in tekmo svetovnega pokala v lednem plezanju v Mojstrani.

Objavljeni so bili razpisi za vodjo tabora v Chamonixu, akcije v letu 2009/2010 in srečanja plezalcev v Fournelu, ki so se ga udeležili Luka Ajnik, David Debeljak, Matjaž Dušič in Andrej Erceg (več na www.ka.pzs.si pod Poročila z akcij). Za udeležbo na tradicionalnem srečanju plezalcev na Škotskem, ki bo potekalo od 22. februarja do 1. marca, je bil izbran Luka Lindič.

Izšel je zbornik Slovenski alpinizem, ki ga bodo prejeli vsi, v letu 2008 registrirani člani alpinističnih kolektivov.

V Grand hotelu Union v Ljubljani je 20. januarja potekala razglasitev s podelitvijo diplom za vrhunske dosežke v alpinizmu. Dobitniki priznanj so: Andrej Grmovšek – najuspešnejši alpinist, Tina Di Batista – najuspešnejša alpinistka in Luka Lindič – najperspektivnejši alpinist. Poleg tega so bila podeljena še štiri priznanja: za posebne dosežke v alpinizmu sta ju prejela Tomaž Jakofčič in Rok Blagus, za perspektivne dosežke pa Urban Novak in Luka Krajnc.

KOTG letos spomladi ob 30. obletnici vzpona na Everest po zahodnem grebenu leta 1979 organizira tabor pod Everestom.

Matjaž Šerkezi

Zbor MO 2008

Na zboru MO na Igu 15. 11. 2008 je bil za novega predsednika MK PZS izvoljen Uroš Kuzman (PD Velenje). V preteklem mandatu je bil član UO MK PZS ter podpredsednik MK PZS in vodja Vodniškega servisa Izidor MK PZS.

Omeniti velja, da je bil mandat sedaj že nekdanje predsednice MK PZS Vanje Kovač zelo uspešen, poln energije in novih idej, predvsem pa ga je zaznamovalo veliko realiziranega dela ter prihod novih, mladih moči v MK PZS.

Mladi planinci so si ga dobro zapomnili že na lanskem zboru MO, ko je predstavil pesem Greva pod objem gora, katere avtor je. Tokrat nam je predstavil novo Za sanje (poje Alen Gostečnik, glasba in besedilo Uroš Kuzman, aranžma Andrej Hočevar, harmonika Zmago Štih), vsem zbranim pa je zaigral tudi svojo avtorsko pesem ter seveda navdušil – s sproščenostjo, humorjem in nalezljivim nasmehom. Tako polne, sproščene ter z veseljem in energijo prežete dvorane izobraževalnega centra za zaščito in reševanje na Igu že dolgo ni bilo.

Novi izvoljeni člani UO MK PZS so postali: Vesna Lenart (PD Ljubljana Matiča), Rok Ušen (PD Dobrovlje-Braslovče), Nina Rman (PD Trebnje), Bojan Blažica (PD Ajdovščina), Jure Grudnik (PD Šoštanj), Goran Šehovič (PD Podpeč Preserje), Nuša Rožman (PD Brežice), Andrej Novak (PD Snežnik Ilirska Bistrica) in Nejc Kosednar (PD Velenje). Pred samim zborom MO so potekale tri dobro obiskane okrogle mize (Prenova akcij Ciciban in Mladi planinec; Orientacija; Razpis MK PZS). V uvodnem delu zbora so prvi generaciji mladinskih voditeljev (izobraževanje leta 2007) podelili priznanja, podeljeni pa sta bili tudi dve najvišji priznanji MK PZS, mladina in gore, katerih prejemnika sta bila Anton Progar (PD Novo mesto) in Mladinski odsek PD Gornja Radgona.

Zdenka Mihelič

Priznanje Helikopterski enoti policije

Predsednik PZS Franci Ekar in podpredsednik PZS Marko Goršič sta 6. januarja 2009 Letalski policijski enoti ob njeni 40-letnici izročila visoko priznanje, zlati častni znak PZS. PZS je z Letalsko policijsko enoto v tem obdobju zelo dobro sodelovala, pa naj je šlo za reševalne akcije v gorah, pomoč pri elementarnih nesrečah ali pa za prenose različnih tovorov do planinskih postojank. Predsednik PZS se je članom enote, pilotom, mehanikom in poveljniku Vojku Robniku zahvalil za sodelovanje in izkazano humanitarno poslanstvo ter jim zaželel kar največ sreče in uspehov v novem letu ter lepih gorskih doživetij, saj so policisti v velikem številu veliki prijatelji gora. Poudaril je tudi potrebo, da Slovenija čim prej zagotovi sodoben reševalni helikopter, ki bi bil varen in zanesljiv za letenje v gorskem svetu ter funkcionalen in prijazen tako do pone-srečencev kot do gorskega sveta. Poveljnik LPE Vojko Robnik se je strinjal s predsednikom PZS, da se Slovenija opremi s kar najpopolnejšo medicinsko opremo in namenskim helikopterjem, in še posebej poudaril, da so delavci Policije in Slovenske vojske nadpovprečno strokovno usposobljeni. Poleg pilotske usposobljenosti so odlični inštruktorji in svetovalci za področja gorskega reševanja in ostalih intervencij v alpskem svetu, ki se jih da učinkovito urejati in izvajati le s helikopterjem.

Indok PZS

Planinci pa kar na IZI

Zadnjo novembrsko soboto smo v Trzinu spet na široko odprli vrata srečanja IZI – gre za izmenjavo Zanimivih Idej za delo z mladimi planinci, ki je bilo letos že tretje po vrsti. Prvotno je bilo namenjeno predvsem mentorjem in vodnikom iz Kamniško-bistriškega pokrajinskega odbora, saj smo nekateri člani trzinskega in domžalskega MO PD želeli spodbuditi sodelovanje v našem MDO, že lani pa smo zaradi velikega interesa iz bolj oddaljenih društev, vrata IZI-ja gostoljubno odprli vsem, ki želijo priti. Naj poudarim, da je udeležba na srečanju brezplačna.

Na prvem IZI-ju smo spoznavali zanimive ideje, kako popestriti izlete in taborne in kako otroke učiti doživljanja narave, lani smo se bolj podrobno ukvarjali z motivacijo; tako z motivacijo vodnikov in mentorjev za delo z mladimi kot z motivacijo mladih za hojo v gore, letošnja rdeča nit srečanja pa so bila večdnevna bivanja v gorskem svetu.

V PD Onger Trzin smo na tokratni IZI povabili Urško Stritar, soavtorico knjige Z otroki v gore, da je predstavila večdnevna bivanja z otroki v gorskem svetu, Tomaž Kumer iz PD Vinska gora je predstavil ideje za potepe z otroki po krajinskih parkih, Uroš Kuzman je kot član PD Velenje predstavil njihova Snežkovanja in mladinske taborne v tujini, kot novopečeni predsednik MK PZS pa tečaj za mladinskega voditelja in nas na koncu zabaval še kot glasbeni gost. Kako raznoliki so planinski tabori po Sloveniji, smo videli, ko je Aleš Pregel predstavil družinske taborne PD Liti-ja, Mojca Volkar in Katarina Marin iz PD Janez Trdina Mengeš mladinske taborne z zelo raznoliko starostno strukturo udeležencev, pod nenavadnim naslovom Strahota v šotorih pa se je skrivala domiselna predstavitev mladinskega tabora, ki so jo pripravili Kaja, Luka in Borut Peršolja iz PD Domžale. Zanimalo nas je tudi, kako se mladi odpravljajo na samostojno načrtovane 'odprave', v programu MEPI, na koncu pa nas je z idejo, kako pripraviti medpredmetno povezan športni dan, s slikami v Tamar popeljala Maja Mohorič Naglič iz OŠ Kolezija. Jana Remic nam je predstavila svojo knjigo Zgodbe za mlade planince, Emil Pevec, predsednik PD Onger Trzin pa nas je na koncu v par stavkih 'opomnil', da se zgodovina taborjenj ni začela z nami in nas s kratko projekcijo povabil k branju članka o Zgodovini organiziranih taborjenj v planinski organizaciji.

Zanimivih predavateljev je bilo letos toliko, da smo že pred koncem srečanja ugotovili, da smo se prav po neplaninsko 'zasedeli' in zaradi zagnanosti predavateljev porabili tudi tisti čas, ki je bil namenjen ustvarjalnim in poučnim delavnicam. Vseeno smo se razgibali z nekaj 'bansi' in si bili po odgovorih v anketi edini, da je bilo srečanje kljub dolžini zanimivo in poučno. Ker pa smo letos na njem precej sedeli, za drugo leto načrtujemo predvsem več praktičnega in družabnega dogajanja (pesmi, igre, delavnice ...). V PD Onger Trzin vam torej obljubljam, da IZI 2009 bo!

Irena Mučibabić

Pomurska planinska pot

»Čeprav ste mislili, da v Prekmurju ni planinskih poti, ste se sedaj lahko prepričali, da imamo tudi Prekmurci kaj pokazati,« nam je dejal Nace Benkovič iz Beltincev, ki je planinski vodnik, markacist in nasploh z ženo Zinko vnet planinec. Zinkina družina je bila že od nekdaj bolj planinska kot marsikatera ob vznožju hribov. Zanimivo je, da je bil njen oče Dimek Baligač preprost gospodar in je z ženo veliko planinaril. Ker denarja ni bilo na pretek, sta se z ženo odpravila na Triglav iz Beltincev kar s kolesi. S seboj sta vzela malo hčer Zinko, ki jo je imel oče v košu, narejenem posebej za ta namen. Nenavadno, ampak bili so na Triglavu. Dimek pa je bil v svojem kraju zelo dejava in je bil pač povsod zraven, kjer se je dogajalo kaj družabnega. Tako so imeli nekoč na produ Mure (otočku, ki nastane zaradi nizkega vodostaja) družabno srečanje. Ko so se vračali s čolnom k bregu, so se preveč približali brodu (splavu, ki povezuje oba bregova reke) in vrtinec broda je obrnil čoln. Dimek, ki je skočil na brod, se je ustrašil za malo Zinko in je takoj skočil nazaj v Muro, da reši otroka. Čeprav je bil izvrsten plavalec, je utonil, medtem ko so se vsi ostali rešili iz vode. Potem je Dimkova žena ostala sama z dvema hčerškama. Ko je bilo Zinki kakšnih šest let, se je Dragica Onič, ki se menda pozna kar s polovico naše prelepe domovine, spoznala z Zinkino mamo in znanstno ohranila vse do danes, ko je Zinka poročena z Nacetom. Tako je s tem poznanstvom organizirala tudi prijeten, pravi mrzli zimski pohod v Prekmurje k Benkovičevim. »Ne, ne boste se me kar tako odkrižali,« je v smeihu povedala Dragica, ki si mora zaradi usodnega padca začasno poma-

gati z berglo. Toda ko gre za organizacijo izleta, ji to sploh ni v oviro. Nam pa je Dragica poleg organizacije še v odlično logistično pomoč na izletu.

Skupina enajstih se nas je odpravila na pot s tremi avtomobili do Veržeja. Pusta megljena nedelja je delovala še hladneje, kot je v resnici bilo. Pred cerkvijo nas je poleg Zinke in Naceta čakali še Ila (Helena Režonja iz Ižakovcev). Hoja k Babičevemu mlinu nas je kmalu ogrela, prijaznejša pa je s svojim ivnatim drevjem postala tudi narava. Po ogledu mlina smo nadaljevali pot po desnem bregu Mure, nakar smo jo prečkali prek mosta glavne ceste, ki smo jo nato kmalu zapustili in nadaljevali ob velikem zaledenem peskokopu in naprej ob Muri do Otoka ljubezni. Le kdo ne pozna tega otoka, ki je poleti prava meka za ljubitelje narave? Potem smo se ustavili v bližnjih Ižakovcih (poudarek je na iža), kjer nas je pogostila Ila s toplim čajem in pecivom. Bolj kot toplota čaja sta nas ogreli prekmurska toplotina in gostoljubnost. Sledila je pot v Beltince, kjer nam je dr. Nikolaj Szepesy, zdravnik in sin pomembnega beltinskega rodoljuba in lekarnarja, razkazal muzej pomurskega lekarništva in nato še zanimivo cerkev sv. Ladislava z zanimivo grobnico madžarske grofovske rodbine, ki je bila lastnica beltinškega gradu.

Pot do pol ure oddaljenih Gančanov je bila kot sprehod po ledeniški komori. Dodobra premražení smo sedli v avtomobile, ki jih je Dragica s šoferji dostavila iz Beltincev, kamor smo se vrnili na Benkovičevo domačijo. Tu sta nas Zinka in Nace pogostila z domačo prekmursko hrano in takoj smo pozabili na mraz. Pozabili pa smo skoraj od-

iti domov, kajti kmalu smo se počutili tako domači, kot da se poznamo z Benkoviči prav toliko kot Dragica. Takšni so pač Prekmurci. Preprosti, prijazni, gostoljubni, predvsem pa pravi planinci. Nimajo izrazitih hribov, imajo pa tiste vrline, ki manjkajo mnogim, ki se tako radi ponašamo, kako smo človekoljubni, ustrezljivi in nasploh prijazni. Pa še nekaj jih odlikuje. Nikoli se ne poskušajo pogovarjati v lepi slovenščini, ampak v svojem lepem prekmurskem narečju, s katerim nas še toliko bolj očarajo. Če hočete Prekmurje povsem spoznati, potem se morate družiti z domačini, kot se je naša planinska skupina iz Poljčan.

Marjan Mally

PUS Bavšica 2008

Od 28. 6. do 9. 7. 2008 sem se udeležila tečaja za vodnike PZS v Planinskem učnem središču v Bavšici. Dvanajst nepozabnih dni, ko smo drug z drugim delili tisto najboljšo, kar je v nas. Sobotni prihod ni ravno obetal; negotovo smo se pogledovali in iskali besede, ki bi gladko stekle. Po kosilu in selitvi v sobe so se že začela predavanja, padle so prve pregrade. Predstavili so se nam inštruktorji, nam 'grozili' z natrpanim urnikom, zgodnjim vstajanjem in točnimi urami! Krasno! Tole bo še naporno. (Na travniku za hišo smo predstavili vsebino naših nahrbtnikov. Budnim očesom naših inštruktorjev ni ušla nobena podrobnost in pomanjkljivost naše opreme. Na vrsti so bile tudi prve praktične vaje ...)

Vendar je vse teklo kot po maslu; navadili so nas, da smo bili točni in naviti kot švicarske urice. Vstajanje ob šestih,

včasih celo prej. Zajtrk, tekanje po hiši, zvezki, svinčniki, oprema, čevlji gor, čevlji dol. Proti koncu, ko so se odmorili daljši, smo bili kar nekam izgubljeni: kaj pa zdaj? Kdaj je naslednja ura? »A tooolk odmora imamo!« Predavanja so potekala ali v jedilnici ... Predavatelj so nas opremili s teoretičnim znanjem; vanj so vpletli svoje življenjske izkušnje, katere smo še posebno radi poslušali ... ali pod modrim nebom za in pred hišo ... Kompas? ... aha ... orientirati karto? ... no, ... kako že? ... kje je sedaj sever? ... praktične vaje reševanja ... na turah ... na snegu ... brrr ... menda je v Ljubljani zelooodno vroče? Na vrhu Mangarta, naša izpitna tura ...

Imeli smo najboljše inštruktorje, ki so nas znali z očetovsko in materinsko (inštruktorica in zdravnica) skrbjo voditi naprej, do novih znanj in spoznanj. Prav prijetno je bilo videti razliko med prvimi in zadnjimi dnevi, ko smo suvereno pristopili k praktičnim vajam. Vseskozi nas je spremljala dobra volja, spodbudne besede, medsebojna pomoč in veliko smeha, šal, družabnosti in športa. Dnevi so bili izpolnjeni, dobili smo več, kot smo sploh lahko pričakovali; tudi po človeški plati. Rada se bom spominjala vseh vragolij, ki smo jih uganjali; smeha res ni manjkalo. Tudi na zaključnem večeru, ko smo vanj vpletli še praznovanje šestdesetletnice enega od tečajnikov. Zame to ni bil samo delovni tečaj, bil je dopust, mogoče celo najboljši do sedaj! Kako prijetno je lahko življenje, ko odpade balast, potrošniška dirka in negotovost. In kako pravi so bili stiski rok in objemi, ko smo se poslavljali. Hvala vsem predavateljem (Janko, Rudi, Joža, Katja, Nina, Jure, Jaka) za potrpljenje in čas, ki ste ga delili z nami, kuharski ekipi (Dorica, Ivanka, Jerca, Jože) za prijaznost in domačo hrano. Tudi vam, bodočim vodnicam in vodnikom, hvala, da ste delili svoje življenjske zgodbe, izkušnje, znanja in sebe. Varen korak in srečno!

Darja Grad

Zbor gorskih vodnikov 2008

Tretjo decembrsko soboto smo se slovenski gorski vodniki zbrali na Vrhu Staneta Kosca, kjer je v planinskem domu potekal redni letni zbor vodnikov. Več kot 60 članov je razpravljalo o preteklosti, predvsem pa o prihodnosti gorskega vodništva in naše organizacije. Pred začetkom je predsednik združenja podelil izkaznice šestim novim pripravnikom za gorske vodnike, ki so svoje šolanje zaključili v letu 2008. Zatem smo se z minuto molka poklonili gorskemu vodniku Mihi Valiču in ostalim preminulim gorskim vodnikom UIAGM. Marko Petek, kandidat za predsednik združenja, je z izvrstnim petjem in kitaro takoj zatem izboljšal razpoloženje. Zbor je telefonsko iz Zagreba pozdravil predsednik PZS, sicer tudi sam gorski vodnik, in nam zaželel dobro delo. Ker je bil letošnji zbor volilni, smo najprej razrešili upravni odbor na čelu z dosedanjim predsednikom Markom Prezljem. Nato smo izvolili nove člane vseh organov združenja in novega predsednika Klemena Gričarja. V kasnejši razpravi smo precej časa namenili problematiki licenciranja vodnikov in odnosov združenja s sorodnimi organizacijami. Pomembnejši zaključek je bil, da sta Združenje gorskih vodnikov Slovenije in Planinska zveza Slovenije sorodni, vsebinsko in kadrovsko prepleteni organizaciji, zato se je navkljub manjšim težavam, predvsem v komunikaciji, vredno truditi za dober partnerski odnos v korist obeh. Glede na ambiciozne načrte in pomlajeno strukturo delovnih organov si lahko obetamo svetlo prihodnost gorskega vodništva v Sloveniji. Za gostoljubje se zahvaljujemo PD Rašica, ki nas je gostilo v planinski postojanki, in vas že sedaj vabimo na naslednji zbor decembra 2009.

Tadej Debevec

Lojze Oman

(1932–2008)

24. decembra smo podbrški planinci, številni domačini in sorodniki pospremili k poslednjemu počitku Lojzeta Omana. Lojzetova življenjska pot se je pričela v Sklepeh, na domačiji »Pri Matiju«, ugnezdjeni ob razbito strugo Zadnje Sore, ki se tod mimo preriva s Petrovega Brda v Selško dolino. Zaselek je uradno »prilepljen« k vasi Davča. Vodna moč rečice je poganjala žago, ki jo je upravljal oče do svoje prezgodnje bolezni, toda za preživetje družine z dvanajstimi otroki kljub temu pri hiši ni bilo dovolj kruha. Zgodnje otroštvo je preživel na pašnikih po okoliških bregih in nerodovitnih, divjih grapah, kjer je pri kmetih pasel živino. Najstniška leta mu je zaznamovala še vojna, nenehen strah za življenje in krčevit boj za preživetje. V fantovskih letih se je ustalil v Podbrdu »Pri Kustrlu«, kjer je pomagal na žagi in na kmetiji. To mu ni bilo težko, saj je bil takega dela vajen že od doma. Ko so po vojni v Podbrdu odprli tekstilno tovarno, je v njej našel delo tudi Lojze in ji ostal zvest vse do upokojitve. V Podbrdu si je ustvaril tudi družino in ji z obnovo dotrajane hiše omogočil prijeten dom. Vedno je našel tudi čas za delo v krajevni skupnosti. Lojzeta so kmalu zamikale domače planine, saj so mu spomin pogosto prepredala številna brezpotja in ljubke stezice osamljenih in težko dostopnih lepot v bližini domače hiše. Tako je postal član velike planinske družine že v času, ko v Podbrdu še ni bilo planinskega društva. Vpisal se je v Planinsko društvo Cerkno, ki je vse do leta 1957 pokrivalo tudi področje današnjega podbrškega planinskega društva. Ko je bilo leta 1957 ustanovljeno planinsko društvo še v Podbrdu, je postal eden njegovih najbolj aktivnih članov. Ob prevzemu popolnoma dotrajane kočice na Črni prsti leta 1959 se je skupaj z drugimi planinci z veliko vnemo in zagnanostjo pridružil njeni obnovi. S svojim optimizmom in zagnanostjo je postal nesebičen zgled delavnosti pri prenosu hrane in materiala na goro, še posebej do leta 1976, ko je napore nosačev »prevzela« novo zgrajena tovorna žičnica. Kadar je le mogel, je sodeloval pri gradnji kočice in pozneje pri tekočih vzdrževalnih delih. Nobeno delo mu ni bilo pretežko. Po koncu sezone, ko so oskrbniki odšli, poslednji čari ugašajoče jeseni pa so še vabili v

gore, je običajno skupaj z najboljšim prijateljem Hermanom Borovnikom prevzel še oskrbnišvo kočice. Lojze je bil eden nosilnih členov v verigi, ki je dokazovala, da posameznik v tako velikih akcijah ne pomeni nič, skupno delo pa pogloblja čut vzajemnosti. Prav zato ga je leta 1968 še močneje pretresla izguba enega najmočnejših členov te verige, takratnega podpredsednika društva, Iva Šorlija.

Leta 1968 je bil izvoljen za člana nadzornega odbora PD Podbrdo in za podpisnika bančnega računa, v letih 1969 in 1970 je bil podpredsednik društva, nato pa do leta 1976 član upravnega odbora. Leta 1970 ga je Planinska zveza Slovenije za požrtvovalno delo v planinskem društvu odlikovala s srebrnim častnim znakom PZS.

Žal je bolezen zgodaj zaznamovala njegovo življenjsko pot. Spremljala ga je do zadnjega. Med drugim so mu tudi transplantirali ledvico. Toda njegova močna volja do življenja in do dela mu je odkrila skrite moči in sposobnosti, ki so mu ponudile pot naprej. Kadar je le mogel, se je podal na okoliške gore. Sam, z družino, s prijatelji, s planinci ... V vseh letnih časih je z njimi užival mogočno, spokojno in tudi nevarno lepoto gorskega sveta na Črni prsti, na Rodici, na Poreznu, Ratitovcu, Blegošu ... Na društvenih izletih ali s prijatelji je osvajal tudi druge vrhove slovenskih gora. Le Triglav ga je v divjo nevihto odgnal kar dvakrat. Potem pa ga je, kot za nagrado za njegovo potrpljenje, čisto nepričakovano povabil v svoje kamnito naročje, ko sploh ni več mislil nanj.

Ko je leta 2007 Planinsko društvo Podbrdo praznovalo 50-letnico delovanja, je Lojzetu pripadla čast prvega nosilca društvenega prapora. Tega leta se mu je izpolnila tudi želja, da je kljub napredujoči bolezni z družino in prijatelji zmogel vzpon na Črno prst. Zadnjič. Lojze je bil tih in skromen človek, dober prijatelj in planinec, na katerega se je bilo vedno mogoče zanesti. Nikoli se ni postavljaval v ospredje, svoje delo pa je vedno opravljal z največjo požrtvovalnostjo, odgovornostjo in skorajda dolžnostjo. Lojze, planike tam na travnatem grebenu ob koči na Črni prsti bodo odslej vsako leto zacvetele tudi tebi v spomin!

Olga Zgaga

Kako poznamo naše gore?

Katera gora štrli iz megle? Od kod je slikano?

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do 25. februarja. Spletna trgovina www.kibuba.com tokrat ponuja za nagrado **jedilni komplet Outdoor**.

Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov **uganka@pzs.si**. Poslati nam morate popolni naslov in davčno številko.

Rešitev iz prejšnje številke:

Slika je bila posneta z Možica. Da odgovor na vprašanje ni bil preprosto, nam je najbolje pojasnil naš bralec Janko Humar:

»Problem vašega vprašanja ni motiv, ampak vprašanje – katera gora je na sliki? Ker ni povsem jasno, na katero goro se vprašanje nanaša. Bom skušal naštetati vse, ki jih vidim:

1. glavni junak slike je Kalarski Kor (Bohinjci bi rekli Rušni vrh) 1786 m,
2. v soncu osvetljeni špiček tik za njim je Črna prst 1835 m,
3. pred njim je Šoštar (Bohinjci bi rekli Kontni vrh) 1647 m,
4. greben v spodnji tretjini slike pa vrh Koble 1499 m.«

Seveda smo kot pravilne upoštevali tudi tiste odgovore, ki so omenili le Črno prst. Pravilno vas je odgovorilo 23; žreb je nagrado, termovoko Thermal Mug, tokrat dodelil Juriju Golobu. Bilo pa je tudi nekaj napačnih odgovorov: Zvoh, Stol, Tolsta Košuta, Storžič in Srednji vrh ali Zaplata.

Samo Jemec nas je po svoji navadi razveselil s posebno rešitvijo – pesmico:

Andrej Stritar

S Sorških kali do Črne prsti

Je verjeti, da bi skala obrodila,
v greben vršičev blagih se razlila ...?
Iz semena Groharjevega Sejalca vzkli,
nad Sorico v brege se strme spremenila ...?
Zalita od kapljic obilnih – »ta mwadih iz Bohina«,
bi mogla se s planine Sorške dvigniti vzpetina,
tu skromna, na strani drugi pa zdrveti v Grapo,
da pogledujoč nizdol jemalo bi ti sapo ...?

Planinec Andrej, bilo tako al' ne,
vzame pot pod gorniške noge,
misterij razvozlati je odločen,
na venček odpravi gorski se poskočen.

Navdušujoči vrisk!

Pričaka Lajnarja ga viža,
nebroj pogledov okoliških prestiža.

Je bližnjega deležen klica,
povabila okroglega Možica.

Pomislili bi, oh kak razvratnik,
ko uživaško zleknjen tam pod Slatnik
razmišlja, kar zraslo tu je, vzkipelo,
mogoče res umetnikovo je delo?

Se sprašuje, ozira v dalj,
brez krone, žezla kralj.

Iz misli sanjskih pogled predrami,
pogled predrami kot v drami,
prevzame »ona« ga, omami.
Oko nje čarov čarnih ne zapusti,
pogubljen, srčno zavezan njej je Črni,
ki dviga se, kipi, rojeva iz **prsti**.

... in Črna je izbranka,
postala PV je uganka.

Samo Jemec

FOTO: VLADIMIR HÄBJAN

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

Uvoznik in zastopnik
TERRA MSG d.o.o.
www.terra-sp.si
tel.: 02/250-09-66

MAMMUT
www.mammut.ch

Digitalna lavinska žolna Mammut Pulse Barryvox

- enostavna za uporabo
- tri antene in 360 stopinjski radij omogočajo hitro in enostavno iskanje
- precizni senzorji zaznavajo najmanjše gibe zasutega / zaznavanje znakov življenja - hitrejša triaža

GorskeSledi
www.gorske-sledi.com

Športno Okoljevarstveno Informativno Kulturno Poučno

Oddaja, ki prinaša
delček gorskega sveta
tudi v vaše domove.

Brata Vukotič - na TV Pika, v četrtek, 5. marca.

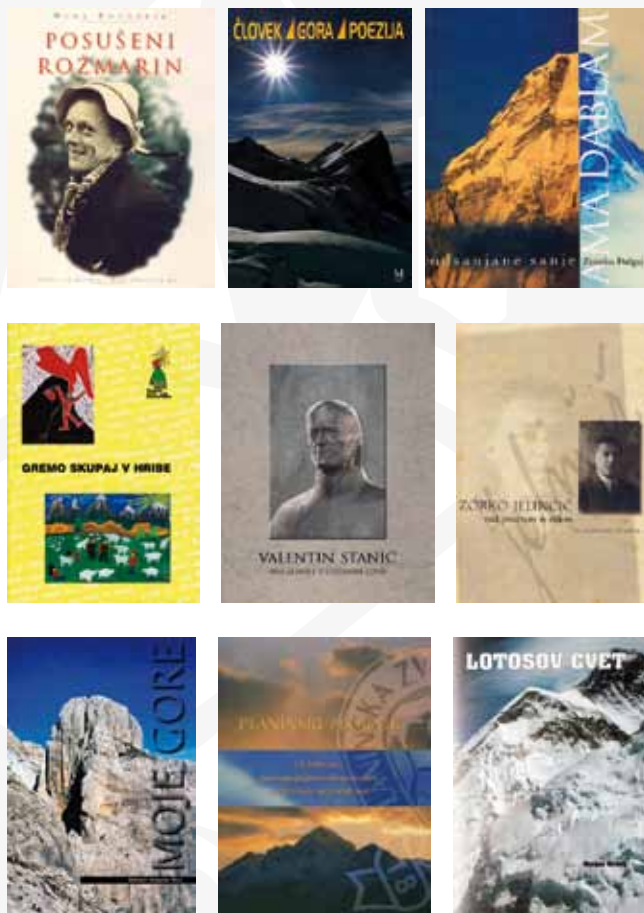
video **OSKAR**
www.video-oskar.com

- 40 %

Knjiga je naša najboljša prijateljica.

Čeprav se v času poplave elektronskih medijev, televizije, filma tega vedno manj zavedamo. Še vedno mnogi radi vzamete v roke knjigo, zato Vam Planinska založba PZS sporoča, da imate pri nakupu naslednjih leposlovnih knjig 40 % popust (velja do razprodaje zalog):

Posušeni rožmarin • Človek, gora, poezija • Ama Dablam – Odsanjane sanje • Gremo skupaj v hribe • Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah

Zorko Jelinčič – Nad prezrtjem in mitom • Moje gore • Planinski zbornik ob 110-letnici SPD/PZS • Lotosov cvet

Knjige lahko naročite na sedežu PZS, Dvoržakova 9, p.p. 214, 1001 Ljubljana, po tel. 01 / 434 56 84, fax 01 / 434 56 91, po e-pošti: planinska.zalozba@pzs.si, lahko pa tudi preko spletnih strani: www.pzs.si.

PLANINSKA ZALOŽBA PZS